COLECȚIA HETZEL

JULES VERNE

CASTELUL DIN CARPAȚI

LITERA

JULES VERNE

CASTELUL DIN CARPAȚI

JULES VERNE
LE CHATEAU DES CARPATHES

JULES VERNE

CASTELUL DIN CARPAȚI

Ilustrații de L. Benett

Traducere și note de Vladimir Colin

LITERA
București

Le chateau des Carpathes
Jules Verne

Editura Litera
tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90; 031 425 16 19
e-mail: contact@litera.ro
www.litera.ro

Castelul din Carpați
Jules Verne

Copyright © 2024 Grup Media Litera
pentru versiunea în limba română
Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și fiii
Corector: Nicoleta Arsenie
Prepress și copertă: Andreea Apostol

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
VERNE, JULES
Castelul din Carpați/Jules Verne;
trad.: Vladimir Colin. – București: Litera, 2024
ISBN 978-630-342-110-0

I. Colin, Vladimir (trad.)

821.111-31=135.1

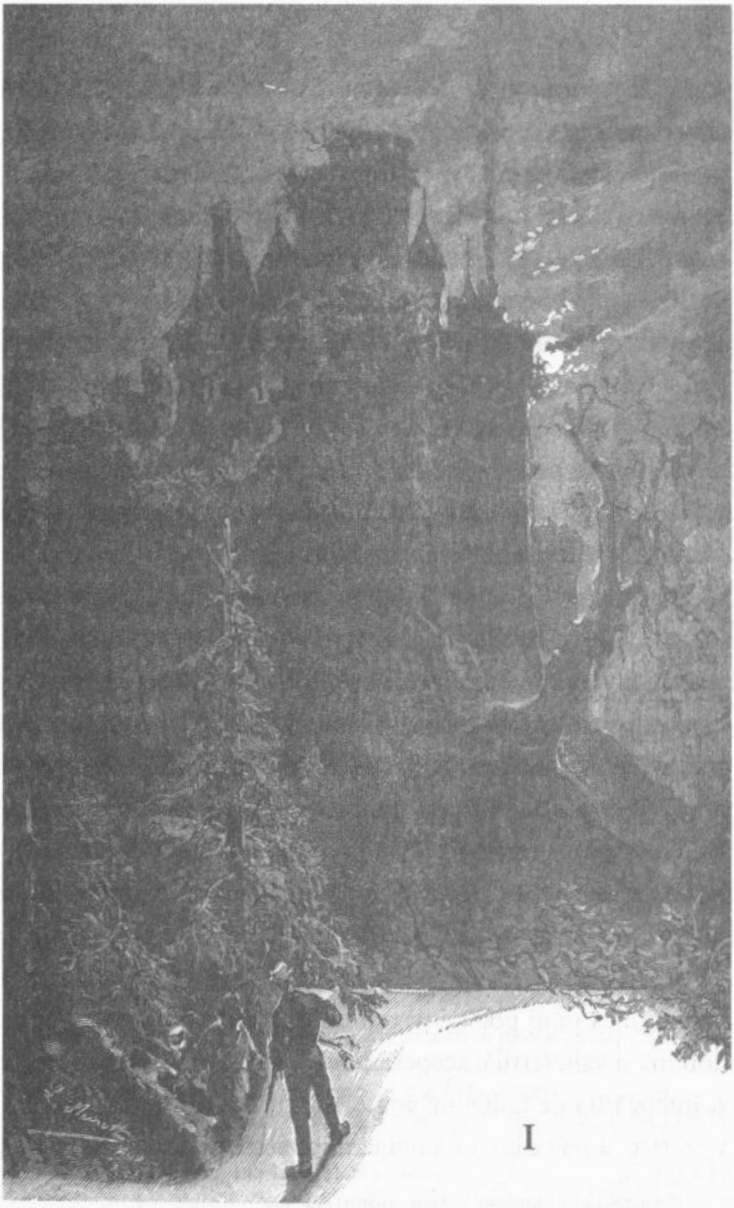

I

Povestirea aceasta nu e fantastică, ci numai romanțioasă. Dat fiind că e neverosimilă, trebuie s-o socotim oare și neadevărată? Ar fi o greșeală. Aparținem unei vremi când totul se întâmplă,

mai că avem dreptul să spunem: când totul s-a întâmplat. Dacă nu-i de crezut azi, povestirea noastră poate fi verosimilă mâine, grație resurselor științifice care constituie zestrea viitorului, iar atunci nu-i va da nimănui prin minte s-o treacă în rândul legendelor. De altminteri, la capătul acestui practic și pozitiv secol al nouăsprezecelea, nu se mai plăsmuiesc legende nici în Bretania, ținutul sălbaticilor *korrigani*, nici în Scoția, pământul *brownielor* și al *gnomilor*, nici în Norvegia, patria *asilor*, a *elfilor*, a *silfilor* și a *valkiriilor*[1], nici măcar în Transilvania, unde cadrul Carpaților se pretează în chip atât de firesc la toate evocările vrăjitorești. E cazul să notăm totuși că țara transilvană e încă foarte legată de superstițiile începuturilor[2].

Domnul de Gérando[3] a descris aceste provincii ale extremei Europe, Elisée Reclus[4] le-a vizitat. Amândoi n-au spus nimic despre ciudata poveste pe care se întemeiază acest roman. Au luat oare cunoștință de ea? Poate, dar n-or fi vrut să-i dea crezare. E păcat, pentru că ar fi povestit-o, unul, cu precizia unui analist, celălalt, cu poezia firească de care-i sunt pătrunse însemnările din călătorii.

De vreme ce nici primul, nici al doilea n-au făcut-o, voi încerca s-o fac eu în locul lor.

În ziua de 29 mai a acelui an, un cioban își veghea turma la marginea unui podiș înverzit de la poalele Retezatului, care domină o vale fertilă, acoperită de copaci cu trunchiuri drepte și îmbogățită de holde mănoase. Galernele, vânturile de nord-vest, trec iarna ca briciul unui bărbier peste podișul acesta înalt,

[1] Personaje din mitologia țărilor amintite de autor.

[2] Să notăm și noi că acțiunea romanului, scris în 1892, se petrece în vremea monarhiei austro-ungare, „într-unul din ultimii ani ai sec. al XIX-lea". Autorul „anticipa" de astă dată doar cu câțiva ani.

[3] Joseph Marie, baron de Gérando (1772–1842), publicist și filosof francez.

[4] Elisée Reclus (1830–1905), mare geograf francez.

deschis, lipsit de adăpost. Prin partea locului se spune atunci că-și potrivește barba – și uneori tare din scurt.

Ciobanul n-avea nimic arcadian[1] în felul cum era înțolit și nimic bucolic în atitudine. Nu era un Dafnis, Amyntas, Tityr, Lycidas sau Melibeu[2]. Nu râul Lignon[3] îi șoptea la picioarele încălțate în galenți de lemn, ci Jiul valah, ale cărui ape proaspete și pastorale ar fi fost vrednice să curgă prin meandrele romanului *L'Astrée*.

Frig[4], Frig din satul Verești – așa se numea rusticul păcurar. Lungit pe o movilă căptușită cu iarbă, dormea cu un ochi și veghea cu celălalt, ținându-și luleaua mare în gură, șuierând pentru a-și chema dulăii, când vreo oaie se depărta de pășune, sau suflând în bucium și scoțând un sunet împrăștiat de multiplele ecouri ale munților.

Era patru după-amiază. Soarele începea să scapete. Câteva piscuri, cu temeliile înecate într-o ceață plutitoare, erau luminate către răsărit. Spre miazăzi și apus două curmături ale lanțului muntos lăsau să treacă pieziș câte un snop de raze, ca niște șuvoaie de lumină strecurate printr-o poartă întredeschisă.

Această descriere orografică ține de porțiunea cea mai sălbatică a Transilvaniei, cunoscută sub denumirea de comitatul Clujului[5].

---

[1] Arcadia, regiune a Greciei antice ai cărei locuitori păstori erau, pentru poeții Antichității, prototipuri ale nevinovăției și fericirii.

[2] Nume de păstori, apărând frecvent în poeziile bucolice.

[3] Afluent al Loarei, imortalizat în romanul pastoral *L'Astrée* al lui Honoré d'Urfé (1607–1627).

[4] Ortografia numelor românești fiind cu totul fantezist transcrisă de către Jules Verne, ne-am luat îngăduința de a o restabili, în măsura posibilităților, fără a mai indica de fiecare dată faptul.

[5] Reamintim că acțiunea romanului se petrece în vremea stăpânirii habsburgice, de unde termenul de comitat. După cum era firesc, Jules Verne nu cunoștea locurile geografice ale Transilvaniei decât sub denumirile lor oficiale, austro-ungare. Am restabilit pretutindeni în text vechile denumiri românești, pe cât a fost cu putință.

Ciudată fărâmă din imperiul Austriei, această Transilvanie, Erdely în limba maghiară, adică „țara pădurilor"! Se mărginește cu Ungaria la nord, cu Valahia la sud, cu Moldova la vest[1]. Întinsă pe șaizeci de mii de kilometri pătrați, deci pe șase milioane de hectare – cam a noua parte din Franța – e un fel de Elveție, dar cu jumătate mai mare decât ținutul helvetic, fără a fi mai populată. Cu podișuri potrivite pentru semănături, pășuni îmbelșugate, văi capricios desenate, cu piscuri severe, vărgată de ramificațiile de origine plutonică ale Carpaților, Transilvania e brăzdată de numeroase cursuri de apă care sporesc Tisa și mândra Dunăre, ale cărei Porți de Fier, la câteva mile[2] spre sud, închid defileul Balcanilor pe hotarul Ungariei cu Imperiul Otoman.

Așa arată această veche țară a dacilor, cucerită de Traian în primul veac al erei creștine.

Din ce tip făcea parte ciobanul Frig? Era oare un urmaș al vechilor daci? Greu de spus, văzându-i părul în neorânduială, fața mânjită, barba încâlcită, sprâncenele groase ca două perii cu fire roșcovane, ochii de culoare nehotărâtă, între verde și albastru, al căror colț umed era cuprins de cearcănul bătrâneții. Doar are șaizeci și cinci de ani – cel puțin așa s-ar părea. Dar e mare, uscat, drept sub cojocul gălbui și mai puțin lățos decât i-e pieptul, iar un pictor nu s-ar da îndărăt să-i prindă înfățișarea, atunci când, împodobit cu o pălărie împletită – adevărat dop de paie – și încremenit ca o stană de piatră, se sprijină în toiagul încovrigat la capăt.

În clipa când razele pătrundeau prin curmătura de la apus, Frig se întoarse; apoi, ducându-și mâna pe jumătate închisă la

[1] Cititorul va corecta singur, firește, hotarele reale ale Transilvaniei.
[2] Mila ungurească are 7 500 metri. (n.a.)

ochi, își făcu un fel de lunetă – așa cum ar fi dus o pâlnie la gură, ca să poată fi auzit la depărtare – și privi cu multă luare-aminte.

În curmătura limpede de la orizont, la o milă bună, dar mult micșorate din pricina depărtării, se profilau formele unei cetățui. Vechiul castel ocupa, pe o culme singuratică a pasului Vulcan, partea superioară a unui podiș, numit dealul Gorgan. În lumina scăpărătoare, volumele se detașau net, cu limpezimea unor imagini stereoscopice. Cu toate acestea, ochiul păcurarului trebuie să fi fost înzestrat cu o mare putere pentru a deslușì vreunul dintre amănuntele grămezii îndepărtate.

Deodată, iată-l că strigă, clătinând din cap:

– Bătrână cetățuie!... Bătrână cetățuie!... Degeaba te proptești în temelie!... Încă trei ani și vei fi încetat să dăinui, de vreme ce fagul tău mai are doar trei crăci!

Sădit la marginea unuia dintre bastioanele cetățuii, fagul se zărea negru pe fundalul cerului, ca decupat gingaș din hârtie, și, la acea depărtare, abia ar fi putut fi văzut de către oricine, în afara lui Frig.

– Da, repetă el, trei crăci!... Erau patru ieri, dar a patra a căzut azi-noapte... I-a rămas numai ciotul... Acolo unde se desfac de trunchi nu mai număr decât trei... Numai trei, bătrână cetățuie... numai trei!

Dacă-l privește din punct de vedere ideal, închipuirea face cu dragă inimă dintr-un cioban o făptură visătoare și contemplativă; conversează cu planetele; stă de vorbă cu stelele; citește în cer. De fapt, e îndeobște o brută ignorantă și încuiată. Cu toate acestea, naivitatea generală îi atribuie lesne daruri supranaturale; știe să vrăjească; după cum îi trăsnește, înlătură farmecele sau le țese în jurul oamenilor și al dobitoacelor, ceea ce – într-un asemenea caz – e totuna; vinde prafuri de dragoste; i se cumpără licori și descântece. Nu merge oare până acolo

încât face sterpe brazdele, aruncând în ele pietre descântate, și oile – numai uitându-se la ele cu ochiul stâng? Eresurile acestea țin de toate timpurile și de pretutindeni. La țară, chiar în mijlocul unor ținuturi mai civilizate, nimeni nu trece pe dinaintea unui cioban fără a-i adresa un cuvânt prietenesc sau binețe pline de tâlc, salutându-l cu numele de „păstor", la care ține. A-ți ridica pălăria în fața lui îți îngăduie să scapi de puteri vătămătoare, și pe drumurile Transilvaniei nu ești scutit de una ca asta mai mult decât aiurea.

Frig era luat drept vrăjitor, în stare să iște vedenii fantastice. Cutare zicea că vampirii și strigoii i se supuneau; altul, că putea fi întâlnit când luna era în descreștere, în nopți întunecoase cum sunt cele din alte ținuturi în marele bisext[1], călare pe stăvilarul morilor, la taifas cu lupii sau visând la stele.

Frig îi lăsa să trăncănească, fiind în câștig. Vindea farmece și contrafarmece. Dar, fapt vrednic de luat în seamă, era el însuși la fel de naiv ca mușteriii lui și, dacă nu credea în propriile-i farmece, dădea cel puțin crezare legendelor ce bântuiau ținutul.

Nu-i de mirare, așadar, că ajunsese să prezică apropiata pieire a bătrânei cetățui – de vreme ce fagul era împuținat la trei crăci – și nici că se zorea să ducă vestea la Verești.

După ce-și adunase turma, mugind din fundul bojocilor printr-un lung bucium de lemn alb, Frig apucă drumul spre sat. Dulăii, doi semigrifoni corciți, arțăgoși și sălbatici, mai degrabă buni să înghită oile decât să le păzească, îl urmau, hărțuind dobitoacele. Erau acolo vreo sută de berbeci și de oi, dintre care o duzină de miei de un an, ceilalți de trei și de patru ani, cu patru și șase dinți.

[1] Ziua care, la patru ani, e adăugată lunii februarie.

Turma era a judecătorului din Vereşti, birăul Colț, care plătea comunei o sumă grasă pentru păşunat şi-l prețuia foarte pe păcurarul său Frig, ştiindu-l tare îndemânatic la tuns şi tare priceput la vindecarea bolilor, umflături, streche, gălbează, râie, dalac şi alte afecțiuni de proveniență ovină.

Turma înainta în masă compactă, cu berbecul conducător în frunte, sunându-şi tălăngile în mijlocul behăiturilor.

La ieşirea de pe izlaz, Frig apucă o potecă largă, trecând pe lângă câmpuri fără capăt. Unduiau acolo minunatele spice ale unui grâu cu paiul foarte lung; se întindeau acolo câteva lanuri de *cucuruz*[1], porumbul din partea locului. Drumul ducea către marginea unei păduri de pini şi brazi, cu adâncuri răcoroase şi întunecate. Mai jos, Jiul îşi plimba apele luminoase, limpezite de prundişul de pe fund, şi pe care pluteau buştenii tăiați de joagărele de pe deal.

Câinii şi oile se opriră pe partea dreaptă a râului, la nivelul malului, şi se puseră să bea cu lăcomie, mişcând tufişurile crescute alandala.

Vereştii nu mai erau decât la trei bătăi de puşcă, dincolo de un şir des de sălcii, alcătuit de copaci zdraveni şi nu dintre cei tunşi şi închirciți, care fac coroană la câteva picioare deasupra rădăcinilor. Şirul sălciilor se desfăşura până către povârnişurile pasului Vulcan, al cărui sat, purtând acelaşi nume, ocupă o ridicătură pe versantul meridional al masivului Pleşa.

La ceasul acela, câmpiile erau pustii. Plugarii se întorc doar la căderea nopții la căminele lor şi Frig nu apucase să schimbe cu nimeni pe drum tradiționalele binețe. Odată turma adăpată, când să se afunde în cutele văii, cineva se ivi la întorsătura Jiului, cu vreo cincizeci de paşi mai la vale.

[1] În româneşte, în textul original.

– Hei, prietene! îi strigă el păcurarului.

Era unul dintre negustorii de bâlci ce vizitează piețele comitatului. Îi întâlnești în orașe, în târgușoare, până și-n cele mai umile sate. Nu li-e greu să se facă înțeleși: vorbesc toate limbile. Cel de acum era italian, sas sau valah? Nimeni n-ar fi putut spune; dar era evreu, evreu polonez, mare, slab, cu nas arcuit, barbă ascuțită, frunte boltită, ochi foarte ageri.

Marchitanul vindea lunete, termometre, barometre și ceasuri mărunte. Ceea ce nu se afla închis în sacul prins de umerii lui cu curele zdravene îi spânzura de gât și de brâu: un adevărat galantar, un soi de tarabă ambulantă.

Evreul era pesemne stăpânit de respectul sau poate de teama salutară pe care o inspiră ciobanii. De aceea îl salută pe Frig, făcându-i semn cu mâna. Apoi, în limba română, spuse cu un accent străin:

– Îți merge precum dorești, prietene?

– Da... după vreme, răspunse Frig.

– Atunci îți merge bine azi, că-i frumos.

– Și-o să-mi meargă rău mâine, c-are să plouă.

– Are să plouă?... strigă marchitanul. Păi aici, la voi, plouă fără nori?

– Au să vină și norii, la noapte... și încă de-acolo... din partea rea a muntelui.

– De unde știi?

– După lâna oilor, care-i țeapănă și uscată ca o piele argăsită.

– Atunci, cu atât mai rău pentru cei ce bat drumurile...

– Și cu atât mai bine pentru cei rămași în pragul caselor lor.

– Doar că pentru asta trebuie să ai casă, păstorule.

– Ai copii? spuse Frig.

– Nu.

– Ești însurat?

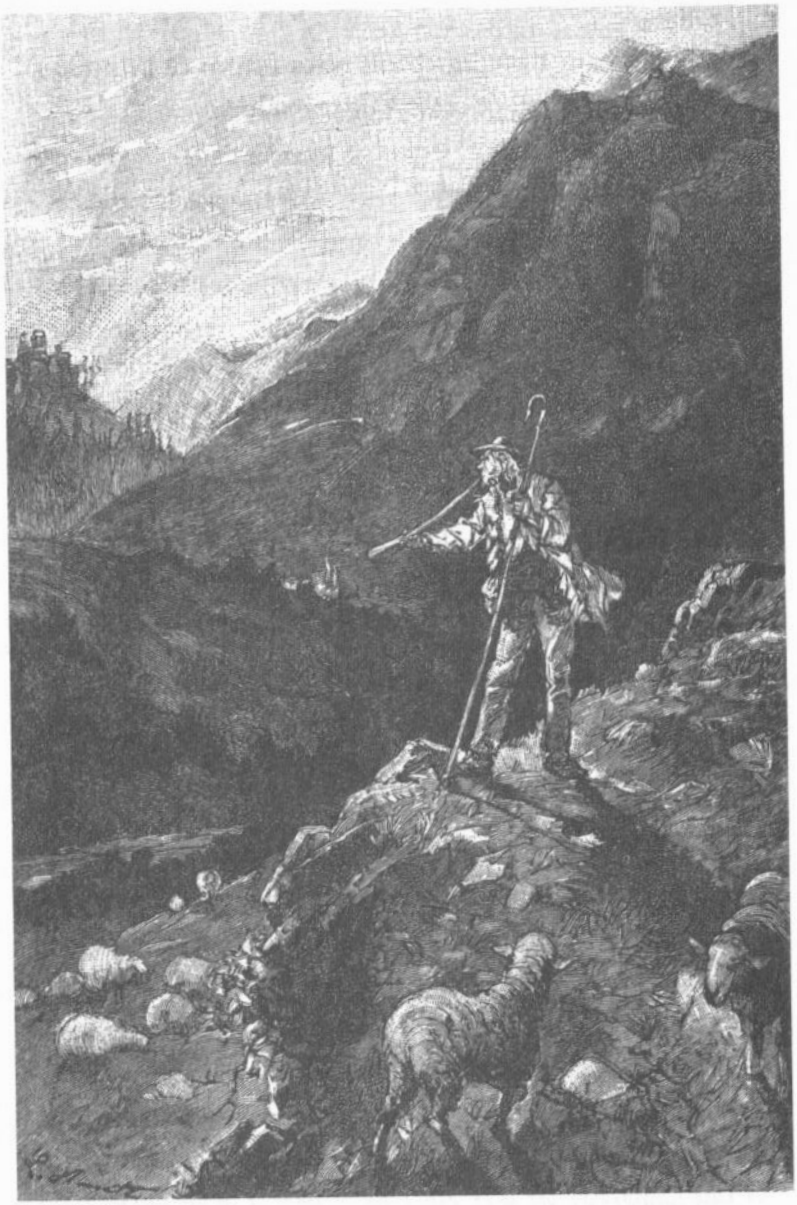

La ieșirea de pe izlaz, Frig apucă o potecă largă, trecând pe lângă câmpuri fără capăt.

– Nu.

Și Frig punea toate întrebările astea pentru că pe-acolo e obiceiul să-i iscodești pe cei cu care te întâlnești.

Apoi adăugă:

– De unde vii, marchitane?

– De la Sibiu.

Sibiul e unul dintre cele mai de seamă târgușoare ale Transilvaniei. Părăsindu-l, dai de valea Jiului transilvănean, ce coboară până-n târgul Petroșeni.

– Și te duci?...

– La Cluj.

Pentru a ajunge la Cluj e de ajuns să urci către valea Mureșului, apoi, prin Alba Iulia, urmând cele dintâi rânduri ale munților Bihor, dai de capitala comitatului. Cale de cel mult douăzeci de mile[1].

La drept vorbind, negustorii ăștia de termometre, barometre și hodoroage te duc întotdeauna cu gândul la niște ființe aparte, de factură cumva hoffmannescă[2]. Faptul ține de meseria lor. Vând timp sub toate formele, cel trecut, cel care este, cel care va fi, așa cum alți coropcari vând coșuri, împletituri sau pânzeturi. S-ar zice că sunt comis-voiajorii Casei Saturn et Co., având firma *La nisiparnița de aur*. Și a fost, fără îndoială, impresia pe care evreul i-a făcut-o și lui Frig, care privea nu fără mirare galantarul de obiecte, noi pentru el, cărora nu le cunoștea rostul.

– Hei, marchitane, întrebă el, întinzând mâna, la ce slujesc vechiturile care-ți zăngăne la brâu ca oasele unui bătrân spânzurat?

[1] Cam 150 km. (n.a.)

[2] E.T.A. Hoffmann (1776–1822), celebru autor german de povestiri și romane fantastice.

– Îs lucruri de preț, răspunse negustorul, lucruri folositoare oricui.

– Oricui, strigă Frig clipind, chiar și unor ciobani?

– Chiar și unor ciobani.

– Și șurubăria asta?...

– Șurubăria asta, răspunse evreul, făcând să joace între mâinile lui un termometru, îți spune dacă-i cald sau dacă-i frig.

– Păi, frate, o știu și singur, când nădușesc sub cojoc sau tremur sub șubă.

De bună seamă, atât îi era de ajuns unui păcurar, care nu-și bătea capul cu întrebările pe care și le pune știința.

– Și ditai hodoroaga asta cu ac? adăugă el, arătând un barometru aneroid.

– Nu-i o hodoroagă, ci un instrument care-ți spune dacă mâine-i frumos sau dacă va ploua...

– Zău?

– Zău.

– Bine! i-o trânti Frig, nu l-aș vrea nici pentru un crăițar. Oare numai văzând norii târându-se pe munte sau gonind peste piscurile cele mai înalte nu știu, cu douăzeci și patru de ore înainte, cum va fi vremea? Uite, vezi negura aia care pare să se ridice din pământ?... Ei bine, ți-am mai spus, înseamnă că mâine ne plouă.

De fapt, ciobanul Frig, mare observator al vremii, se putea lipsi de barometru.

– N-am să te mai întreb dacă n-ai trebuință de un orologiu, adăugă marchitanul.

– Un orologiu?... Am unul care merge singur și se leagănă peste capul meu. E soarele de colo. Vezi tu, prietene, când se oprește în vârful Haiducului se cheamă că s-a făcut de prânz, și când privește prin curmătura lui Anghel înseamnă că-i ceasul

șase. Oile o știu la fel de bine ca și mine, câinii la fel de bine ca oile. Păstrează-ți, așadar, hodoroagele!

– Fie, răspunse marchitanul, mi-ar fi greu să fac avere de n-aș avea și alți mușterii afară de păstori! Prin urmare, nu-ți lipsește nimic?...

– Nici măcar nimic.

De altfel, toată marfa aceea ieftină era de fabricație tare proastă, barometrele neînțelegându-se între ele în privința variabilului sau a timpului frumos, acele orologiilor arătând ore prea lungi sau minute prea scurte, în sfârșit, lucru de mântuială. Poate că ciobanul bănuia una ca asta și nu ținea deloc să facă pe cumpărătorul. Totuși, în clipa când era gata să-și apuce din nou toiagul, iată-l că scutură un soi de tub atârnat de breteaua marchitanului, zicând:

– La ce-i bună țeava asta?...

– Țeava asta nu-i o țeavă.

– Să fie o lătrătoare?

Și ciobanul înțelegea prin asta un fel de pistol vechi, cu țeava răsfrântă.

– Nu, zise evreul, e o lunetă.

Era una dintre lunetele de rând, care măresc de cinci-șase ori obiectele sau le apropie în egală măsură, ceea ce produce același rezultat.

Frig desprinsese instrumentul, îl privea, îl pipăia, îl întorcea, făcea să-i lunece, unul peste altul, cilindrele.

Apoi, dând din cap:

– O lunetă? spuse.

– Da, păstorule, ba încă una strașnică și care-ți lungește binișor vederea.

– Păi am ochi buni, prietene. Pe timp senin văd ultimele stânci până la capătul Retezatului și cei din urmă copaci din fundul pasului Vulcan.

– Fără să clipești?...

– Fără să clipesc. Roua m-a învrednicit de una ca asta, că dorm de cu seară până dimineața sub cerul liber. Iacă ce-ți curăță de minune lumina ochiului.

– Cum... roua? răspunse marchitanul. Ar trebui mai degrabă să te orbească...

– Nu pe ciobani.

– Fie! Dar, chiar dacă ai ochi buni, ai mei sunt și mai buni, atunci când îi potrivesc la capătul lunetei.

– Oare...

– Privește, potrivindu-i pe ai tăi...

– Eu?

– Încearcă.

– Și nu mă costă nimic? întrebă Frig, de felul lui tare neîncrezător.

– Nimic... dacă nu te hotărăști să-mi cumperi șurubăria.

Liniștit în privința asta, Frig luă luneta, căreia marchitanul îi potrivi tuburile. Apoi, închizând ochiul stâng, duse vizorul la ochiul drept.

Privi mai întâi în direcția pasului Vulcan, urcând spre Pleșa. După asta coborî instrumentul și-l îndreptă spre satul Verești.

– He-he, spuse el, e totuși adevărat!... Bate mai departe decât ochii mei... Uite ulița mare... Recunosc oamenii... Hait, Nicu Deac, pădurarul, se-ntoarce din inspecție, cu ranița-n spinare și pușca pe umăr...

– Dacă ți-am spus! îi atrase marchitanul luarea-aminte.

– Da... da... e chiar Nicu! adăugă ciobanul. Și cine-i fata care iese din casa jupânului Colț, în fustă roșie și bluză neagră, ca pentru a-i veni în întâmpinare?...

– Privește, păstorule, ai să recunoști fata la fel de bine ca pe flăcău.

– Păi da!... E Miorița... frumoasa Miorița! Of, îndrăgostiții... îndrăgostiții! De data asta cată să se țină bine, că-i țin și eu în vârful țevii și nu pierd niciuna dintre fandoselile lor!

– Ce zici de scula mea?

– He-he... că te face să vezi departe!

Pentru faptul că Frig nu apucase să privească niciodată printr-o lunetă, satul Verești merita să fie așezat printre cele mai înapoiate din comitatul Clujului. Și așa și era, precum se va vedea curând.

– Hai, păstorule, reluă negustorul, privește încă o dată... și mai departe de Verești... Satu-i prea aproape de noi... Privește dincolo de el, mult dincolo, dacă-ți spun!

– Și n-are să mă coste mai scump?...

– Nu mai scump.

– Bine!... Caut înspre Jiul transilvănean!... Da... uite clopotnița din Livezeni... O recunosc după crucea ciungită de un braț. Și, dincolo de ea, în vale, printre brazi, zăresc clopotnița din Petroșeni, cu cocoșul ei de tablă care-și ține ciocul căscat de parcă și-ar striga găinușele!... Și-acolo, turla care împunge din mijlocul copacilor... trebuie să fie turla din Petrila... Dar, ia stai, marchitane, stai așa, de vreme ce prețul e același...

– Același, păstorule.

Frig se răsucise către dealul Gorgan; apoi urmări cu vârful lunetei perdeaua pădurilor întunecate de pe povârnișurile masivului Pleșa, iar câmpul obiectivului încadră silueta îndepărtată a cetățuii.

– Da, strigă el, craca a patra e la pământ!... Am văzut bine!... Și nimeni n-are să meargă s-o culeagă pentru a-i da foc în cinstea lui Sân-Ion... Nu, nimeni... nici măcar eu!... Ar însemna să-ți pui la bătaie și trupul, și sufletul. Dar nu te necăji!... Careva s-o pricepe s-o vâre-n noaptea asta în mijlocul focului lui din iad... Necuratul!

Necuratul, așa i se spune diavolului, când e pomenit prin partea locului.

Poate că evreul ar fi cerut să i se deslușească vorbele, de neînțeles pentru cineva care nu era din satul Verești sau din împrejurimi, când Frig strigă cu un glas în care teama se împletea cu mirarea:

– Dar ce-i negura aia care țâșnește din donjon?... Să fie negură?... Nu!... S-ar zice că-i un fum... Nu-i cu putință!... Hornurile cetățuii nu mai fumegă de ani și ani de zile!

– Dacă vezi acolo fum, păstorule, înseamnă că e fum.

– Nu... marchitane, nu!... S-o fi aburit sticla sculei.

– Șterge-o.

– Și chiar de-aș șterge-o...

Frig întoarse luneta și, după ce-i frecă sticlele cu mâneca, o duse din nou la ochi.

Într-adevăr, o șuviță de fum se desfășura în vârful donjonului. Urca drept în văzduhul liniștit, iar panașul i se pierdea în norii din înălțimi.

Frig, încremenit, nu mai scotea o vorbă. Toată atenția i se concentra asupra cetățuii, pe care umbra suitoare începea s-o cucerească, la nivelul dealului Gorgan.

Deodată lăsă luneta și, ducându-și mâna la straița ce-i spânzura sub cojoc:

– Cât face țeava? întrebă.

– Un florin jumate, răspunse marchitanul.

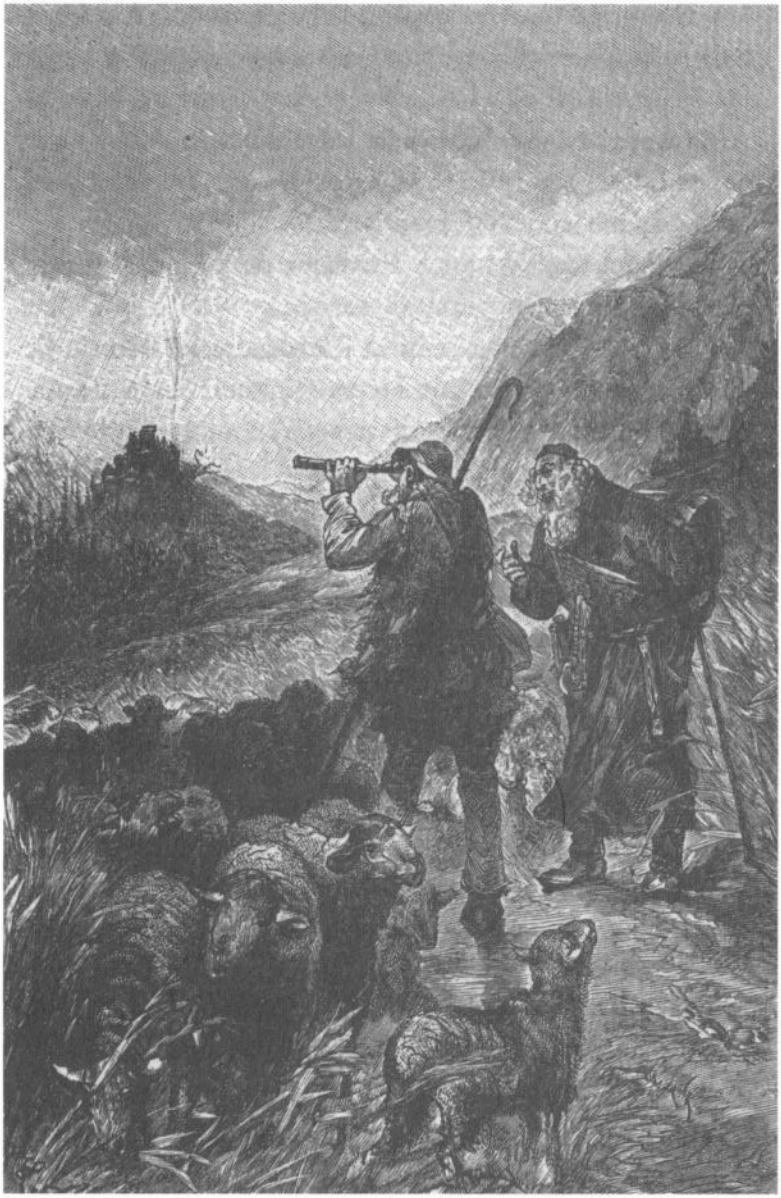

– Cât face țeava? întrebă.

Și-ar fi dat luneta și pe un florin, numai să-și fi arătat Frig dorința de a se tocmi. Dar ciobanul nici nu clipi. Aflat vădit sub puterea unei uluiri, pe cât de neașteptată, pe atât de inexplicabilă, vârî mâna în fundul straiței și scoase din ea banii.

– Pentru dumneata cumperi luneta asta? întrebă marchitanul.

– Nu... pentru stăpânul meu, judecătorul Colț.

– Atunci are să-ți dea banii îndărăt...

– Da... doi florini, cât mă costă...

– Cum așa... doi florini?...

– Păi, de bună seamă!... Și, cu asta, seara bună, prietene.

– Bună seara, păstorule.

Frig, șuierându-și câinii și îndemnându-și turma, urcă degrabă în direcția satului Verești.

Văzându-l cum se duce, evreul clătină din cap, de parcă ar fi avut de-a face cu un scos din minți:

– Dacă aș fi știut, murmură el, i-aș fi vândut luneta mai scump!

Apoi, potrivindu-și marfa la brâu și pe umeri, apucă spre Alba Iulia, coborând din nou pe malul drept al Jiului.

Încotro? Puțin ne pasă. Nu face decât să treacă prin povestirea noastră. Nu-l veți mai revedea.

II

Fie că-i vorba de stânci îngrămădite de natură în epocile geologice, după cele din urmă convulsii ale solului, sau de construcții datorate mâinii omenești, peste care a trecut suflarea timpului, privite de la o depărtare de câteva mile ele seamănă cumva. Piatra brută sau ceea ce a fost piatră cioplită se confundă cu ușurință. De departe, aceeași culoare, aceleași trăsături, aceleași devieri ale liniilor, în perspectivă, aceeași uniformitate de nuanță sub patina cenușie a secolelor.

Așa era și cu cetățuia – cu alte cuvinte, Castelul din Carpați. Nu era cu putință să-i deosebești formele nedeslușite în vârful dealului Gorgan, pe care-l încununa la stânga pasului Vulcan. Nu se desprinde în relief pe fundalul munților. Ceea ce ai fi îndemnat să iei drept donjon nu e, poate, decât un stâlp de piatră. Privitorul crede că zărește crenelurile unui zid dintre bastioane acolo unde nu se află, poate, decât o creastă stâncoasă. Întregul e vag, nehotărât, nesigur. Astfel că, dacă am da crezare diverșilor turiști, Castelul din Carpați nu există decât în închipuirea locuitorilor din comitat.

Firește, cel mai simplu mijloc de a te lămuri ar fi să te înțelegi cu o călăuză din Vulcan sau Verești, să urci prin chei, să te cațări pe culme, să vizitezi toate clădirile. Numai că o călăuză e mai anevoie de găsit decât drumul ce duce la cetățuie. În acest

ținut al celor două Jiuri nimeni nu s-ar învoi să călăuzească un călător spre Castelul din Carpați, oricare i-ar fi răsplata. Cumnecum, iată ce s-ar fi putut zări din această veche locuință în câmpul unei lunete mai puternice și mai bine centrate decât instrumentul de duzină, cumpărat de ciobanul Frig pentru jupânul Colț.

Cu opt sau nouă sute de picioare îndărătul pasului Vulcan, o incintă de culoarea gresiei, căptușită cu un hățiș de plante de stâncă, și care se rotunjește pe o circumferință de patrucinci sute de stânjeni, însoțind denivelările podișului; la fiecare extremitate, două bastioane de colț, dintre care cel din dreapta, pe care creștea faimosul fag, mai poartă o măruntă cușcă sau gheretă cu acoperiș țuguiat; la stânga, câteva laturi de zid întărite de contraforturi în relief, purtând clopotnița unei bisericuțe, al cărei clopot dogit se pune în mișcare pe furtuni puternice, spre marea spaimă a oamenilor din partea locului; la mijloc, în sfârșit, încununat de o platformă cu creneluri, un donjon greoi, cu trei rânduri de ferestre alcătuite din ochiuri de sticlă prinse cu plumb și al cărui prim etaj e înconjurat de o terasă circulară; pe platformă, o lungă tijă metalică împodobită cu semnul feudal, un fel de morișcă de vânt, sudată de rugină și pe care o ultimă rafală de galernă a înțepenit-o în poziția sud-est.

Cât privește ceea ce se afla dincolo de zidul de incintă, spart în nenumărate locuri, dacă adăpostea vreo clădire bună de locuit, dacă o podișcă și o poartă îngăduiau intrarea, nu se mai știa de ani de zile. De fapt, deși Castelul din Carpați era mai bine păstrat decât părea, o spaimă molipsitoare, îndoită de superstiție, îl apăra nu mai puțin decât o puteau face odinioară pivele, săcălușele, bombardele, balimezele și celelalte piese de artilerie ale veacurilor de demult.

Castelul din Carpați ar fi meritat totuși să fie vizitat de către turiști și iubitori de antichități. Poziția lui, pe creasta dealului Gorgan, e deosebit de frumoasă. De pe platforma superioară a donjonului priveliștea se întinde până la ultima limită a munților. În spate unduie lanțul înalt și atât de capricios ramificat care alcătuiește hotarul cu Valahia. În față se adâncește sinuosul pas Vulcan, singurul drum practicabil între provinciile limitrofe. Dincolo de valea celor două Jiuri se ivesc târgușoarele Livezeni, Lonea, Petroșeni, Petrila, strânse la gura puțurilor slujind exploatării acestui bogat bazin carbonifer. Apoi, în ultimele planuri, o minunată răvășeală de forme împădurite la bază, înverzite pe coaste, sterpe în vârf, pe care le domină piscurile abrupte ale Retezatului și Parângului. În sfârșit, dincolo de valea Hațegului și de albia Mureșului se ivesc îndepărtatele profiluri, înecate în neguri, ale Alpilor Transilvaniei centrale.

În fundul acestei pâlnii, depresiunea solului alcătuia odinioară un lac în care se vărsau cele două Jiuri, înainte de a fi găsit o trecere prin lanțul muntos. Acum depresiunea nu mai e decât o exploatare carboniferă, cu inconvenientele și avantajele ei; marile coșuri de cărămidă se îmbină cu ramurile plopilor, ale brazilor și fagilor; fumurile întunecate strică aerul, plin cândva de mireasma pomilor fructiferi și a florilor. Măcar că industria ține districtul minier sub mâna-i de fier, atunci când se petrece povestirea noastră el n-a pierdut, cu toate acestea, încă nimic din caracterul sălbatic pe care-l datorează naturii.

Castelul din Carpați datează din cel de al XII-lea sau al XIII-lea secol. Pe vremea aceea, sub cârmuirea căpeteniilor sau *voevozilor*[1], mânăstiri, biserici, palate și castele se fortificau cu tot atâta grijă ca târgușoarele sau satele. Boieri și țărani trebuiau

[1] Cuvânt păstrat astfel de către Jules Verne.

să se păzească de atacuri de tot felul. Împrejurarea asta explică de ce vechea zidărie a cetății, bastioanele și donjonul îi dădeau înfățișarea unei construcții feudale, gata de apărare. Ce arhitect a ridicat-o pe podișul acela, și la asemenea înălțime? Nu se știe, iar îndrăznețul artist a rămas necunoscut, de n-o fi cumva românul Manole, cel atât de falnic cântat de legendele valahe și care a zidit la Curtea de Argeș vestitul palat al lui Radu Negru.

Dacă în jurul arhitectului mai stăruie îndoieli, nu există niciuna cu privire la familia care stăpânea cetățuia. Boierii Gorj stăpâneau ținutul din vremi imemorabile. Au fost amestecați în toate războaiele care au însângerat provinciile transilvane; au luptat împotriva ungurilor, a sașilor, a secuilor; numele lor figurează în *cântecele*[1] și *doinele*[2] unde se perpetuează amintirea acestor nenorocite perioade; aveau drept deviză faimoasa lozincă valahă: *Dă până la moarte*[3]! și pentru cauza independenței își dădură, își vărsară sângele, acest sânge care le venea de la romani, strămoșii lor.

Se știe, atâtea silințe, jertfe și sacrificii n-au dus decât la cea mai nedemnă asuprire a urmașilor acestei rase viteze. Ea nu mai are existență politică. Trei călcâie au zdrobit-o. Dar valahii din Transilvania nu deznădăjduiesc că-și vor scutura jugul. Viitorul le aparține și ei repetă, cu o încredere de nezdruncinat, cuvintele în care li se concentrează toate năzuințele: *Românul nu piere*[4]!

Către mijlocul secolului al XIX-lea, ultimul reprezentant al boierilor Gorj era boierul Radu. Născut în Castelul din Carpați, își văzuse familia stingându-se în jurul lui încă din primii ani

[1] În românește, în textul original.
[2] În românește, în textul original.
[3] În românește, în textul original.
[4] În românește, în textul original.

ai tinereții. La douăzeci și doi de ani se pomeni singur pe lume. Toți ai săi căzuseră an de an, precum crăcile fagului secular de care superstiția populară lega însăși soarta cetățuii. Fără rude, ba s-ar putea spune și fără prieteni, ce va face boierul Radu pentru a umple răgazurile plictisitoarei singurătăți pe care moartea o iscase în jurul său? Care-i erau gusturile, înclinațiile, aptitudinile? Nu i se cunoștea niciuna, în afara unei patimi nestăvilite pentru muzică, îndeosebi pentru cântul marilor artiști ai vremii. Atunci, lăsând în grija câtorva bătrâne slugi castelul, de pe-atunci tare părăduit, pieri într-o bună zi. Și tot ce se află mai târziu a fost că-și întrebuința averea, care era foarte însemnată, pentru a străbate cele mai de seamă centre lirice ale Europei, teatrele din Germania, din Franța și Italia, unde-și putea astâmpăra nesătulele pofte de *dilettante*[1]. Era un excentric, pentru a nu spune un maniac. Ciudățenia felului său de viață îngăduia formularea unor asemenea păreri.

Amintirea patriei rămăsese totuși adânc întipărită în inima tânărului boier Gorj. În vremea îndepărtatelor sale peregrinări nu-și uitase țara transilvană. De aceea se înapoie pentru a lua parte la una dintre sângeroasele răscoale ale țăranilor români împotriva asupririi maghiare.

Descendenții vechilor daci fură învinși, iar pământul lor împărțit între biruitori.

Tocmai în urma acestei înfrângeri și-a părăsit pentru totdeauna boierul Radu Castelul din Carpați, din care unele părți începuseră să cadă în ruină. Moartea nu întârzie să lipsească cetățuia de ultimii slujitori, și ea fu cu desăvârșire părăsită. Cât despre boierul Gorj, se zvonea că i se alăturase vestitului haiduc Rozsa Sándor, care luptase pentru independență. Din

[1] Iubitor pasionat de muzică sau de oricare altă artă (în limba italiană).

fericire pentru el, Radu Gorj se despărțise după sfârșitul luptei de *betyar*[1], și înțelept făcu, căci acesta sfârșise prin a cădea în mâinile poliției, care îl închisese în temnița din Gherla.

Cu toate acestea, o versiune fu îndeobște acceptată de către oamenii comitatului, și anume: că boierul Radu fusese ucis în timpul unei întâlniri între Rozsa Sándor și vameșii de la hotar. Nu era adevărat, măcar că boierul Gorj nu se mai arătase de atunci în cetățuie și că nimeni nu se îndoia de moartea lui. Dar e mai prevăzător să primim cu rezervă zvonurile născute din credința populară.

Castel părăsit, castel bântuit, castel cu vedenii. Imaginațiile vii și arzătoare l-au populat curând cu fantome, acolo se ivesc strigoi, iar duhurile se întorc la ceasuri de noapte. Tot așa se petrec lucrurile în unele ținuturi superstițioase ale Europei, iar printre ele Transilvania poate năzui la un loc de frunte.

De altfel, cum s-o fi putut rupe satul Verești de credințele supranaturale? Popa și învățătorul, ultimul - însărcinat cu educația copiilor, celălalt - îndrumând religia credincioșilor, propovăduiau asemenea povești cu atât mai vârtos cu cât le credeau din toată inima. Amândoi afirmau „întemeiați pe dovezi" că vârcolacii bântuie prin țară, că vampirii, numiți strigoi pentru că strigă, se adapă cu sânge omenesc, că *stafiile*[2] rătăcesc printre ruine și devin răufăcătoare dacă uiți să le duci seară de seară băutură și mâncare. Există iele, *babele*[3], cărora se cuvine să te păzești să le ieși în cale marțea și vinerea, cele mai rele zile de peste săptămână. Ia pătrundeți în adâncurile pădurilor din comitat, păduri fermecate, în care se ascund

[1] Haiduc (în limba maghiară).
[2] În românește, în textul original.
[3] În românește, în textul original.

balauri[1], dragoni uriași ale căror fălci se cască până-n nori, sau *zmei*[2] cu aripi nemăsurate, care răpesc fecioarele de viță împărătească, ba și pe cele de neam prost, dacă-s chipeșe! Iată destui monștri cumpliți, pare-se, și care-i geniul cel bun pe care li-l opune închipuirea poporului? Nimeni altul decât *șarpele casei*[3], ce trăiește prietenos în fundul vetrei și căruia țăranul îi cumpără puterea binefăcătoare, hrănindu-l cu fruntea laptelui.

Iar dacă vreo cetățuie a fost cândva durată spre a fi sălașul oaspeților acestei mitologii românești, nu era ea oare Castelul din Carpați? Pe podișul lui singuratic, accesibil numai prin strânga pasului Vulcan, adăpostea fără îndoială balauri, iele, strigoi și poate chiar câteva stafii din neamul boierilor Gorj. De aici, o faimă rea întru totul îndreptățită, după cum se zicea. Nimănui nu i-ar fi dat prin minte să se încumete a-l vizita. Răspândea în jur o spaimă molipsitoare, după cum o mlaștină nesănătoasă împrăștie miasme pestilențiale. Numai a te apropia până la un sfert de milă însemna să-ți riști viața în lumea asta și mântuirea sufletului în cealaltă. Ceea ce se învăța în mod curent la școala dascălului Homorod.

Această stare de lucruri trebuia să ia totuși sfârșit în clipa când din vechea fortăreață a boierilor Gorj nu va mai fi rămas nici piatră pe piatră. Și tocmai aici intervenea legenda.

După cei mai autorizați fruntași din Verești, existența cetățuii era legată de cea a bătrânului fag ale cărui ramuri se crispau pe bastionul de colț, aflat la dreapta zidului.

De la plecarea lui Radu Gorj – cei din sat, și îndeosebi păcurarul Frig, își dăduseră seama de asta – fagul își pierdea an de an câte una dintre crăcile principale. Atunci când boierul

[1] În românește, în textul original.
[2] În românește, în textul original.
[3] În românește, în textul original.

Ceea ce se învăța în mod curent la școala dascălului Homorod.

Radu fu văzut pentru cea din urmă oară pe platforma donjonului mai puteau fi numărate optsprezece, iar acum copacul nu mai avea decât trei. Și fiecare cracă desprinsă reteza câte un an din viața cetățuii. Căderea celei de pe urmă ar fi dus la nimicirea deplină. Și zadarnic ai mai fi căutat atunci pe dealul Gorgan rămășițele Castelului din Carpați.

De fapt, nu era decât una dintre legendele pe care închipuirea românească le zămislește bucuros. Și, mai întâi, bătrânul fag era oare într-adevăr ciuntit de câte o cracă pe an? Nimic mai puțin dovedit, deși Frig nu șovăia s-o afirme, el care nu-l pierdea din vedere în vreme ce turma-i păștea pe izlazul Jiului. Cu toate acestea, și măcar că pe Frig nu se putea pune temei, pentru cel din urmă țăran, ca și pentru cel dintâi dregător din Verești era neîndoielnic faptul că cetățuia nu mai avea de trăit decât trei ani, de vreme ce pe „fagul ocrotitor" nu se mai puteau număra decât trei crăci.

Ciobanul se pregătea, așadar, să apuce drumul spre sat pentru a duce marea noutate, când se petrecu întâmplarea cu luneta.

Mare noutate, foarte mare, zău așa! O șuviță de fum în vârful donjonului... Cu instrumentul marchitanului, Frig văzuse deslușit ceea ce ochii lui n-ar fi putut zări... Nu era abur, ci un fum care se pierdea în nori... Cu toate astea, cetățuia e părăsită... De tare multă vreme nimeni nu i-a trecut poarta, fără îndoială închisă, nici podișca, de bună seamă ridicată. Dacă-i locuită, numai făpturi supranaturale o locuiesc... Dar duhurile în ce or fi făcut focul într-unul din apartamentele donjonului?... Într-o sobă, în cuhnie?... Era, într-adevăr, de neînțeles.

Frig își zorea oile către strungă. La porunca lui, dulăii hărțuiau turma pe drumul ce suia și al cărui praf se așternea odată cu umezeala serii.

Câțiva țărani întârziați pe ogoare îl salutară pe când trecea, și abia dacă le răspunse la bună-cuviință. De aici o adevărată îngrijorare, că, dacă vrei să ocolești farmecele, nu-i de ajuns să-i dai binețe ciobanului, se cuvine să-ți și răspundă. Dar, cu ochii rătăciți, cu înfățișarea-i ciudată și mișcările nesăbuite, Frig nu prea părea să se îndemne la una ca asta. Dacă lupii și urșii i-ar fi răpit jumătate din oi, și tot n-ar fi fost mai pierit. Ce știre rea aducea, de bună seamă?

Cel dintâi care a aflat-o a fost judecătorul Colț. De cum îl zări, Frig îi strigă de departe:

– Foc la cetățuie, stăpâne!

– Ce spui, Frig?

– Spun ce e.

– Ai înnebunit?

Într-adevăr, cum să se fi aprins un foc în vechiul morman de pietre? Așa puteai admite că Negoiul, cel mai înalt vârf din Carpați, era mistuit de flăcări. Și n-ar fi fost mai absurd.

– Zici, Frig, zici că arde cetățuia?... repetă jupânul Colț.

– Dacă nu arde, fumegă.

– Or fi niște aburi...

– Nu, e fum... Ia să vezi.

Și amândoi se îndreptară către mijlocul uliței mari a satului, unde se afla o terasă dominând prăpăstiile trecătorii și de pe care se putea deslușî castelul.

Odată ajunși acolo, Frig îi întinse jupânului Colț luneta.

Firește, modul de întrebuințare a instrumentului nu-i era mai cunoscut decât ciobanului său.

– Ce-i asta? zise el.

– O șurubărie pe care ți-am luat-o cu doi florini, stăpâne, și care face patru!

– De la cine?

– Potrivește-o la ochi, ochește cetățuia de colo, privește și ai să vezi.

– De la un marchitan.

– Și de ce?

– Potrivește-o la ochi, ochește cetățuia de colo, privește și ai să vezi.

Judecătorul îndreptă luneta în direcția castelului și-l cercetă îndelung.

Da! O șuviță de fum pornea de la unul dintre hornurile donjonului. Chiar atunci, împinsă de o boare, se târa pe coasta muntelui.

– O șuviță de fum! repetă jupânul Colț, uluit.

În vremea asta, și Frig, și el fuseseră ajunși de Miorița și de pădurarul Nicu Deac, care se întorseseră acasă de câteva clipe.

– La ce-i bună? întrebă flăcăul, apucând luneta.

– Ca să vezi departe, răspunse ciobanul.

– Glumești, Frig?

– Glumesc atât de puțin, pădurare, că-i abia un ceas de când te-am putut recunoaște, pe când coborai drumul spre Verești, și pe tine...

Nu-și isprăvi vorba. Miorița se îmbujorase, plecându-și ochii frumoși. Măcar că o fată cinstită avea dreptul să-și întâmpine logodnicul.

Și ea, și el luară, unul după altul, faimoasa lunetă și o îndreptară spre castel.

Între timp sosiseră pe terasă vreo șase vecini și, întrebând despre ce era vorba, se folosiră rând pe rând de lunetă.

– Fum! O șuviță de fum la cetățuie!... spuse unul.

– Poate a căzut trăsnetul pe donjon!... le atrase altul luarea-aminte.

– A trăsnit cumva?... întrebă jupânul Colț, adresându-se ciobanului.

– De opt zile, defel, răspunse ciobanul.

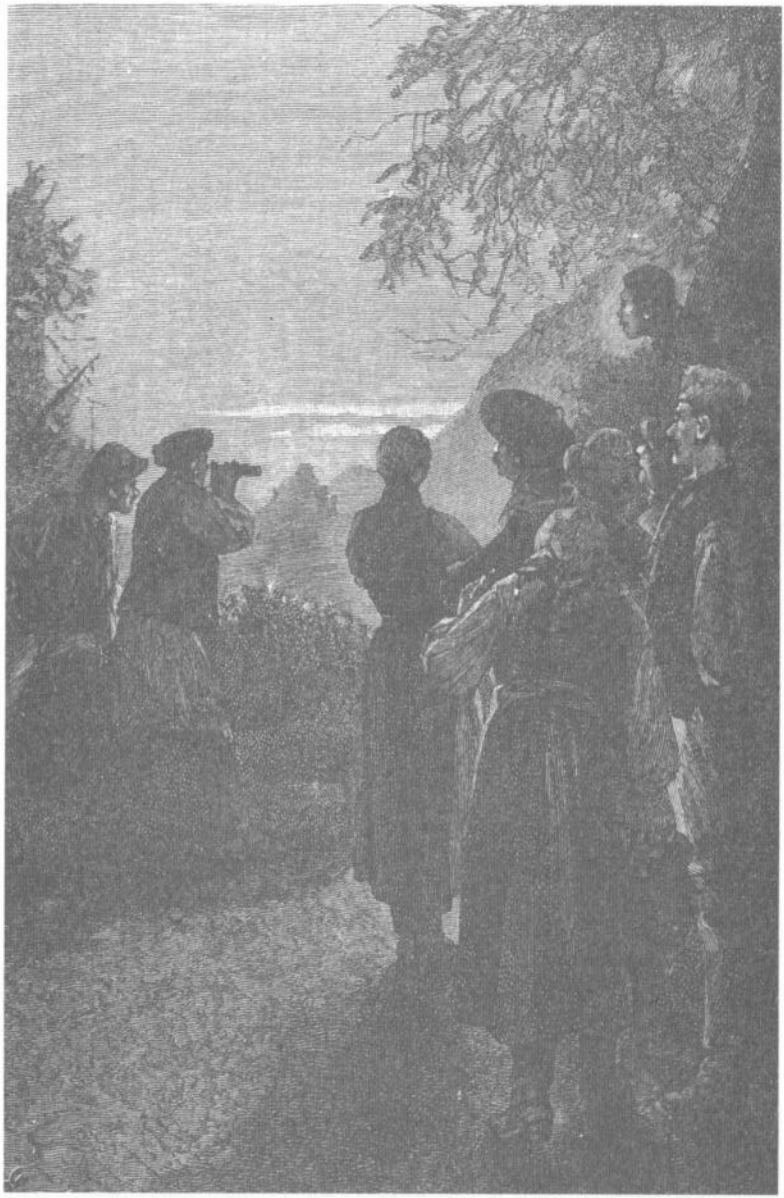

– Fum! O șuviță de fum la cetățuie!… spuse unul.

Și oamenii ăștia de ispravă n-ar fi fost mai uluiți dacă li s-ar fi spus că gura unui crater se căscase în vârful Retezatului, pentru a face loc aburilor de sub pământ.

III

Satul Vereşti e atât de puţin însemnat, încât cele mai multe hărţi nici nu-i indică aşezarea. În ordine administrativă stă chiar mai prejos decât vecinul lui, numit Vulcan, după numele porţiunii masivului Pleşa, pe care amândouă se află pitoresc cocoţate.

La ora actuală exploatarea bazinului minier a dat un avânt considerabil afacerilor în târguşoarele Petroşeni, Livezeni şi altele, depărtate cu câteva mile. Nici Vulcanul, nici Vereştii nu s-au ales cu cel mai mic câştig de pe urma vecinătăţii cu un mare centru industrial; sunt şi azi aşa cum au fost acum cincizeci de ani, aşa cum, fără îndoială, vor mai fi şi peste o jumătate de veac; şi, după Elisée Reclus, o bună jumătate din populaţia Vulcanului e alcătuită doar „din slujbaşi însărcinaţi cu paza frontierei, vameşi, jandarmi, agenţi ai fiscului şi infirmieri ai posturilor de carantină". Înlăturaţi jandarmii şi agenţii fiscului, adăugaţi o proporţie ceva mai însemnată de plugari şi veţi avea populaţia satului Vereşti, adică vreo patru-cinci sute de locuitori.

Satul ăsta e o uliţă, numai o uliţă largă, ale cărei pante repezi fac destul de neplăcut suişul sau coborâşul. Uliţa slujeşte drept drum natural între frontiera valahă şi cea transilvană. Pe aici trec cirezile de boi, turmele de oi, porcii, negustorii de carne

proaspătă, de fructe și cereale, rarii călători care se încumetă prin trecătoare, în loc să ia drumul de fier spre Cluj și valea Mureșului.

De bună seamă, natura a înzestrat cu dărnicie bazinul adâncit între munții Bihor, Retezat și Parâng. Bogat prin fertilitatea solului, e bogat și prin toată averea ascunsă în măruntaie: mine de sare gemă la Turda, cu un randament anual de mai bine de douăzeci de mii de tone; muntele Praid, cu domul lui având o circumferință de șapte kilometri și alcătuit numai din clorură de sodiu; minele de la Rimetea, care produc plumb, galenă, mercur și mai ales fier, ale cărui zăcăminte au fost exploatate încă din secolul al X-lea; minele de la Hunedoara și minereurile lor, ce sunt transformate în oțel de calitate superioară; mine de huilă, lesne de exploatat pe primele straturi ale acestor văi lacustre, în districtul Hațeg, la Livezeni, la Petroșeni, vastă pungă cu un conținut apreciat la două sute cincizeci de milioane de tone; în sfârșit, mine de aur în târgul Abrud, la Câmpeni, regiunea aurarilor, unde mii de mori cu un utilaj foarte simplu spală nisipurile de la Roșia Montană, „Pactolul[1] transilvan", și exportă anual metal prețios în valoare de două milioane de franci.

Iată, s-ar părea, un district tare înlesnit de la natură, și totuși bogăția asta nu sporește defel bunăstarea populației. În orice caz, dacă centrele mai însemnate, Rimetea, Petroșeni, Lonea, posedă unele instalații potrivite cu nivelul industriei moderne, dacă aceste târgușoare au clădiri ordonate, supuse uniformizării echerului și sforii zidarului, depozite, prăvălii, adevărate cetăți muncitorești, dacă sunt înzestrate cu un oarecare număr de locuințe cu balcoane și verande, iată ceea ce nu-i de căutat nici în satul Vulcan, nici în satul Verești.

[1] Râu din Lydia, ale cărui nisipuri aurifere au făcut bogăția regelui Cresus. În mod figurat, izvor de bogății.

Bine numărate, vreo șaizeci de case povârnite care încotro pe singura uliță, împodobite cu un acoperiș năzdrăvan, a cărui coamă depășește pereții de chirpici, cu fațada privind spre grădină și având drept etaj podul cu ferestruică, iar drept acaret un hambar părăduit, un staul strâmb de-a binelea, acoperit cu paie, ici și colo un puț străjuit de cumpăna de care atârnă găleata de lemn, două, trei bălți care „o iau din loc" pe timp de furtună, pârâiașe cărora vaduri întortocheate le înseamnă albia, așa arată satul Verești, ridicat pe cele două laturi ale uliței, între taluzurile piezișe ale trecătorii. Dar totul e proaspăt și atrăgător; flori la porți și la ferestre, perdele de verdeață căptușesc pereții, ierburi ciufulite se ițesc prin aurul vechi al stufului, plopii, ulmii, fagii, brazii, arțarii se cațără deasupra caselor „cât de sus se pot cățăra". Mai încolo se înșiruie treptele intermediare ale lanțului muntos și, în ultimul plan, albăstrite de depărtare, vârfurile cele mai înalte ale munților se pierd în azurul cerului.

La Verești, ca și în toată această parte a Transilvaniei, nu se vorbește nici germana, nici maghiara, ci româna – până și printre cele câteva sălașe de țigani, stabili mai degrabă decât nomazi prin feluritele sate ale comitatului. Acești străini adoptă limba ținutului, așa cum îi împrumută și religia. Cu colibele lor, *barăci*[1] cu acoperiș țuguiat, cu legiunile lor de copii, cei din Verești alcătuiesc – sub autoritatea unui bulibașă – un fel de mic clan, deosebit, prin obiceiuri și traiul regulat, de cele ale neamurilor lor rătăcind de-a lungul Europei. Au adoptat până și ritul ortodox, supunându-se religiei creștinilor în mijlocul cărora s-au oploșit. Într-adevăr, Verești are drept căpetenie religioasă un popă stabilit la Vulcan și care deservește cele două sate, despărțite doar printr-o jumătate de milă.

[1] În românește, în textul original.

Civilizația e ca aerul sau apa. Unde i se deschide o trecere – fie și o fisură – pătrunde și schimbă felul de trai. De altminteri, trebuie s-o recunoaștem, încă nicio fisură nu se produsese în această porțiune meridională a Carpaților. De vreme ce Elisée Reclus a putut spune despre Vulcan că „e ultimul post al civilizației în valea Jiului valah", nu se va mai mira nimeni că Verești era unul dintre cele mai înapoiate sate din comitatul Clujului. Cum ar putea fi altfel în aceste locuri, unde fiecare se naște, crește și moare, fără să le fi părăsit vreodată!

Și cu toate astea, se va spune, există un învățător și un judecător la Verești? Da, fără îndoială. Dar dascălul Homorod nu-i în stare să predea decât ce știe, adică puțină citire, puțină scriere, puțină aritmetică. Nici instrucțiunea lui nu merge mai departe. În materie de știință, istorie, geografie, literatură nu cunoaște decât cântecele populare și legendele ținutului înconjurător. În privința asta memoria îl slujește cu o nemaipomenită dărnicie. E foarte priceput pe tărâmul fantastic, și cei câțiva elevi din sat au mult de învățat din lecțiile lui.

Cât despre judecător, se cuvine să ne înțelegem asupra titlului dat celui dintâi slujbaș din Verești.

Birăul, jupânul Colț, era un omuleț de cincizeci și cinci spre șaizeci de ani, român de obârșie, cu părul tuns scurt și începând să încărunțească, având mustața încă neagră și ochii mai degrabă blânzi decât ageri. Zdravăn clădit, ca un muntean, purta pe cap o pălărie mare de pâslă, pe burtă chimirul lat cu închizătoare împodobită, pe piept o vestă fără mâneci și umbla în nădragi scurți și largi, vârâți în cizme înalte, de piele. Mai mult primar decât judecător, măcar că slujba îl silea să se amestece în nenumăratele pricini dintre vecini, se îngrijea îndeobște să-și administreze satul cu autoritate și nu fără unele foloase pentru punga sa. Într-adevăr, toate învoielile, cumpărături sau vânzări,

erau lovite de o taxă în folosul lui, fără a mai vorbi de taxa de trecere pe care străinii, turiști sau negustători, se grăbeau s-o verse în buzunarul său.

Slujba asta mănoasă îl dusese pe jupânul Colț la oarecare înlesnire. Pentru avutul lui, liber de ipoteci, de „intabulări", cum se zice prin partea locului, nu datora nimănui nimic. Ar fi dat cu împrumut, mai degrabă, decât să împrumute de la alții, și ar fi făcut-o, desigur, fără să-i jupoaie pe nevoiași. Avea mai multe izlazuri, locuri bune de pășunat pentru turme, ogoare binișor întreținute (deși era refractar la metodele noi), vii care-i măguleau vanitatea când se plimba de-a lungul butucilor încărcați de ciorchini și a căror recoltă o vindea cu folos, scăzând cantitatea însemnată de care avea nevoie pentru consumul propriu.

E de la sine înțeles că locuința jupânului Colț e cea mai frumoasă din sat, așezată în unghiul terasei străbătute de lunga uliță suitoare. O casă de piatră, cu fațada către grădină, cu poarta între a treia și a patra fereastră, cu horbota de verdeață care tivește cu rămurelele ei despletite streașina și cu cei doi fagi mari, ale căror ramuri se desfac peste stuful acoperișului. În fund, o livadă mândră își aliniază pătrățelele de șah ale legumelor și șirurile de pomi fructiferi, întinzându-se pe taluzul trecătorii. În casă, încăperi spațioase, unele în care se ia masa, altele unde se doarme, mobile zugrăvite-n fel și chip, mese, paturi, lavițe și scăunele, blidare pe care strălucesc oale și strachini, grinzi în tavan de care spânzură ulcele împodobite cu panglici sau țesături în culori vii, lăzi grele acoperite cu velințe și pături, dar slujind de scrinuri și dulapuri; apoi, pe pereții văruiți, chipurile strașnic împodobite ale patrioților români, printre care popularul erou din secolul al XV-lea, Iancu de Hunedoara.

Iată o locuință încântătoare, prea mare pentru un om singur. Dar jupânul Colț nu era singur. Văduv de vreo zece ani, avea o fată, frumoasa Miorița, tare admirată din Vereşti până la Vulcan, ba chiar și mai departe. Ar fi putut s-o cheme cu unul dintre ciudatele nume păgâne, foarte iubite în familiile valahe, Florica, Doina, Doinița. Nu, îi zicea Miorița, adică mielușeaua. Dar mielușeaua crescuse. Era acum o fată drăguță de douăzeci de ani, bălaie, cu ochi căprui, privind nespus de blând, având trăsături fermecătoare și o înfățișare plăcută. Într-adevăr, erau pricini temeinice să pară cum nu se poate mai seducătoare, în bluza ei cusută cu arnici roșu la gât, la încheieturi și la umeri, cu fusta strânsă de un brâu cu paftale de argint, cu îndoitul șorț al *catrinței*[1] vărgat în albastru și roșu și prins de mijloc, cu cizmulițele de piele galbenă, cu năframa subțire înfășurându-i capul, cu pletele a căror coadă e împodobită cu o panglică sau cu un bănuț de metal.

Da, mândră fată Miorița Colț, și – ceea ce nu strică – bogată, pentru satul pierdut în afundurile Carpaților. Bună gospodină!... Fără îndoială, de vreme ce conduce cu pricepere casa tatălui ei. Instruită?... Doamne! La școala dascălului Homorod a învățat să citească, să scrie și să socotească. Și socotește, scrie și citește corect, dar n-a fost îndemnată să meargă mai departe – pentru bune motive. În schimb, nimeni n-o întrece când e vorba de credințele și legendele transilvănene. Știe cât dascălul ei. Cunoaște legenda Pietrei Fecioarei, unde o domniță întrucâtva închipuită a scăpat de urmărirea tătarilor; legenda Peșterii Balaurului, în valea Pietrei Craiului; legenda fortăreței Deva, ridicată „pe vremea Zânelor"; legenda Detunatei, cea lovită de trăsnet, vestit munte de bazalt semănând cu o uriașă

[1] În românește, în textul original.

vioară de piatră la care dracul cântă în nopți de furtună; legenda Retezatului, cu creștetul retezat de o vrăjitoare; legenda Cheilor Turzii, despicate de o strașnică lovitură de sabie a Sfântului Vasile. Mărturisim că Miorița da crezare tuturor acestor închipuiri, dar din pricina asta nu era mai puțin încântătoare și plăcută.

Mulți flăcăi de prin partea locului o găseau pe plac, chiar fără să-și amintească prea tare că era singura moștenitoare a birăului, jupânul Colț, cel dintâi slujbaș din Verești. Numai că degeaba i-ar fi făcut curte. Oare nu era logodită cu Nicolae Deac?

Mândru pui de român, Nicolae, sau mai degrabă Nicu Deac, are douăzeci și cinci de ani, e înalt, bine zidit, purtându-și falnic capul cu păr negru acoperit de căciula albă, cu privirea deschisă, nestânjenit sub cojocelul înflorit pe la cusături, bine așezat pe picioare zvelte, picioare de cerb, hotărât în umblet și mișcări. Paznic de pădure, de felul lui, era, adică, militar și civil cam deopotrivă. Cum avea câteva ogoare în preajma satului Verești, îi plăcea tatălui, iar cum se arăta plăcut și mândru la înfățișare, nu-i displăcea nici fetei, pe care n-ar fi fost cuminte s-o râvnești, ba nici măcar s-o privești mai îndeaproape. Una ca asta, de altminteri, nici nu i-ar fi trecut nimănui prin minte.

Căsătoria lui Nicu Deac și a Mioriței Colț urma să aibă loc peste vreo cincisprezece zile, către mijlocul lunii viitoare, prilej de sărbătoare pentru tot satul. Jupânul Colț avea să le facă pe toate cumsecade. Nu era zgârcit. Dacă-i plăcea să câștige bani, nu se da în lături să-i cheltuiască la nevoie. Apoi, după nuntă, Nicu Deac urma să se mute în casa familiei, pe care trebuia s-o moștenească de la birău, iar simțindu-l lângă ea, poate că auzind în lungile nopți de iarnă geamătul unei porți sau trosnetul unei mobile, Miorița n-avea să se mai teamă că vede ivindu-se vreo fantomă, scăpată din legendele ei preferate.

Miorița Colț

Pentru a întregi pomelnicul fruntașilor din Verești, se cuvine să amintim de încă doi, și nu dintre cei mai puțin însemnați, de dascăl și de doctor.

Dascălul Homorod era un bărbat îndesat, cu ochelari, de cincizeci și cinci de ani, ținând mereu între dinți țeava încovoiată a unei lulele de porțelan; avea părul rar și zburlit pe o țeastă teșită, iar fața spână, străbătută de un tic al obrazului stâng. Îndeletnicirea sa preferată era să potrivească penele cu care scriau elevii lui, pe care-i oprea – din principiu – să folosească peniță de fier. Și cum mai lungea capetele penelor cu vechiul lui briceag bine ascuțit! Cu ce precizie dădea lovitura finală, făcând cu ochiul când le reteza vârful. Mai întâi de toate, scriere frumoasă; către asta tindeau toate strădaniile lui, spre asta se cuvenea să-i îndemne pe elevi un dascăl grijuliu să-și împlinească misiunea. Instrucțiunea venea abia în al doilea rând – și se știe ce preda dascălul Homorod și ce învățau pe băncile școlii sale generații de băieți și de fete.

Și acum, doctorul Pațac la rând.

Cum, exista un doctor la Verești și satul mai credea în ființe supranaturale?

Da, dar trebuie să ne înțelegem asupra titlului pe care doctorul Pațac îl purta, așa cum am făcut și în legătură cu titlul pe care-l purta judecătorul Colț.

Pațac, un omuleț cu pântecul proeminent, scurt și îndesat, în vârstă de patruzeci și cinci de ani, exercita cu fală medicina curentă la Verești și în împrejurimi. Cu îndrăzneala lui netulburată, cu neistovita lui limbuție, nu inspira o mai mică încredere decât ciobanul Frig – ceea ce nu era puțin. Vindea consultații și prafuri atât de inofensive, încât nu înrăutățeau vagile boli ale pacienților lui, care s-ar fi vindecat și de la sine. De altfel, oamenii sunt sănătoși în pasul Vulcan; aerul e de

prima mână, epidemiile necunoscute și, dacă se moare, e numai pentru că și în acest colț binecuvântat al Transilvaniei trebuie să se moară, odată și odată. Cât despre doctorul Pațac – da, i se zicea doctor! – deși era considerat ca atare, nu avea niciun fel de școală, nici de medicină, nici de farmacie, nici de nimic. Era pur și simplu un fost infirmier al postului de carantină, al cărui rol consta în supravegherea călătorilor reținuți la frontieră pentru certificatul de sănătate. Nimic mai mult. Dar atât ajungea, pare-se, populației necârcotașe din Verești. Trebuie să adăugăm – ceea ce nu va putea mira – că doctorul Pațac e liber-cugetător, precum se cuvine să fie oricine se îndeletnicește cu îngrijirea aproapelui. Așa că nu recunoștea niciunul dintre eresurile având trecere în regiunea Carpaților, nici măcar pe cele privitoare la cetățuie. Râdea de ele, își bătea joc. Iar dacă se spunea de față cu el că, de când se ținea minte, nimeni nu cutezase să se apropie de castel, repeta cui voia să-l asculte:

– Nu mă stârniți să fac un drum până la prăpădita aia de cocioabă!

Dar, cum nu era stârnit, ba chiar cum toți se fereau să-l stârnească, doctorul Pațac nu făcuse drumul și, cu ajutorul credulității generale, Castelul din Carpați era încă învăluit într-un mister de nepătruns.

IV

Vestea adusă de cioban se răspândise, în câteva minute, prin sat. Însoțit de Nicu Deac și Miorița, jupânul Colț intrase în casă ținând în mână prețioasa lunetă. În clipa aceea nu mai rămase pe terasă decât Frig, înconjurat de vreo douăzeci de bărbați, femei și copii, cărora li se alăturaseră câțiva țigani, ce nu se arătau printre cei mai puțin tulburați din populația vereșteană. Frig era asaltat, încolțit de întrebări, și ciobanul le răspundea cu trufașa însemnătate pe care și-o atribuie cineva care a apucat să vadă un lucru cu totul deosebit.

– Da, repeta el, cetățuia fumega, fumegă și acum, și va fumega până n-o mai rămâne piatră pe piatră!

– Dar cine a putut aprinde focul?... întrebă o bătrână, împreunându-și palmele.

– Necuratul, răspunse Frig, dând diavolului numele pe care-l poartă prin partea locului, și ăsta-i unul care se pricepe mai degrabă la întețit decât la stins focul!

Iar la replica asta, fiecare se strădui să zărească fumul din vârful donjonului. Cei mai mulți afirmară în cele din urmă că-l deslușesc de minune, măcar că de la acea depărtare nu putea fi văzut defel.

Efectul produs de neobișnuitul fenomen întrecu tot ce se poate închipui. Se cuvine să stăruim. Binevoiască cititorul să se

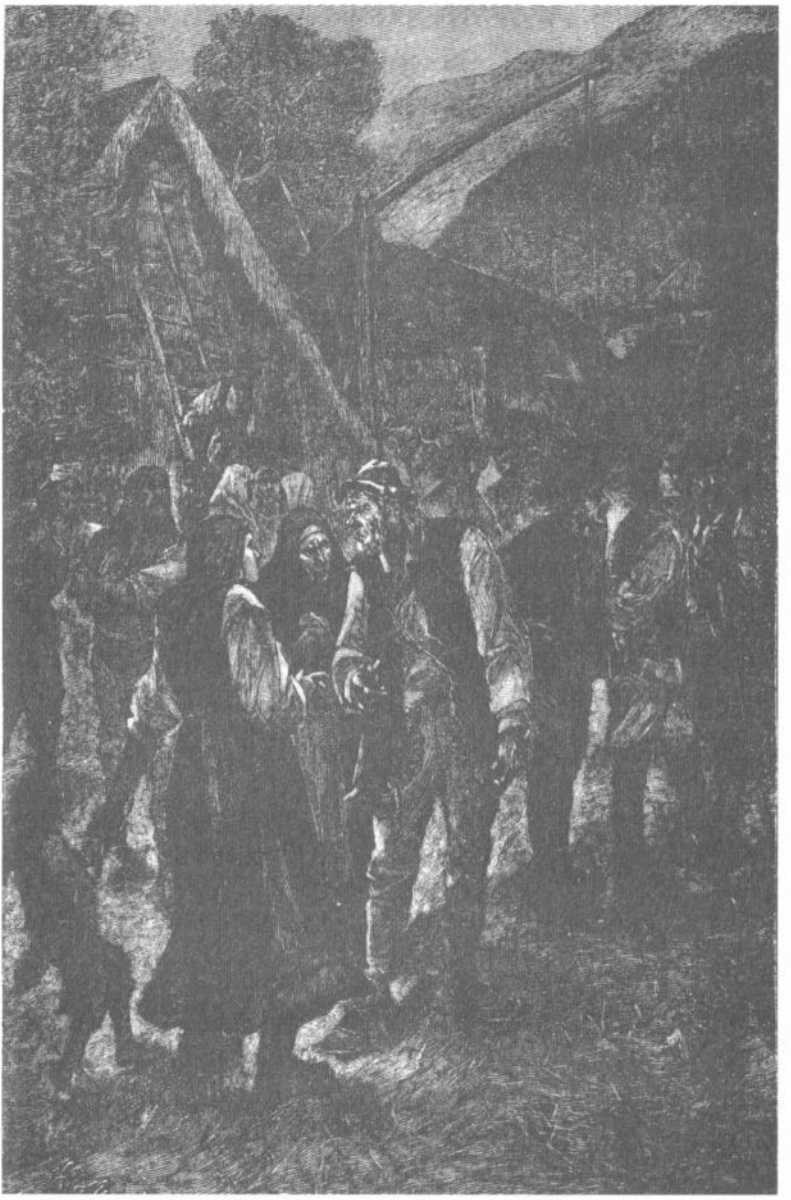

– Da, repeta Frig, cetățuia fumega…

pună într-o stare de spirit asemănătoare celei a locuitorilor din Vereşti şi nu se va mira de câte îi vor fi povestite mai încolo. Nu-i cer să creadă în lucruri supranaturale, ci să-şi amintească de faptul că această populaţie neştiutoare credea fără rezerve. Bănuielilor trezite de Castelul din Carpaţi, pe când trecea drept pustiu, avea să li se alăture groaza, de vreme ce acum părea locuit – şi de ce soi de făpturi, Dumnezeule!

Se afla la Vereşti un loc de adunare frecventat de băutori, şi chiar îndrăgit de cei cărora, fără să bea, le plăcea să tăifăsuiască despre treburile lor la capătul zilei de lucru – aceştia din urmă în număr restrâns, se înţelege. Localul, deschis tuturor, era principalul sau, mai bine zis, singurul han din sat.

Cine era proprietarul hanului? Un evreu pe nume Ionas, un om de ispravă de vreo şaizeci de ani, cu înfăţişare atrăgătoare, dar foarte semită datorită ochilor negri, nasului încovoiat, buzei alungite, părului lins şi bărbuţei tradiţionale. Plecat şi îndatoritor, împrumuta cu dragă inimă unuia şi altuia mici sume de bani, fără a se arăta pretenţios în privinţa garanţiilor, nici prea cămătar în privinţa dobânzilor, deşi înţelegea să fie plătit la soroacele statornicite de împrumutător.

Hanul *La Regele Matei*, aşa-i zicea, ocupa, peste drum de casa birăului, unul dintre colţurile terasei străbătută de uliţa mare din Vereşti. Era o clădire veche, jumătate de lemn şi jumătate de piatră, tare cârpăcită pe alocuri, dar bogat îmbrăcată în verdeaţă şi cu o înfăţişare ispititoare. Era alcătuită doar dintr-un parter, cu uşă de sticlă dând către terasă. Înăuntru pătrundeai mai întâi într-o sală mare, mobilată cu mese pentru pahare şi scăunele pentru băutori, cu un blidar de stejar mâncat de carii pe care scânteiau străchini, oale şi sticle, şi cu o tejghea de lemn înnegrit. În spatele căreia stătea Ionas, la îndemâna muşteriilor.

Acum, iată și cum era luminată sala: două ferestre străpungeau fațada, pe terasă, și alte două, dimpotrivă, peretele din fund. Dintre acestea, una, ascunsă de o perdea groasă de plante agățătoare sau atârnătoare care o acopereau din afară, era condamnată și abia dacă lăsa să pătrundă puțină lumină. Odată deschisă, cealaltă îngăduia privirii uimite să cuprindă întreaga vale inferioară a Vulcanului. La câteva picioare mai jos de tocul ușii se desfășurau apele furtunoase ale torentului Doinei. Pe de o parte, puhoiul cobora povârnișurile trecătorii după ce izvora din înălțimile dealului Gorgan, încununat de clădirea cetății; pe de alta, alimentat mereu din belșug de pâraie de munte, chiar și vara, gonea bubuind către albia Jiului valah, care-l înghițea.

La dreapta, lipite de sala cea mare, vreo șase cămăruțe ajungeau pentru a găzdui rarii călători ce doreau să se odihnească la *Regele Matei*, înainte de a trece hotarul. Puteau fi siguri de o primire bună, de prețuri moderate făcute de către un hangiu atent și săritor, mereu aprovizionat cu tutun ales, pe care-l lua de la cele mai bune puncte de trafic din împrejurimi. Cât despre Ionas, folosea drept odaie de dormit o mansardă îngustă, a cărei ferestruică sucită străpungea stufuI și dădea spre terasă.

Chiar în seara acelui 29 mai a avut loc la han adunarea oamenilor de vază din Verești – jupânul Colț, dascălul Homorod, pădurarul Nicu Deac, o duzină dintre cei mai de seamă locuitori ai satului și ciobanul Frig, nu cel mai neînsemnat dintre cei de față. Doctorul Pațac lipsea de la adunarea fruntașilor. Chemat pe nepusă masă de către unul dintre vechii lui pacienți, care nu-l aștepta decât pe el pentru a trece pe lumea cealaltă, făgăduise să vină de îndată ce îngrijirile lui nu-i vor mai fi fost defunctului de neapărată trebuință.

În așteptarea fostului infirmier, se vorbea despre gravul eveniment la ordinea zilei, dar nu se vorbea fără a se mânca și a

se bea. Ionas îi îmbia pe unii cu fiertura de porumb cunoscută sub numele de *mămăligă*[1], defel neplăcută dacă e înmuiată în lapte proaspăt muls. Altora le înfățișă numeroase pahărele din licorile tari ce curg ca apa curată prin gâtlejurile românești, șnapsul, care nu costă nici doi bani jumate paharul, și îndeosebi *rachiul*[2], țuica strașnică a cărei vânzare în țara Carpaților e considerabilă.

Trebuie să menționăm un obicei al hanului, conform căruia hangiul Ionas nu servea decât „la farfurie", adică-i servea doar pe cei ce luau loc la masă, deoarece băgase de seamă că, odată așezați, mușteriii consumau mai mult decât dacă ar fi rămas în picioare. Iar în seara aceea afacerile făgăduiau să meargă strună, pentru că toate scăunelele erau ocupate. Așa că Ionas umbla de la o masă la alta, ținând ulciorul și umplând pahărelele care se goleau fără socoteală.

Era opt și jumătate seara. Se pălăvrăgea de la lăsarea amurgului, fără a se ajunge la o încheiere cu privire la ce trebuia făcut. Dar oamenii ăștia cumsecade socoteau într-un glas că, dacă era locuit de necunoscuți, Castelul din Carpați devenea pentru satul Verești la fel de primejdios ca o pulberărie la intrarea unui oraș.

– E tare rău! spuse atunci jupânul Colț.

– Tare rău! repetară cei de față.

– Sigur e, adăugă Ionas, că faima rea a cetățuii aducea și așa destule neajunsuri ținutului.

– Să te ții de-acum încolo! strigă dascălul Homorod.

– Străinii nu veneau decât arareori... îi întoarse vorba jupânul Colț, într-un oftat.

[1] În românește, în textul original.
[2] În românește, în textul original.

– Și acu' n-au să mai vină deloc! adăugă Ionas, oftând la unison cu birăul.

– Destui locuitori se și gândesc să părăsească satul! le atrase atenția un băutor.

– Eu, cel dintâi, răspunse un țăran din împrejurimi, și-am să plec de cum mi-oi vinde via...

– Pentru care ai să cam aștepți cumpărători, moșule! i-o trânti hangiul.

Se vede unde ajunseseră cu discuția cinstiții fruntași. Printre spaimele pricinuite fiecăruia de Castelul din Carpați își făcea loc realitatea intereselor, în chip atât de regretabil păgubite. Gata cu călătorii, și Ionas era lovit în veniturile hanului. Gata cu străinii, și jupânul Colț suferea în perceperea dreptului de trecere, a cărui cifră scădea întruna. Gata cu cumpărătorii de pământ în pasul Vulcan, și proprietarii nu mai găseau cui vinde, nici cu preț scăzut. Treaba dura de ani de zile și împrejurarea păgubitoare amenința să se înrăutățească încă.

Într-adevăr, dacă așa stăteau lucrurile când duhurile cetățuii se țineau atât de potolite încât nici nu se lăsau văzute, ce avea să se întâmple acum, când își vădeau prezența prin dovezi materiale?

Ciobanul Frig socoti atunci de cuviință să spună, ce-i drept, cu un glas destul de șovăitor:

– Poate c-ar fi cu cale?...

– Ce? întrebă jupânul Colț.

– Să meargă careva să vadă, stăpâne.

Se priviră cu toții pe furiș, apoi își plecară ochii și întrebarea rămase fără răspuns.

Ionas fu cel care reluă vorba, adresându-se jupânului Colț:

– Ciobanul dumitale, zise el cu glas sigur, a arătat singurul lucru care poate fi făcut.

– Să mergi la cetățuie...

– Da, dragii mei, răspunse hangiul. Dacă iese fum pe hornul donjonului, înseamnă că acolo se face foc, iar dacă se face foc, înseamnă că o mână l-a aprins...

– O mână... de n-o fi o gheară! i-o întoarse țăranul cel bătrân, clătinând din cap.

– Mână sau gheară, spuse hangiul, n-are a face! Trebuie să aflăm ce rost are. Pentru întâia oară de când boierul Radu Gorj l-a părăsit, dintr-un horn al castelului iese fum.

– Cu toate astea, s-ar putea să mai fi ieșit fum și altă dată, fără ca nimeni să-și fi dat seama, sugeră jupânul Colț.

– Iată ce nu voi crede în ruptul capului! strigă cu aprindere dascălul Homorod.

– E foarte cu putință, dimpotrivă, observă birăul, de vreme ce nu aveam lunetă pentru a putea vedea ce se petrece în cetățuie.

Remarca era îndreptățită. Fenomenul se putuse produce de mult, scăpând până și ciobanului Frig, oricât de ageră i-ar fi fost privirea. Cum, necum, că fenomenul era nou sau nu, nicio îndoială că făpturi omenești ocupau acum Castelul din Carpați. Iar faptul constituia o vecinătate dintre cele mai neliniștitoare pentru locuitorii din Vulcan și Verești.

Dascălul Homorod socoti că se cuvenea să aducă o obiecție în sprijinul credințelor sale:

– Făpturi omenești, fraților?... Dați-mi voie să nu cred o vorbă. De ce le-ar fi dat prin minte unor făpturi omenești să se adăpostească în cetățuie, cu ce gânduri și cum să fi ajuns acolo?...

– Dar ce-ai vrea să fie nepoftiții ăștia? strigă jupânul Colț.

– Făpturi supranaturale, răspunse dascălul Homorod cu un glas ce impresiona. De ce n-ar fi duhuri, niscai *babe*[1], spiriduși

[1] În românește, în textul original.

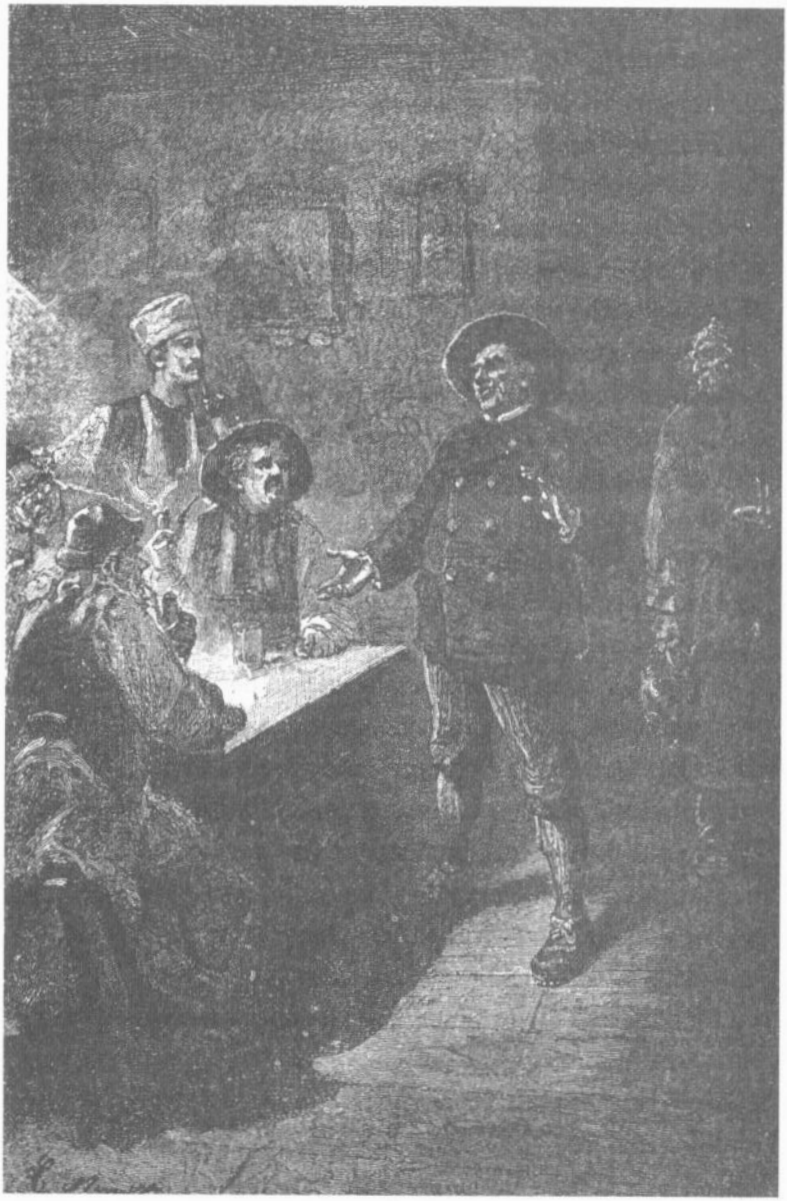

– De bună seamă! adăugă dascălul, cu un glas ce nu îngăduia replică.

sau poate chiar ştime primejdioase, din cele ce iau chip de femei frumoase...

În timpul pomelnicului toate privirile se îndreptaseră către poartă, către ferestre şi către vatra marii săli a *Regelui Matei*. Într-adevăr, fiecare se întreba dacă n-o să vadă ivindu-se una sau alta dintre nălucile evocate pe rând de învăţător.

– Cu toate astea, bunii mei prieteni, îndrăzni să zică Ionas, dacă ar fi vorba de duhuri nu văd de ce ar fi aprins un foc, de vreme ce n-au nevoie să gătească...

– Şi vrăjile?... răspunse păcurarul. Uiţi că pentru a face vrăji e nevoie de foc?

– De bună seamă! adăugă dascălul, cu un glas ce nu îngăduia replică.

Sentinţa fu primită fără tăgadă şi, după părerea tuturor, era neîndoios că făpturi supranaturale şi nu fiinţe omeneşti îşi aleseseră Castelul din Carpaţi drept loc de uneltiri.

Până aici Nicu Deac nu luase deloc parte la convorbire. Pădurarul se mulţumea să asculte cu luare-aminte cele spuse de unii şi de alţii. Bătrână cetăţuie, cu ziduri misterioase, cu veche obârşie şi înfăţişare feudală îi inspirase dintotdeauna curiozitate şi respect, deopotrivă. Ba chiar, pentru că era foarte curajos, măcar că tot atât de credul ca oricare locuitor din Vereşti, îşi vădise nu o dată dorinţa de a trece dincolo de zidul ei de incintă.

Vă închipuiţi că Miorița îl îndepărtase cu încăpăţânare de la un gând atât de nesăbuit. Că-i trecuseră astfel de gânduri prin minte atunci când era liber să facă ce poftea, mă rog! Dar un logodnic nu-şi mai aparţine sieşi, şi a se arunca într-o asemenea aventură ar fi fost o faptă de nebun sau de nepăsător. Şi, cu toate acestea, în ciuda rugăminţilor ei, frumoasa se temea întruna că păcurarul şi-ar putea pune gândul în faptă. Ceea ce o mai liniştea era că Nicu Deac nu declarase ritos că se va

duce la cetățuie, căci atunci nimeni n-ar fi avut destulă putere să-l oprească – nici măcar ea. Știa că e un flăcău încăpățânat și hotărât, care nu-și lua niciodată vorba îndărăt. Zis și făcut. Așa că Miorița s-ar fi dat de ceasul morții dacă ar fi putut bănui gândurile de care tânărul era frământat în clipa aceea.

Până una-alta, cum Nicu Deac rămânea tăcut, propunerea păcurarului nu fu primită de nimeni. Cine ar fi îndrăznit să viziteze Castelul din Carpați acum, când era bântuit, afară numai dacă și-ar fi pierdut capul?... Fiecare își găsea deci cele mai întemeiate motive pentru a nu întreprinde nimic... Birăul nu mai era la vârsta când se putea aventura pe poteci atât de grele... Dascălul trebuia să-și vadă de școală, Ionas să-și supravegheze hanul, Frig să-și pască oile, ceilalți țărani să se țină de vitele și fânețele lor.

Nu! Niciunul care să se fi învoit să se jertfească, de vreme ce fiecare își repeta în gând: „Cel ce s-ar încumeta să urce până la cetățuie s-ar putea să nu se mai întoarcă!"

În clipa aceea poarta hanului se deschise fără veste, spre marea spaimă a celor de față.

Dar era doar doctorul Pațac, și anevoie putea fi luat drept una dintre răpitoarele știme despre care pomenise dascălul Homorod.

Murindu-i pacientul – ceea ce îi cinstea perspicacitatea medicală, dacă nu priceperea – doctorul Pațac dăduse buzna în adunarea de la *Regele Matei*.

– Iată-te, în sfârșit! strigă jupânul Colț.

Doctorul Pațac se grăbi să împartă tuturor strângeri de mână de parcă ar fi împărțit niscai hapuri și, cu un glas destul de ironic, strigă:

– Atunci, prieteni, tot cetățuia... cetățuia Necuratului nu vă dă pace!... Of, fricoșilor!... Păi, dacă ține și castelul ăsta

vechi să fumeze, lăsați-l să fumeze!... Parcă savantul nostru Homorod nu fumează, ba încă toată ziua?... Zău așa, întreaga regiune a albit de groază. Cât mi-am făcut vizitele, n-am auzit vorbindu-se decât de asta!... Stafiile și-au aprins focul acolo?... Și de ce nu, dacă or fi răcit! Se pare că-n luna mai în încăperile donjonului îngheți de-a binelea. Doar dacă nu s-or fi apucat să coacă pâine pentru lumea cealaltă!... Păi tot o să trebuiască să ne hrănim colo sus, dacă-i adevărat că înviem!... Poate c-au venit niscai brutari din cer să-și încingă cuptorul...

Și, în încheiere, o seamă de alte glume tare puțin gustate de cei din Verești și pe care doctorul Pațac le debita cu o înfumurare de necrezut. Îl lăsară să vorbească. Și birăul îl întrebă apoi:

– Așadar, doctore, tot ce se petrece la cetățuie ți se pare fără însemnătate...?

– Fără, jupâne Colț.

– N-ai spus c-ai fi gata să te duci pân-acolo... dacă ai fi stârnit?...

– Eu? răspunse fostul infirmier, nu fără a lăsa să se simtă că reamintirea propriilor sale cuvinte îl cam plictisea.

– Păi cum... N-ai spus-o și răsspus-o? adăugă dascălul, insistând.

– Am spus-o... desigur... și, zău... dacă-i vorba doar s-o repet...

– E vorba s-o faci, spuse Homorod.

– S-o fac?

– Da... și în loc să te stârnim... ne mulțumim să te rugăm, adăugă jupânul Colț.

– Înțelegeți... prieteni, fără îndoială... O asemenea propunere...

– Ei bine, strigă hangiul, de vreme ce șovăi, nu te mai rugăm... te stârnim!

– Mă stârniți?

– Da, doctore!

– Ionas, prea întinzi coarda, zise și birăul. Pe Pațac nu-i nevoie să-l stârnim... Știm că-i om de cuvânt... Și va face întocmai cum a spus... fie și numai pentru a îndatora satul și toată regiunea.

– Cum, vorbiți serios?... Vreți să mă duc până la Castelul din Carpați? întrebă doctorul, a cărui față rotofeie se făcuse tare palidă.

– Nu poți da îndărăt, spuse răspicat jupânul Colț.

– Dar vă rog... dragii mei... vă rog... să chibzuim...

– Am chibzuit, răspunse Ionas.

– Fiți drepți... La ce mi-ar folosi să mă duc până acolo... și peste ce aș da?... Peste câțiva oameni de treabă, care s-au adăpostit în cetățuie... și nu supără pe nimeni...

– Ei bine, i-o întoarse dascălul Homorod, dacă-s oameni de treabă n-ai a te teme de nimic din partea lor și vei avea prilejul să le oferi serviciile dumitale.

– Dacă ar avea nevoie de ele, răspunse doctorul Pațac, dacă mi-ar trimite vorbă să vin, n-aș șovăi... credeți-mă... să mă duc până la castel. Dar n-o pornesc fără a fi poftit și nu fac vizite de florile mărului...

– Vei fi plătit pentru osteneală, zise jupânul Colț, ba chiar cu ora.

– Și cine-mi va plăti?...

– Eu... noi... la prețul pe care-l hotărăști! răspunseră cei mai mulți dintre mușteriii lui Ionas.

În ciuda repetatelor lui lăudăroșenii, doctorul era, vădit, cel puțin tot atât de fricos ca și consătenii lui din Verești. Cu toate acestea, după ce făcuse pe liber-cugetătorul, după ce-și bătuse joc de legendele ținutului, nu știa acum pe unde să scoată cămașa,

refuzând serviciul cerut. Dar nu-i venea la socoteală nici să se ducă până la Castelul din Carpați, chiar dacă i se plătea drumul. Se străduí, așadar, să dovedească faptul că de pe urma vizitei nu va ieși nimic bun, că satul se va face de râs trimițându-l să cerceteze cetățuia. Argumentele n-aveau putere.

– Haida-de, doctore, reluă dascălul Homorod, mi se pare că n-ai nimic de pierdut, de vreme ce nu crezi în duhuri...

– Nu... nu cred...

– Iar dacă nu duhurile se întorc la castel, înseamnă că niște ființe omenești s-au oploșit acolo și ai să faci cunoștință cu ele...

Raționamentul dascălului nu era lipsit de logică: cu greu putea fi întors împotrivă-i.

– Foarte bine, Homorod, răspunse doctorul Pațac, dar s-ar putea să fiu reținut în cetățuie...

– Se cheamă că vei fi fost bine primit, i-o întoarse Ionas.

– Bineînțeles; totuși, dacă lipsa mea se prelungește și cineva ar avea nevoie de mine în sat...

– Ne simțim minunat cu toții, răspunse jupânul Colț, și nu se mai află un singur bolnav la Verești de când cel din urmă pacient pe care-l aveai și-a luat bilet pentru lumea cealaltă.

– Vorbește limpede... Ești hotărât să pleci? întrebă hangiul.

– Zău că nu! i-o trânti doctorul. Oh, nu de frică!... Știți prea bine că nu cred în toate vrăjitoriile astea... Adevărul e că lucrul mi se pare fără rost și, repet, caraghios... Numai pentru că o șuviță de fum a ieșit din coșul donjonului... O șuviță care, poate, nici nu-i de fum... Hotărât... nu!... Nu mă duc la Castelul din Carpați...

– Am să mă duc eu!

Nicu Deac se vârâse în vorbă, zvârlind cele cinci cuvinte.

– Tu... Nicule? strigă jupânul Colț.

– Eu... dar numai dacă Pațac mă însoțește.

Lațul fu aruncat drept către doctor, care făcu o săritură pentru a se desprinde.

– Ce spui, pădurare? replică el. Eu... să te însoțesc? Firește... ar fi o plimbare plăcută... așa, în doi... dacă ar avea vreun rost... și dacă ne-am putea încumeta... Ce Dumnezeu, Nicule, știi bine că nici potecă nu se mai află până la cetățuie... Nici n-am putea ajunge...

– Am zis că mă duc la cetățuie, răspunse Nicu Deac, și dacă am zis, mă duc.

– Dar eu... eu n-am zis! strigă doctorul, zbătându-se de parcă cineva l-ar fi apucat de guler.

– Ba da... ai zis! i-o întoarse Ionas.

– Da!... Da!... răspunseră într-un glas cei de față.

Hărțuit de unii și de alții, fostul infirmier nu mai știa cum să scape. Of, cum se căia că se legase, cu atâta lipsă de prevedere, prin lăudăroseniile lui! Nu și-ar fi închipuit niciodată că puteau fi luate în serios, nici că se va pomeni în situația de a-și pune pielea în joc... Acum nu mai avea posibilitatea să dea îndărăt fără a deveni calul de bătaie al glumeților din Verești, iar tot ținutul Vulcanului ar fi râs de el fără milă. Se hotărî, așadar, să privească lucrurile în față.

– Bine... dacă țineți neapărat, spuse el, am să-l însoțesc pe Nicu Deac, măcar că n-are rost!

– Așa... doctore Pațac, așa! strigară toți băutorii de la *Regele Matei*.

– Și când pornim, pădurare? întrebă doctorul Pațac luând un aer nepăsător, care-i ascundea prost frica.

– Mâine-dimineață, răspunse Nicu Deac.

Aceste ultime cuvinte fură urmate de o tăcere prelungită. Ea vădea cât de adevărată era tulburarea jupânului Colț și a celorlalți. Paharele fuseseră golite, cănile la fel, și totuși nimeni

nu se ridica, nimeni nu se gândea să părăsească sala și nici să se ducă spre casă, deși se făcuse târziu. Așa că Ionas socoti nimerit să mai aducă un rând de șnaps și de țuică...

Deodată, un glas se făcu limpede auzit în tăcerea generală, și iată care fură cuvintele rostite încetișor:

– Nicolae Deac, nu te duce mâine la cetățuie!... Nu te duce... c-o pățești.

Cine vorbise?... De unde venea glasul pe care nimeni nu-l cunoștea și care părea să iasă dintr-o gură nevăzută?... Nu putea fi decât glasul unui strigoi, un glas supranatural, un glas de pe lumea cealaltă...

Spaima ajunse la culme. Oamenii nu cutezau să se privească, nu cutezau să scoată o vorbă...

Cel mai viteaz – Nicu Deac, bineînțeles – voi să știe cum stăteau lucrurile. Era limpede că vorbele fuseseră rostite chiar în sală.

Și pădurarul îndrăzni să se apropie întâi și întâi de dulap, deschizându-l brusc...

Nimeni.

Se duse să cerceteze odăile ce dădeau spre sală...

Nimeni.

Împinse poarta hanului, ieși afară, străbătu terasa până la ulița mare a satului Verești.

Nimeni.

Peste câteva clipe, jupânul Colț, dascălul Homorod, doctorul Pațac, Nicu Deac, ciobanul Frig și ceilalți părăsiseră hanul, lăsându-l pe Ionas, care se grăbi să-ntoarcă de două ori cheia în broască.

În noaptea aceea, ca și cum ar fi fost amenințați de o nălucire fantastică, verештenii se baricadară zdravăn în casele lor...

Teroarea domnea peste sat.

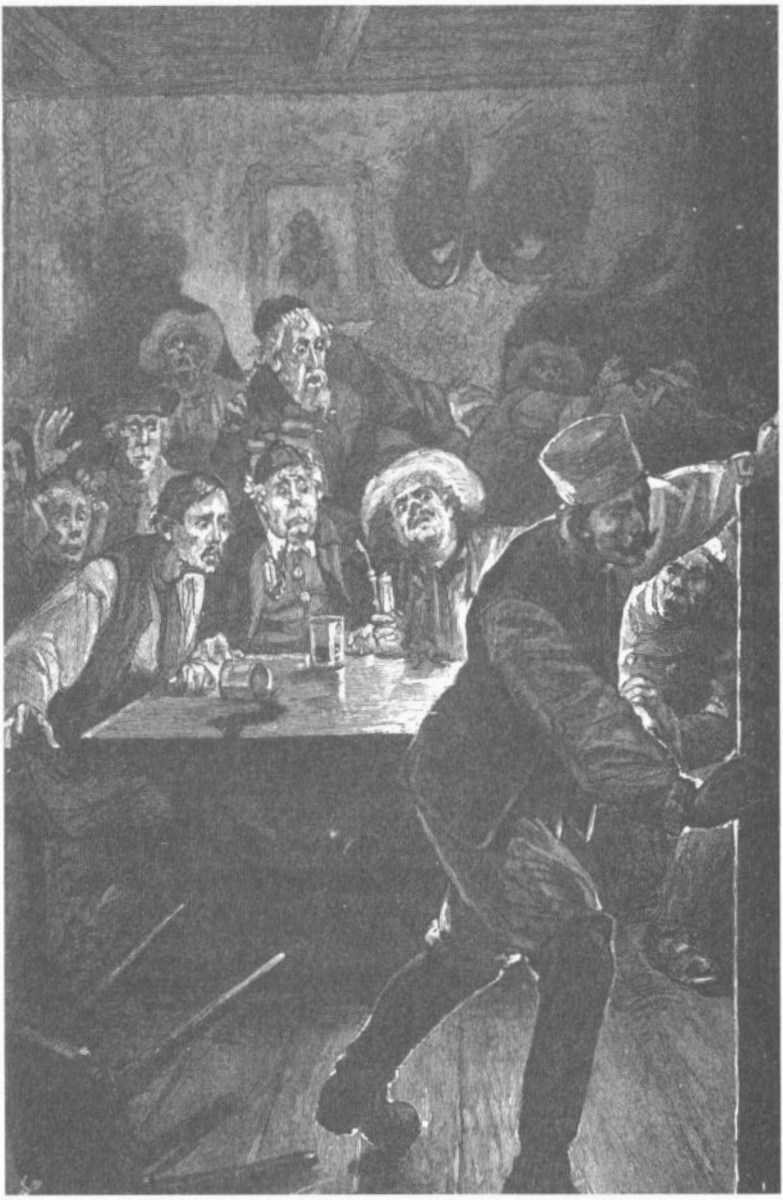

Pădurarul îndrăzni să se apropie întâi și întâi de dulap, deschizându-l brusc...

V

A doua zi, pe la nouă dimineața, Nicu Deac și doctorul Pațac se pregăteau de plecare. Planul pădurarului era să urce prin pasul Vulcan, îndreptându-se pe cel mai scurt drum către cetățuia suspectă.

După fumul ieșind din donjon, după glasul auzit în sala *Regelui Matei* nimeni nu se va mai mira că întreaga populație părea înnebunită. Câțiva țigani se și apucaseră să spună că au să părăsească regiunea. În sânul tuturor familiilor nu se mai vorbea decât despre asta – și încă în șoaptă. Mai spuneți, dacă vă dă mâna, că dracul, Necuratul, nu era amestecat în fraza atât de amenințătoare pentru tânărul pădurar. Fuseseră acolo, în hanul lui Ionas, vreo cincisprezece inși, și dintre cei mai vrednici de crezare, care auziseră ciudatele cuvinte. Să zici că urechea îi înșelase, nu stătea în picioare. În privința asta, nicio îndoială; Nicu Deac fusese prevenit pe nume că avea s-o pățească, dacă se încăpățâna să cerceteze Castelul din Carpați.

Și, cu toate acestea, tânărul pădurar se pregătea să părăsească Vereștii, ba încă fără a fi silit. Într-adevăr, oricât de bănos ar fi fost pentru jupânul Colț să lămurească taina cetățuii, oricât folos ar fi avut satul aflând ce se petrecuse acolo, se făcuseră demersuri stăruitoare pentru a obține ca Nicu Deac să-și ia vorba îndărăt. Plânsă, deznădăjduită, cu frumoșii ei ochi

scăldați în lacrimi, Miorița îl rugase să nu se încăpățâneze. Era primejdios și înainte de avertismentul glasului necunoscut. Dar, după el, încercarea devenea nebunească. Și iată că, în ajunul nunții, Nicu Deac ținea să-și pună viața în joc într-o asemenea încercare, iar logodnica i se târa la picioare, fără a izbuti să-l oprească.

Nici mustrările prietenilor, nici lacrimile Mioriței nu-l clintiseră pe pădurar. De altminteri, nimeni nu se mira. I se cunoștea firea neîmblânzită, tenacitatea, hai să zicem încăpățânarea. Spusese că va urca până la Castelul din Carpați și nimic nu-l mai putea împiedica – nici măcar amenințarea adresată direct. Da, se va duce până la cetățuie, chiar de-ar fi să nu se mai întoarcă!

Când sosi ora plecării, Nicu Deac o strânse pentru ultima oară la piept pe Miorița, în vreme ce biata fată se închina cu trei degete, după un obicei care cinstește Sfânta Treime.

Și doctorul Pațac?... Ei bine, somat să-l însoțească pe pădurar, doctorul Pațac încercase să scape, dar fără succes. Spusese tot ce putea spune!... Ridicase toate obiecțiile ce se puteau născoci!... Se adăpostise după porunca atât de limpede, atât de deslușit auzită de a nu merge la castel...

– Amenințarea nu mă privește decât pe mine, se mulțumise să-i răspundă Nicu Deac.

– Și dacă ți se întâmplă ceva, pădurarule, răspunsese doctorul Pațac, crezi că eu am să scap teafăr?

– Teafăr sau nu, ai făgăduit să vii cu mine la castel și ai să vii, de vreme ce mă duc!

Înțelegând că nimic nu-l va face să-și calce cuvântul, în privința asta verești dăduseră dreptate pădurarului. Era mai bine ca Nicu Deac să n-o pornească în aventură de unul singur. Așa că, necăjit, simțind că nu mai putea da îndărăt, că ar fi

însemnat să-și compromită situația în sat, că s-ar fi făcut de ocară după atâtea lăudăroșenii adunate, doctorul se resemnă, cu sufletul plin de groază. Era de altfel cât se poate de hotărât să folosească cea mai măruntă piedică răsărită în cale pentru a-și sili tovarășul să ia drumul îndărăt.

Nicu Deac și doctorul Pațac plecară, așadar, iar jupânul Colț, dascălul Homorod, Frig și Ionas îi petrecură până la cotul uliței, unde se opriră.

De acolo jupânul Colț își îndreptă pentru ultima dată luneta – care nu-l mai părăsea – în direcția cetățuii. Nicio șuviță de fum nu se mai arăta pe hornul donjonului, și i-ar fi fost lesne s-o vadă în zarea foarte limpede a acelei frumoase dimineți de primăvară. Trebuia trasă încheierea că oaspeții naturali sau supranaturali ai castelului își luaseră tălpășița, văzând că pădurarul nu le ia în seamă amenințările? Unii gândiră așa, găsind astfel un temei hotărâtor pentru ca treaba să fie dusă până la capăt.

Își strânseră mâinile și, trăgându-l pe doctor după el, Nicu Deac pieri pe după cotul trecătorii.

Tânărul pădurar era în ținută de inspecție, purta chipiul galonat, cu cozoroc mare, vesta și cureaua în care avea înfipt cuțitul pus în teacă, nădragi largi, cizme potcovite, cartușiera pe șale și pușca pe umăr. Avea faima îndreptățită a unui bun țintaș și cum, în lipsa nălucilor, puteau da peste haimanale din cele ce bat hotarul, sau, în lipsa haimanalelor, peste vreun urs răuvoitor, era cuminte să fie în măsură să se apere.

Cât despre doctor, socotise potrivit să se înarmeze cu un pistol vechi cu cremene, care din cinci focuri nu trăgea trei. Mai purta și o secure, pe care tovarășul lui i-o dăduse pentru împrejurarea, probabilă, când ar fi fost nevoiți să-și deschidă cale prin hățișurile dese ale Pleșei. Purtând o pălărie țărănească

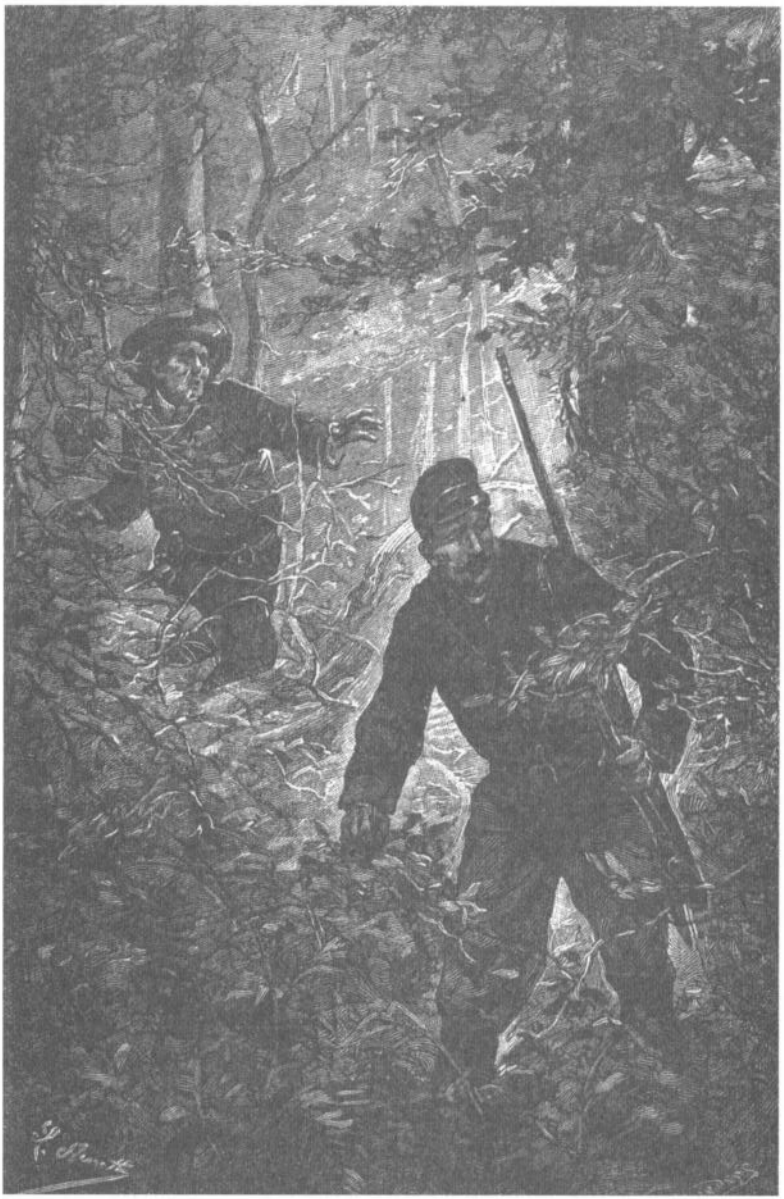

Tânărul pădurar era în ținută de inspecție...

mare, încheiat la toți nasturii mantiei lui groase, era încălțat cu cizme strașnic potcovite și, totuși, echipamentul acesta greu nu l-ar fi împiedicat s-o șteargă, de îndată ce i s-ar fi ivit prilejul.

Și el, și Nicu Deac se îngrijiseră deopotrivă și aveau în traistă merinde pentru a-și putea prelungi, la nevoie, cercetarea.

După ce depășiră cotul drumului, Nicu Deac și doctorul Pațac merseră câteva sute de pași de-a lungul Doinei, urcând pe malul ei stâng. Urmărind drumul ce apucă de-a curmezișul prăpăstiilor masivului, s-ar fi îndepărtat prea mult către apus. Ar fi fost mai nimerit să poată urma firul apei, ceea ce ar fi micșorat pe sfert distanța, căci Doina izvorăște dintre cutele dealului Gorgan. Dar, practicabil la început, malul plin de văgăuni și înțesat de stânci înalte nu le-ar mai fi îngăduit apoi nici să se strecoare. Trebuiau s-o taie pieziș spre stânga, în ciuda riscului de a reveni în direcția castelului după ce vor fi trecut de zona inferioară a pădurilor Pleșei.

Era, de altminteri, singura parte prin care se putea ajunge la cetățuie. Pe când mai era locuită de Radu Gorj, comunicarea dintre satul Verești, pasul Vulcan și valea Jiului valah se făcea printr-o trecere îngustă, deschisă în direcția asta. Dar, lăsată timp de douăzeci de ani pradă vegetațiilor, astupată de hățișul încâlcit al buruienilor, zadarnic ai mai fi căutat urma unei poteci sau cărări.

Când să părăsească albia Doinei, străjuită de maluri înalte între care apa mugea, Nicu Deac se opri să se orienteze. De pe acum, castelul nu mai era vizibil. Putea fi văzut din nou doar de dincolo de perdeaua pădurilor așezate în trepte pe povârnișurile joase ale muntelui, dispoziție comună întregului sistem orografic al Carpaților. În lipsa reperelor, nu părea prea ușor să stabilești direcția. Nu putea fi hotărâtă decât după soare, ale cărui raze atingeau atunci crestele îndepărtate, către sud-est.

– Vezi bine, pădurare, zise doctorul, vezi bine!... Nu-i nici măcar drum... sau mai degrabă nu mai e!

– Va fi, răspunse Nicu Deac.

– Ușor de zis, Nicule...

– Și greu de făcut, Pațac.

– Atunci, tot hotărât?...

Pădurarul se mulțumi să răspundă printr-un semn de încuviințare și o luă printre copaci.

Doctorul simți în clipa aceea o strașnică dorință de a face cale întoarsă; dar însoțitorul lui, care privise îndărăt, îi aruncă o căutătură atât de hotărâtă, încât fricosul nu socoti nimerit să rămână în urmă.

Doctorul Pațac mai avea o speranță: că Nicu Deac nu va întârzia să se rătăcească în labirintul acestor păduri, pe care nu le cercetase niciodată în interes de serviciu. Dar nu ținea seamă de minunata agerime, de instinctul profesional, de aptitudinea „animală", ca să zic așa, care îngăduie orientarea după cele mai neînsemnate indicii – ramuri întinse în cutare sau cutare direcție, denivelarea solului, culoarea scoarței, nuanța diferită a mușchiului, după cum e expus vânturilor de sud sau de nord. Nicu Deac își cunoștea prea bine meseria, o exercita cu o prea mare pătrundere pentru a se putea pierde, chiar și în locuri pe care nu le cunoștea. În țara lui Cooper ar fi fost demnul rival al unui Ciorap-de-Piele[1] sau Chingachgook[2].

Și totuși, străbaterea zonei împădurite avea să ridice greutăți adevărate. Ulmi, fagi, câțiva dintre arțarii numiți „falși platani", stejari mândri ocupau primele planuri până la etajul mestecenilor, al pinilor și brazilor masați pe culmile superioare, la stânga trecătorii. Minunați copaci, cu puternicele lor

[1] Erou al romancierului american Fenimore Cooper (1789–1851).

[2] Erou al romancierului american Fenimore Cooper (1789–1851).

trunchiuri, cu ramurile încălzite de seva proaspătă, cu frunzișul des, împletindu-se unul cu celălalt pentru a alcătui o boltă de verdeață pe care razele soarelui nu izbuteau s-o străpungă.

Cu toate acestea, aplecându-te pe sub crengile joase, ai fi putut trece cu destulă ușurință. Dar câte piedici la fața pământului și de ce muncă era nevoie pentru a-l desțeleni, pentru a-l descoperi sub urzici și mărăcini, pentru a te feri de miile de ace cu care ei te înțeapă la cea mai ușoară atingere! Nicu Deac nu era omul căruia să-i pese de atâta lucru și, dacă putea înainta în pădure, nu-și mai bătea capul cu câteva zgârieturi. În asemenea condiții, ce-i drept, nu se putea merge decât foarte încet – împrejurare supărătoare, pentru că Nicu Deac și doctorul Pațac aveau interesul să ajungă la cetățuie în cursul după-amiezii. Ar mai fi rămas destulă lumină pentru a o putea cerceta, ceea ce le-ar fi îngăduit să se întoarcă la Verești înainte de căderea nopții.

De aceea, cu securea în mână, pădurarul se muncea să-și deschidă drum prin mărăcinișul bogat, înțesat de baionete vegetale, sub care piciorul dădea peste un teren inegal, gloduros, plin de cocoașele rădăcinilor și buturugilor de care se împiedica atunci când nu se afunda în stratul umed de frunze uscate, nemăturate niciodată de vânt. Miriade de păstăi explodau, slobozind boabe fulminante spre marea spaimă a doctorului, care tresărea la pocniturile astea, privind în dreapta și în stânga, întorcându-se îngrozit când un vrej i se agăța de vestă, ca o gheară ce-ar fi vrut să-l țină în loc. Nu, bietul om nu era liniștit! Dar acum nu s-ar mai fi încumetat să se întoarcă de unul singur și se străduia să nu se lase distanțat de neînduplecatul lui tovarăș.

Uneori se iveau în pădure luminișuri capricioase. Năvălea în ele o ploaie de lumină. Perechi de berze negre, stârnite în singurătatea lor, zburau de pe ramurile înalte și se depărtau

vâslind din aripi. Străbaterea unor asemenea luminișuri făcea mersul și mai istovitor. Într-adevăr, de parcă toporul unui tăietor de lemne le-ar fi dat lovitura mortală, în ele se îngrămădiseră, ca bețișoarele unui joc pentru uriași, copacii doborâți de furtună sau căzuți de bătrânețe. Zăceau acolo trunchiuri imense, măcinate de putregai și pe care nicio sculă n-avea să le prefacă vreodată în bușteni, pe care nicio căruță nu urma să le care până la albia Jiului valah. În fața unor astfel de piedici greu de trecut, uneori cu neputință de ocolit, Nicu Deac și tovarășul lui aveau mult de furcă. Dacă tânărul pădurar, agil, suplu și viguros, izbutea să se descurce, doctorul Pațac, cu picioarele lui scurte, cu pântecul revărsat, gâtuit, cu răsuflarea tăiată, nu putea evita căderile care cereau să i se dea o mână de ajutor.

– Ai să vezi, Nicule, că am să sfârșesc prin a-mi rupe ceva! repeta el.

– Te dregi tu.

– Hai, pădurare, fii om de înțeles... Nu se cade să te înverșunezi când nu se mai poate!

Aiurea! Nicu Deac o și luase înainte și, nedobândind nimic, doctorul zorea să-l ajungă din urmă.

Oare direcția în care o apucaseră era potrivită pentru a-i scoate în fața cetățuii? Cam greu să-și dea seama. Totuși, cum solul nu înceta să urce, însemna că suiau către marginea pădurii, pe care o atinseră la trei după-amiază.

De aici înainte și până la dealul Gorgan se întindea perdeaua copacilor verzi, tot mai rari pe măsură ce costișa masivului câștiga în înălțime.

În locul acela Doina se ivea din nou printre stânci, fie că o apuca spre nord-vest, fie că Nicu Deac se abătuse către albia ei. Faptul îi dădu tânărului pădurar siguranța că o luase pe drumul

cel bun, de vreme ce pârâul părea să izvorască din măruntaiele dealului Gorgan.

Nicu Deac nu putu să-i refuze doctorului o oră de popas pe malul torentului. De altminteri, stomacul își cerea dreptul, la fel de poruncitor ca picioarele. Desagii erau bine umpluți, plosca doctorului și cea a lui Nicu Deac – pline de rachiu. Pe deasupra, o apă curată și proaspătă, limpezită de pietrele de prund, curgea la câțiva pași. Ce-și puteau dori mai mult? Se cheltuiseră din plin, trebuiau să pună cheltuiala la loc.

De când plecaseră, doctorul nu avusese răgazul să stea de vorbă cu Nicu Deac, care i-o lua mereu înainte. Dar se răzbună îndată ce se așezară amândoi pe malul Doinei. Dacă unul era puțin vorbăreț, celălalt pălăvrăgea bucuros. Nu se va mira deci nimeni că întrebările erau bogate și răspunsurile tare scurte.

– Să stăm nițel de vorbă, pădurare, și să vorbim temeinic, zise doctorul.

– Te ascult, răspunse Nicu Deac.

– Cred că dacă ne-am oprit aici, am făcut-o ca să prindem puteri...

– Nimic mai adevărat.

– Înainte de a ne întoarce la Verești...

– Nu... înainte de a ne îndrepta spre cetățuie.

– Ascultă, Nicule, mergem de șase ceasuri și abia dacă ne aflăm la mijlocul drumului.

– Ceea ce dovedește că n-avem vreme de pierdut.

– Dar va fi noapte neagră când vom ajunge în fața castelului, și cum îmi închipui, pădurare, că n-ai să fii atât de nebun, încât să-ți încerci norocul fără a vedea limpede, va trebui să așteptăm dimineața...

– O s-o așteptăm.

– Așadar, nu vrei să te lași de gândul ăsta nechibzuit?...

Nicu Deac nu putu să-i refuze doctorului o oră de popas pe malul torentului.

– Nu.

– Cum! Iată-ne istoviți, având nevoie de o masă bună într-o încăpere bună și de un pat bun într-o odaie bună, iar tu te gândești să-ți petreci noaptea sub cerul liber?...

– Da, dacă cine știe ce ne împiedică să sărim zidul castelului.

– Și dacă nu dai peste nicio piedică?...

– O să dormim în încăperile donjonului.

– În încăperile donjonului! strigă doctorul Pațac. Îți închipui, pădurare, că am să mă învoiesc să rămân o noapte întreagă în cetățuia asta blestemată...

– De bună seamă, doar dacă nu-ți place să rămâi mai degrabă singur, afară.

– Singur, pădurare!... Nu ne-am înțeles așa, iar dacă-i vorba să ne despărțim, apoi mai curând o facem aici și mă întorc în sat!

– Dacă-i vorba pe cum ne-am înțeles, doctore Pațac, trebuie să mă urmezi oriunde m-aș duce...

– Ziua, da!... Noaptea, nu!

– Ei bine, ești slobod să pleci, dar încearcă să nu te rătăcești în codru.

Să se rătăcească, tocmai de asta se temea doctorul. Părăsit de capul lui, fără obișnuința nesfârșitelor ocoluri prin inima pădurilor de pe Pleșa, nu se simțea în stare să regăsească drumul spre Verești. De altfel, nu-i prea făcea plăcere să se afle singur la vremea nopții – și pe o noapte tare întunecoasă, poate, să coboare povârnișurile trecătorii cu veșnicul risc de a se prăbuși în fundul unei văgăuni. Chiar de-ar fi să nu se cațăre pe zid după apusul soarelui și dacă pădurarul s-ar încăpățâna, tot era mai bine să-l urmeze până la poalele zidului. Dar doctorul ținu să facă un ultim efort pentru a-și opri tovarășul.

– Știi bine, dragă Nicule, adăugă el, că nu m-aș învoi în ruptul capului să mă despart de tine... De vreme ce stărui să te duci la castel, n-am să te las să te duci de unul singur.

– Bine zis, doctore Pațac, și cred c-ar trebui să te oprești aici.

– Nu... încă un cuvânt, Nicule. Dacă e noapte atunci când ajungem, făgăduiește-mi să nu încerci să pătrunzi în cetățuie...

– Tot ce-ți făgăduiesc, doctore, e să fac pe dracu-n patru pentru a pătrunde înăuntru; și să nu dau cu un pas îndărăt până ce nu deslușesc ce se petrece acolo.

– Ce se petrece, pădurare! strigă doctorul Pațac, ridicând din umeri. Păi ce-i fi vrând să se petreacă?

– Habar n-am, dar, cum m-am hotărât să aflu, am să aflu...

– Mai întâi ar trebui să poți ajunge la castelul ăsta afurisit! replică doctorul, care ajunsese la capătul argumentelor. Când colo, dacă mă iau după greutățile pe care le-am întâmpinat până acum și după timpul pe care ni l-a luat străbaterea pădurilor de pe Pleșa, ziua va avea vreme să se sfârșească înainte de a ajunge să-l vedem...

– Nu cred, răspunse Nicu Deac. Pe crestetul muntelui brădetul e mai puțin încurcat decât sunt codrii ăștia de ulmi, de arțari și de fagi.

– Dar urcușul va fi anevoios!

– Ce-are a face, dacă nu-i cu neputință.

– Dar am auzit că în preajma dealului Gorgan poți da peste urși!

– Eu am pușca și tu pistolul tocmai ca să te aperi, doctore.

– Dar, dacă se lasă noaptea, ne putem rătăci în întuneric!

– Nu, că avem o călăuză, care, nădăjduiesc, nu ne va mai părăsi.

– O călăuză? strigă doctorul.

Și se ridică deodată pentru a azvârli în jur o căutătură neliniștită.

– Da, răspunse Nicu Deac, și călăuza asta e puhoiul Doinei. Va fi de ajuns să urcăm pe malul lui drept pentru a atinge chiar crestetul dealului, de unde izvorăște. Cred, prin urmare, că, dacă o pornim la drum fără întârziere, suntem în mai puțin de două ceasuri la porțile cetățuii.

– În două ceasuri, de n-or fi cumva șase!

– Hai, ești gata?...

– De pe acum, Nicule, de pe acum?... Dar am poposit abia de câteva clipe!

– Câteva clipe care fac o jumătate de ceas, pe muchie... Pentru cea din urmă oară, ești gata?

– Gata... când îmi atârnă picioarele ca niște poveri de plumb... Știi bine că n-am gleznele tale de pădurar, Nicule Deac!... Mi-s umflate picioarele și-i o cruzime să mă silești să te urmez...

– La urma urmei, mă plictisești, Pațac! Îți dau voie să mă părăsești! Drum bun!

Și Nicu Deac se ridică.

– Pentru numele lui Dumnezeu, pădurare, strigă doctorul Pațac, ascultă-mă!

– Să-ți ascult prostiile!

– Uite, dacă tot s-a făcut târziu, de ce n-am rămâne aici, de ce nu ne-am așeza tabăra la adăpostul copacilor?... Am pleca mâine în zori și am avea toată dimineața pentru a atinge dealul.

– Doctore, răspunse Nicu Deac, îți mai spun o dată că am de gând să-mi petrec noaptea în cetățuie.

– Nu! strigă doctorul. Nu... n-ai s-o faci, Nicule!... Lasă că te împiedic eu...

– Tu?

– Am să mă agăț de tine... Am să te târăsc!... Am să te bat, la nevoie...

Sărmanul Pațac nu mai știa ce spune.

Cât despre Nicu Deac, nici nu se învrednici să-i răspundă și, trecându-și cureaua puștii peste umăr, păși către malul Doinei.

– Așteaptă... așteaptă! strigă jalnic doctorul. Ce om afurisit!... Numai o clipă... Mi-au înțepenit picioarele... încheieturile nu mi se mai mișcă...

Ele nu pregetară totuși să se miște, deoarece fostul infirmier trebui să dea din picioarele lui scurte pentru a-l ajunge pe pădurar, care nici nu întoarse capul.

Era ora patru. Atingând creasta Pleșei, care n-avea să întârzie să le intercepteze, razele soarelui luminau în șuvoi pieziș ramurile de sus ale brazilor. Nicu Deac avea pricini cum nu se poate mai întemeiate să se grăbească, pădurea întunecându-se, la amurg, în câteva clipe.

Ciudată și stranie înfățișare au pădurile în care se adună rusticele esențe ale Alpilor! În locul copacilor încovoiați, strâmbi, crispați, se înalță din loc în loc trunchiuri drepte, golașe până la cincizeci-șaizeci de pași de la rădăcină, trunchiuri fără noduri, care-și întind, ca o boltă, verdeața persistentă. Au puține buruieni sau ierburi încâlcite la poale. Rădăcini lungi, târându-se la suprafață ca niște șerpi înțepeniți de frig. Pământul e căptușit cu un mușchi gălbui și scurt, însăilat cu crenguțe uscate și semănat cu conuri ce pocnesc sub tălpi. Un taluz abrupt și brăzdat de roci cristaline, ale căror ace ascuțite pătrund prin pielea cea mai groasă. Așa că trecerea pe un sfert de milă prin mijlocul brădetului a fost cumplită. Pentru a urca blocurile era nevoie de o mlădiere a mijlocului, de o vigoare a gleznelor și o siguranță a membrelor pe care doctorul Pațac nu le mai avea. Să fi fost singur, Nicu Deac n-ar fi făcut decât un ceas, și

risipi trei cu stângăcia tovarășului său, oprindu-se să-l aștepte sau ajutându-l să se cațăre pe câte o stâncă prea înaltă pentru picioarele lui scurte. Acum doctorul era stăpânit de o singură spaimă, spaima cumplită de a rămâne singur în mijlocul acelui pustiu mohorât.

Cu toate acestea, dacă suitul pe costișă era tot mai anevoios, pe marea ridicătură a Pleșei copacii începeau să se rărească. Nu mai alcătuiau decât crânguri izolate, de dimensiuni modeste. Între ele se zăreau liniile munților, desenați pe planul al doilea și ale căror contururi mai spărgeau negurile serii.

Micșorat până la dimensiunea unui simplu pârâu, puhoiul Doinei, pe care pădurarul nu încetase a-l urmări până atunci, trebuia să izvorască de pe aproape. Încununat de zidăria cetățuii, dealul Gorgan se rotunjea la câteva sute de picioare deasupra ultimelor cute ale terenului.

Nicu Deac atinse, în sfârșit, culmea dealului, după o ultimă încercare ce-l reduse pe doctor la starea de masă inertă. Sărmanul n-ar mai fi avut puterea să se târască nici douăzeci de pași și căzu ca un bou prăbușit sub măciuca măcelarului.

Nicu Deac abia dacă simțea oboseala urcușului anevoios. În picioare, nemișcat, mânca din ochi Castelul din Carpați, de care nu se mai apropiase niciodată.

În fața privirii lui se desfășura incinta crenelată, apărată de un șanț adânc, a cărui singură podișcă era ridicată și lipită de poarta înconjurată de un brâu de piatră.

În jurul incintei, pe suprafața dealului Gorgan, totul era părăsit și tăcut.

O rămășiță a zilei îngăduia cuprinderea întregii cetățui, care se estompa nedeslușit în umbrele serii. Nimeni nu se arăta deasupra parapetului, nimeni pe platforma superioară a donjonului, nici pe terasa circulară a primului etaj. Nicio șuviță

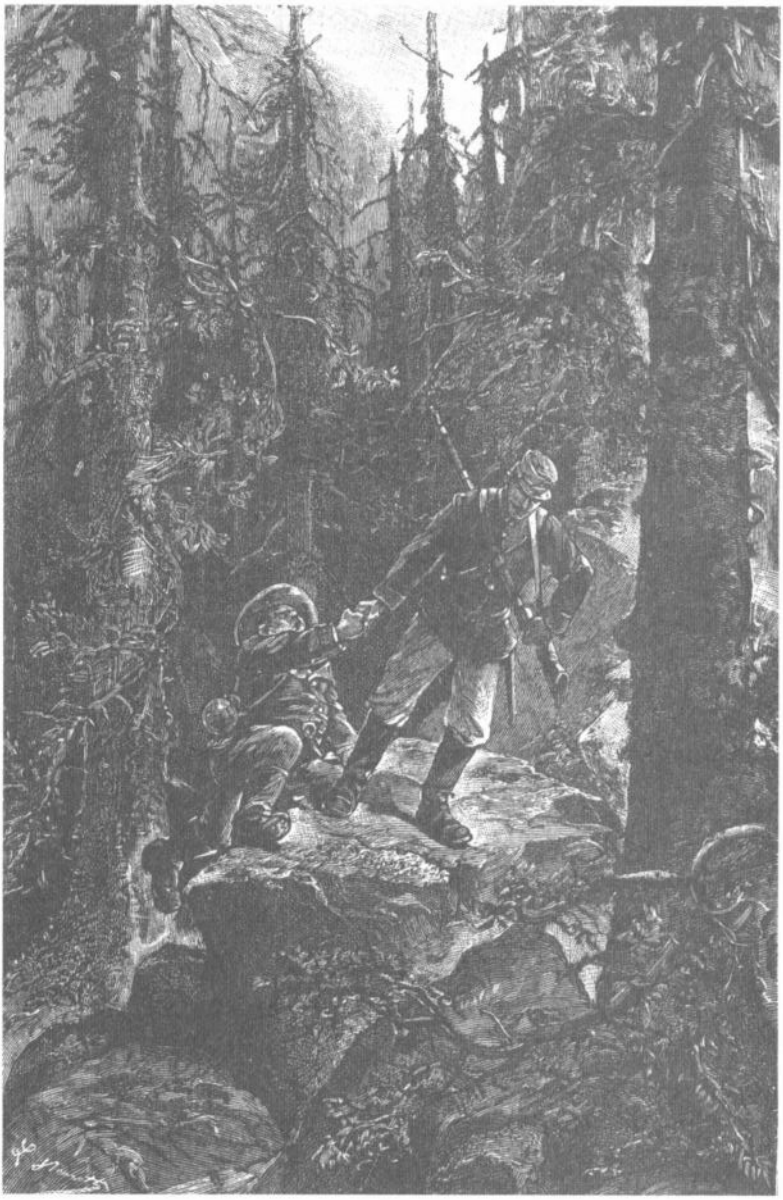

Nicu Deac abia dacă simțea oboseala urcușului anevoios.

de fum nu se învălătucea în jurul ciudatei morişti de vânt, roasă de o seculară rugină.

– Ei bine, pădurare, întrebă doctorul Paţac, ai să mărturiseşti că nu-i cu putinţă să treci şanţul noaptea, să cobori podişca, să deschizi poarta?

Nicu Deac nu răspunse. Îşi dădea seama că era nevoit să poposească în faţa zidurilor castelului. În plină beznă, cum ar fi putut coborî în fundul şanţului, ridicându-se apoi pe celălalt mal, pentru a pătrunde înăuntru? Firește, cel mai înţelept lucru era să aştepte zorii, spre a se mişca în plină lumină.

Aşa şi hotărâră, spre necazul pădurarului, dar spre deplina mulţumire a doctorului.

VI

Îngustul corn al lunii, subțire ca o seceră de argint, pierise aproape îndată după apusul soarelui. Veniți dinspre apus, norii stinseră pe rând cele din urmă luciri ale crepusculului. Umbra cotropi treptat văzduhul, suind din zonele joase. Amfiteatrul munților se umplu de beznă și formele cetățuii pieriră curând pe după vălul nopții.

Dacă noaptea amenința să fie tare întunecoasă, nimic nu vădea că urma să fie tulburată de mișcări atmosferice ca vijelia, ploaia sau furtuna.

Era o fericire pentru Nicu Deac și tovarășul lui, care trebuiau să-și așeze tabăra sub cerul liber.

Pe culmea stearpă a dealului Gorgan nu se afla niciun mănunchi de copaci. Doar ici și colo niște tufe lipite de pământ, care nu ofereau pic de adăpost împotriva frigului nocturn. Stânci câte pofteai, unele pe jumătate îngropate, altele abia în echilibru și cărora un brânci le-ar fi fost de ajuns pentru a se rostogoli până în brădet.

De fapt, singura plantă care creștea din belșug pe solul pietros era un scaiete gros, numit „spin rusesc".

Acum se punea problema găsirii unui loc oarecare pentru a aștepta ivirea zilei și a se feri de scăderea temperaturii, destul de însemnată la acea altitudine.

– Suntem puși în încurcătură... pentru a alege prost! șopti doctorul Pațac.

– Hai, plânge-te! răspunse Nicu Deac.

– Sigur că mă plâng! Plăcut loc pentru a mă alege cu o răceală zdravănă sau cu un reumatism zdravăn, de care n-am să știu cum să scap.

În gura fostului infirmier al postului de carantină cuvintele sunau a mărturisire lipsită de vicleșug. Of, cum mai tânjea după confortabila lui căsuță din Verești, cu odaia bine închisă și patul bine căptușit cu perne și velințe!

Printre stâncile răspândite pe dealul Gorgan trebuia aleasă una a cărei orientare să ofere cel mai bun adăpost împotriva vântului de sud-vest, care începea să piște. Asta și făcu Nicu Deac, iar doctorul veni să-l întâlnească în spatele unei stânci largi, teșită în partea superioară ca o poliță.

Îngropată sub sipică și saxifragă, stânca era una dintre băncile de piatră întâlnite ades la răscruce de drumuri în provinciile valahe. Pe lângă faptul că se poate așeza pe ea, călătorul își potolește setea cu apa păstrată într-un vas pus pe bancă, apă reîmprospătată zilnic de către țărani. Atunci când castelul mai era locuit de Radu Gorj, banca purta un recipient pe care slujitorii familiei aveau grijă să nu-l lase niciodată gol. Dar acum era mânjit, căptușit cu un mușchi verzui, și cea mai mică izbitură l-ar fi făcut fărâme.

La marginea băncii se ridica o tulpină de granit, rămășița unei vechi cruci ale cărei brațe nu erau însemnate, pe stâlpul vertical, decât printr-un șănțuleț pe jumătate șters. În calitatea lui de liber-cugetător, doctorul Pațac nu putea admite că o cruce l-ar fi apărat de năluci. Și, cu toate acestea, printr-o ciudățenie comună atâtor necredincioși, nu-i lipsea mult să creadă în diavol. Iar, după cum gândea, Necuratul nu putea fi

departe, de vreme ce bântuia cetățuia, și nici poarta ferecată, nici podișca ridicată, nici zidul vertical, nici șanțul adânc nu l-ar fi împiedicat să iasă, dacă i-ar fi dat prin minte să vină și să le sucească gâtul la amândoi.

Iar gândindu-se că avea de petrecut în asemenea împrejurare o noapte întreagă, doctorul tremura de groază. Nu, prea se cerea mult de la o făptură omenească, și firile cele mai dârze n-ar fi putut rezista!

Apoi îi veni cu întârziere o idee, idee la care încă nu se gândise de când părăsise Vereștii. Era marți seara și, în ziua aceea, oamenii comitatului se păzeau să iasă după apusul soarelui. Marțea, se știe, e ziua vrăjilor. Dacă te-ai lua după tradiții, încumetându-te să pornești la drum, ar însemna a te expune să dai nas în nas cu vreun duh rău. De aceea marțea, după apusul soarelui, nu umblă nimeni pe ulițe sau pe drumuri. Și iată că doctorul Pațac nu se afla numai afară din casă, ba chiar în apropierea unui castel bântuit, și la două sau trei mile depărtare de sat! Și acolo va fi nevoit să aștepte răsăritul... dacă soarele va mai răsări vreodată! Într-adevăr, parc-ar fi ținut să-l ispitească pe dracu'!

Pe când se lăsa pradă unor astfel de gânduri, doctorul văzu că pădurarul scotea liniștit din desagă o bucată de friptură rece, după ce trăsese din ploscă o dușcă zdravănă. N-avea nimic mai bun de făcut, își zise, decât să-l imite – și asta și făcu. Nu-i trebui mai puțin decât o pulpă de gâscă și un codru de pâine, stropite amândouă cu rachiu, pentru a-și drege puterile. Dar, dacă izbuti să-și potolească foamea, nu izbuti să-și potolească și frica.

– Acum, să ne culcăm, spuse Nicu Deac, de îndată ce-și potrivi desaga la piciorul stâncii.

– Să ne culcăm, pădurare!

– Noapte bună, doctore.

– Noapte bună, ușor de zis, dar mă tem că asta are să sfârșească rău...

Cum nu avea defel sămânță de vorbă, Nicu Deac nu-i răspunse. Obișnuit datorită meseriei să doarmă în pădure, se sprijini cum putu mai bine de banca de piatră și nu întârzie să cadă într-un somn adânc. Așa că doctorului nu-i mai rămase decât să blesteme printre dinți, auzind la intervale repetate răsuflarea tovarășului său.

În ce-l privește, îi fu cu neputință să-și adoarmă, barem pentru câteva clipe, simțul auzului și al văzului. În ciuda oboselii, nu înceta să privească, nu înceta să tragă cu urechea. Creieru-i era prada ciudatelor năluciri născute din tulburările insomniei. Ce se străduia să deslușească în adâncurile beznei? Totul și nimic, formele nehotărâte ale lucrurilor din jur, norii despletiți pe cer, masa abia distinctă a castelului. Apoi stâncile de pe dealul Gorgan, care i se păreau că se mișcă într-un fel de sarabandă drăcească. Și dacă se clatină din temelie, prăvălindu-se de-a lungul taluzului, dacă se prăbușesc peste cei doi neprevăzători, strivindu-i la poarta cetățuii, a cărei intrare le era oprită?

Nefericitul doctor se ridicase într-o rână, ascultând zgomotele iscate pe culmea podișurilor înalte, șoaptele neliniștitoare ce țin deopotrivă de freamăt, de vaier și de oftat. Auzea și liliecii atingând stâncile cu câte o bezmetică lovitură de aripi, vampiri luându-și zborul pentru plimbările lor nocturne, două sau trei perechi de cucuvele funebre, al căror țipăt răsună ca un vaiet. Atunci mușchii i se contractau toți odată și trupu-i tremura, scăldat în sudori de gheață.

Așa trecură ceasuri lungi, până la miezul nopții. Dacă ar fi putut vorbi, schimba când și când cu cineva câte o frântură de frază, da liber curs plângerilor, doctorul s-ar fi simțit mai puțin înfricoșat. Dar Nicu Deac dormea, și dormea adânc.

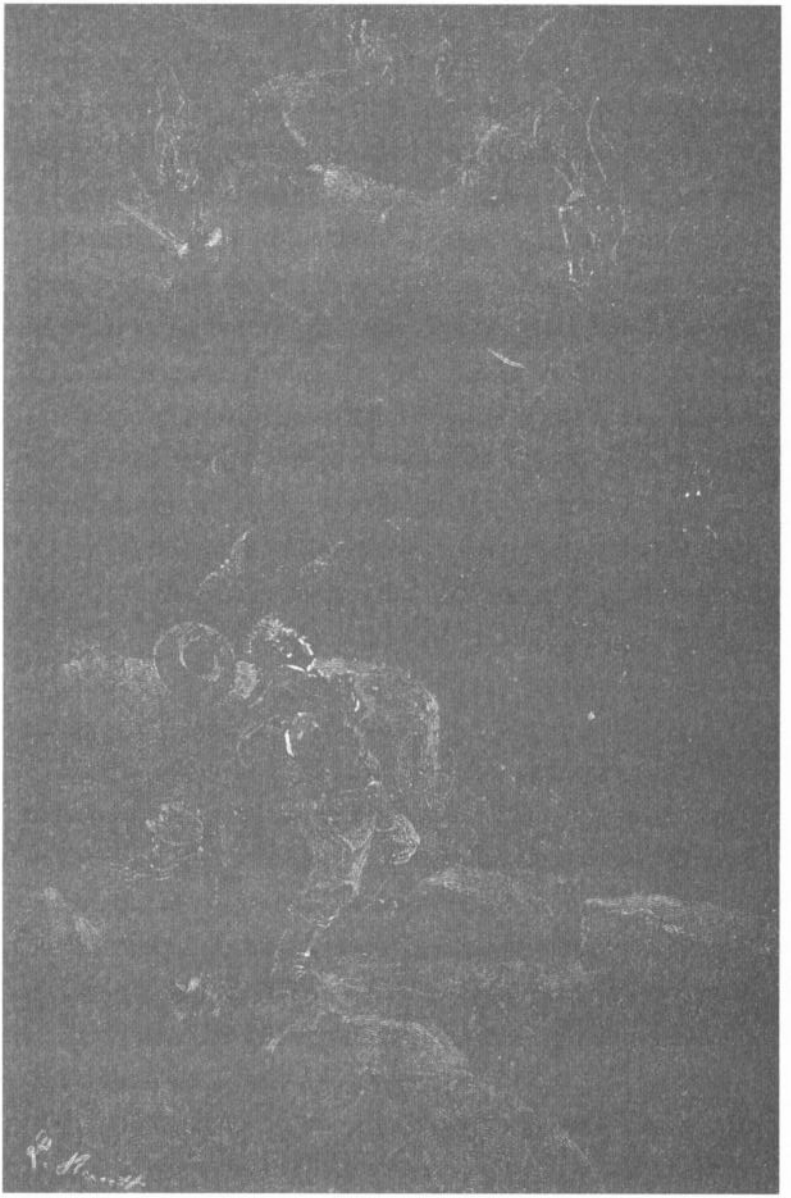

Nefericitul doctor se ridicase într-o rână, ascultând zgomotele iscate pe culmea podișurilor înalte…

Miezul nopții era ceasul mai înspăimântător între toate, ceasul nălucilor, ceasul vrăjilor.

Dar ce se petrecea oare?

Doctorul se ridică, întrebându-se dacă era treaz sau se afla sub puterea unui vis rău.

Într-adevăr, crezu că vede acolo sus – nu! văzu cu adevărat – niște forme ciudate scânteind sub o lumină spectrală și trecând din zare în zare, urcând, coborând, descinzând odată cu norii. Ar fi zis că sunt tot soiul de monștri, balauri cu coadă de șarpe, cai înaripați, krakeni[1] uriași, vampiri nemăsurați năpustindu-se ca pentru a-l apuca în gheare sau a-l zdrobi între fălcile lor.

Apoi totul i se păru că se mișcă pe dealul Gorgan, stâncile, ca și copacii de la margine. Și niște bătăi, pornite la intervale regulate, îi ajunseră la ureche cât se poate de deslușit.

– Clopotul... șopti el, clopotul cetății!

Da! Era clopotul vechii bisericuțe, și nu cel al bisericii din Vulcan, al cărui dangăt ar fi fost dus de vânt în direcție contrarie.

Și iată că sunetele se întețesc... Mâna care-l trage nu bate ca pentru mort... Nu! E o toacă, ale cărei pocnete gâfâite deșteaptă ecourile frontierei transilvănene.

Auzind lugubrele vibrații, doctorul Pațac e cuprins de o spaimă cu zvâcnete, de o panică nestăpânită, de o groază căreia nu i se poate împotrivi și care-i înfioară tot trupul. Dar și pădurarul a fost smuls din somn de înfricoșătorul dangăt al clopotului. S-a ridicat în picioare, în vreme ce doctorul Pațac parc-a intrat în el însuși.

Nicu Deac trage cu urechea și privirile-i încearcă să străpungă beznele grele ce acoperă cetățuia.

[1] Monstru marin fabulos, din legendele scandinave.

– Clopotul!... Clopotul ăsta... repetă doctorul Pațac, îl trage Necuratul...

Hotărât lucru, înnebunit de-a binelea, bietul doctor crede în diavol mai mult decât oricând!

Încremenit, pădurarul nu i-a răspuns.

Deodată, niște urlete, semănând cu cele pe care le scot geamandurile la intrarea porturilor maritime, se dezlănțuie în valuri furtunoase. Șuieratul lor asurzitor zguduie pe o rază întinsă văzduhul.

Apoi o lumină țâșnește din donjonul central, o lumină vie, din care ies luciri de o pătrunzătoare putere, străfulgerări orbitoare. Ce focar produce lumina asta puternică, ale cărei iradieri se plimbă în pânze lungi la suprafața dealului Gorgan? Din ce cuptor țâșnește izvorul de lumină ce pare să aprindă stâncile, scăldându-le totodată într-o stranie paloare?

– Nicule... Nicule... strigă doctorul, privește-mă!... Nu mai sunt, ca și tine, decât un cadavru?...

Într-adevăr, și el, și pădurarul au căpătat o înfățișare cadaverică, fețe de ceară, ochi stinși, orbite goale, obraji verzui cu nuanță cafenie și de cenușă, păr asemănător cu mușchiul crescut, după legendă, pe creștetul spânzuraților...

Nicu Deac e uluit de tot ce vede, de tot ce aude. Ajuns la ultimul grad de frică, doctorul Pațac are mușchii zgârciți, părul arici, pupila dilatată, trupul încleștat de o înțepenire tetanică. După cum spune poetul *Contemplațiunilor*[1], „respiră spaima!"

Cumplitul fenomen dură un minut... cel mult un minut. Apoi lumina ciudată scăzu treptat, urletele se potoliră și dealul Gorgan reintră în tăcere și beznă.

[1] Victor Hugo.

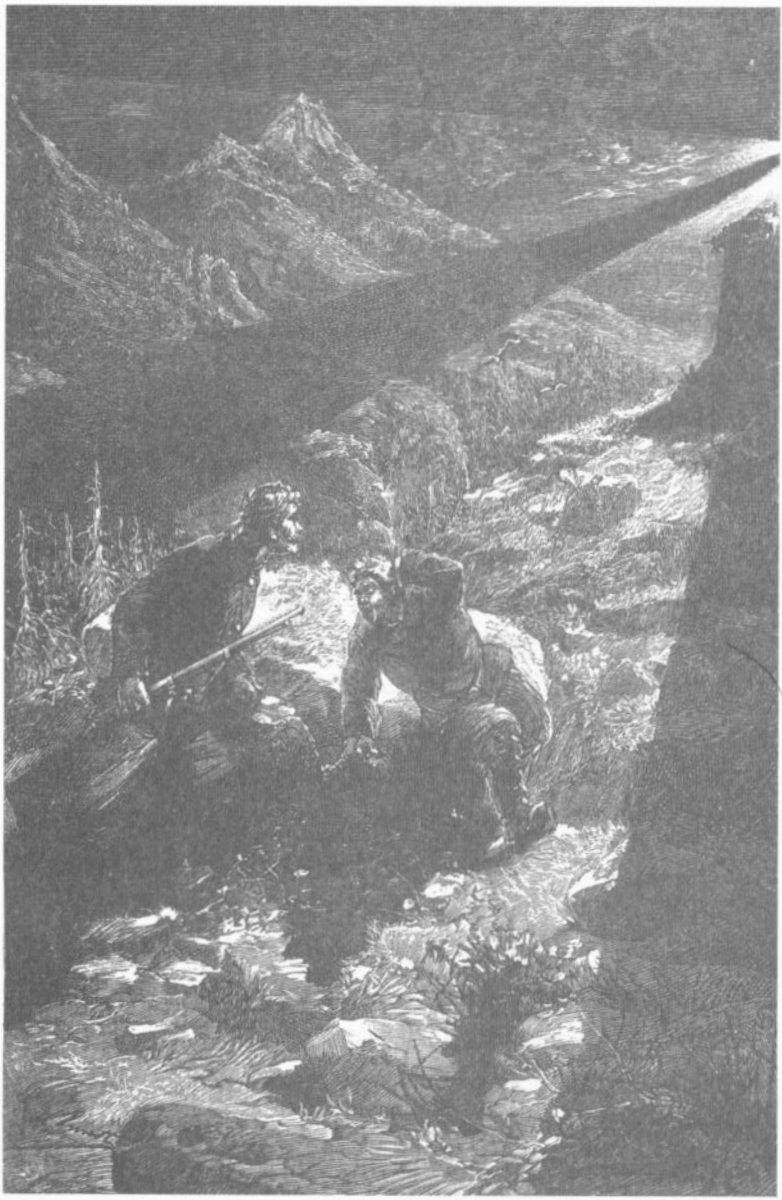

– Nicule... Nicule... strigă doctorul, privește-mă!...

Nici unul, nici celălalt nu mai încercară să doarmă, doctorul – încremenit, pădurarul – în picioare lângă banca de piatră, așteptând răsăritul.

La ce se gândea Nicu Deac, în fața lucrurilor pe care le socotea în chip firesc drept supranaturale? N-avea ce să-i clintească hotărârea? Se încăpățâna să ducă mai departe cutezătoarea aventură? Desigur, spusese că va pătrunde în cetățuie, că va cerceta donjonul... Dar nu era de ajuns că venise până sub zidurile ei de netrecut, că-și atrăsese urgia nălucilor și pricinuise răvășirea elementelor? Dacă s-ar fi întors în sat, fără a împinge nebunia până la a se aventura în castelul drăcesc, i se putea reproșa că nu se ținuse de cuvânt?

Doctorul se aruncă deodată asupra lui, îl apucă de mână, se străduie să-l tragă după el. Repetând cu un glas înfundat:

– Hai!... Hai!...

– Nu! răspunde Nicu Deac.

Și, la rândul lui, îl oprește pe doctor, care cade după acest ultim efort.

Noaptea se sfârși în cele din urmă, dar pădurarul și doctorul se aflau într-o asemenea stare, încât nu-și dădură seama de timpul scurs până la ivirea zorilor. Nimic din orele ce precedaseră primele licăriri ale dimineții nu le rămăsese în amintire.

O linie trandafirie se desenă în clipa aceea pe piscul Parângului, în zarea de răsărit, de cealaltă parte a văii celor două Jiuri. O albeață ușoară se risipi la zenit, pe fondul cerului vărgat ca o piele de zebră.

Nicu Deac se întoarse spre castel. Îi văzu formele întărindu-se puțin câte puțin, donjonul desprinzându-se din negurile înalte ce se lăsau peste pasul Vulcan, bisericuța, galeriile, zidul ieșind din aburii nopții, apoi, pe bastionul din colț, fagul ale cărui frunze foșneau în adierea zorilor.

Nimic schimbat în înfățișarea obișnuită a cetățuii. Clopotul era tot atât de nemișcat ca vechea morișcă feudală. Niciun fum nu împodobea hornurile donjonului, ale cărui ferestre zăbrelite erau închise cu încăpățânare.

Pe deasupra platformei zburau câteva păsări, scoțând țipete ascuțite.

Nicu Deac își întoarse privirile către intrarea principală a castelului.

Ridicată, podișca închidea poarta între doi stâlpi de piatră purtând stema boierilor Gorj.

Pădurarul era oare decis să ducă până la capăt aventuroasa expediție? Da. Și hotărârea nu-i fusese clintită de întâmplările din cursul nopții. După cum se știe, deviza lui era: zis și făcut. Nici glasul misterios care-l amenințase direct în marea sală a *Regelui Matei*, nici inexplicabilele arătări de sunete și lumini, la care fusese martor, nu-l puteau împiedica să treacă de zidul cetățuii. Un ceas i-ar fi fost de ajuns pentru a umbla prin galerii, a cerceta donjonul și atunci, odată făgăduiala împlinită, avea s-o ia din nou pe drumul către Verești, unde putea sosi înainte de prânz.

Cât despre doctorul Pațac, nu mai era decât o mașină inertă, neavând puterea de a se împotrivi, nici măcar pe aceea de a voi. Ar fi mers încotro era împins. Căzând, i-ar fi fost cu neputință să se ridice. Spaimele nopții îl aduseseră la cea mai deplină năuceală și nu spuse nimic când pădurarul rosti, arătând castelul:

– Haide!

Cu toate acestea, ziua revenise și doctorul ar fi putut ajunge la Verești fără a se mai teme că se rătăcește prin pădurile Pleșei. Dar să nu-i fim recunoscători că a rămas lângă Nicu Deac. Nu-și părăsi tovarășul, spre a lua drumul satului, doar pentru că nu-și mai dădea seama de cele ce se petreceau, pentru că nu mai

era decât un trup fără suflet. Așa că, dacă pădurarul îl trase către taluzul șanțului, se lăsă în voia lui.

Să se fi putut intra în cetățuie altfel decât pe poartă? Nicu Deac se duse mai întâi în recunoaștere.

Zidul nu vădea nicio spărtură, nicio prăbușire, nicio crăpătură putând îngădui pătrunderea în incintă. Ba, chiar era de mirare că vechile ziduri se păstraseră atât de bine, fapt ce trebuia pus pe seama grosimii lor. Părea cu neputință să te ridici până la linia crenelurilor care le încununau, de vreme ce zidurile dominau de la vreo patruzeci de picioare șanțul. S-ar fi zis, așadar, că în clipa când ajunsese la Castelul din Carpați, Nicu Deac avea să se izbească de piedici de netrecut.

Din fericire – sau din nenorocire pentru el – deasupra porții se afla un fel de ferestruică îngustă, mai curând o ambrazură, prin care se ivea altădată țeava unui balimez. Iar slujindu-se de unul dintre lanțurile podiștii ce spânzura până la pământ, unui bărbat sprinten și puternic nu i-ar fi fost prea greu să se cațăre până în dreptul ambrazurii. Era destul de lată pentru a-i îngădui să intre și, dacă nu era zăbrelită pe dinăuntru, fără îndoială că Nicu Deac s-ar fi putut strecura în curtea cetățuii.

Pădurarul înțelese dintr-o ochire că nu se putea face altminteri și iată de ce, urmat de doctorul care nu-și dădea seama de nimic, coborî pieziș peretele șanțului.

Amândoi dădură curând de fundul semănat cu pietre risipite prin hățișul buruienilor. Nu prea știau unde pun piciorul și nici dacă mii de dihănii veninoase nu fojgăiau pe sub ierburile umedei săpături.

În mijlocul șanțului și paralel cu zidul se adâncea albia vechiului canal de scurgere, aproape în întregime secat și putând fi trecut dintr-un pas.

După ce depăși canalul, pădurarul urmări preț de vreo 20 de pași temelia zidului…

Nepierzându-și energia fizică și morală, Nicu Deac proceda cu sânge rece, pe când doctorul îl urma ca o vită dusă de funie.

După ce depăși canalul, pădurarul urmări preț de vreo 20 de pași temelia zidului și se opri în dreptul porții, acolo unde spânzura capătul lanțului. Ajutându-se cu picioarele și cu mâinile, putea ușor ajunge până la brâul de piatră care ieșea în afară, sub ambrazură.

Firește, Nicu Deac n-avea pretenția de a-l sili pe doctorul Pațac să încerce, împreună cu el, escaladarea. Un omuleț atât de greoi n-ar fi fost în stare de una ca asta. Se mărgini deci să-l zgâlțâie zdravăn, pentru a se face înțeles, și-l sfătui să rămână nemișcat, în fundul șanțului.

Apoi începu să se cațăre pe lanț, treabă care fu o joacă pentru mușchii lui de om de la munte.

Dar, când doctorul se pomeni singur, înțelegerea împrejurării îi reveni, în oarecare măsură. Pricepu, se uită, își zări tovarășul atârnat la vreo 12 pași deasupra pământului și atunci se porni să strige cu o voce sugrumată de chinurile fricii:

– Stai! Nicule... Stai!

Pădurarul nu-l luă în seamă.

– Întoarce-te... întoarce-te... că plec! oftă doctorul, izbutind să se pună pe picioare.

– Pleacă! răspunse Nicu Deac.

Și continuă să se înalțe încetișor pe lanțul podiștii.

În culmea spaimei, doctorul Pațac voi să urce panta pentru a se ridica pe coama dealului Gorgan și a-și lua cât mai repede tălpășița spre Verești...

O minune, înaintea căreia piereau până și cele ce tulburaseră noaptea trecută! – iată că nu se mai poate mișca... E ținut locului ca și cum picioarele i-ar fi fost prinse între fălcile unei menghine... Poate să le urnească pe rând?... Nu!... Tocurile și

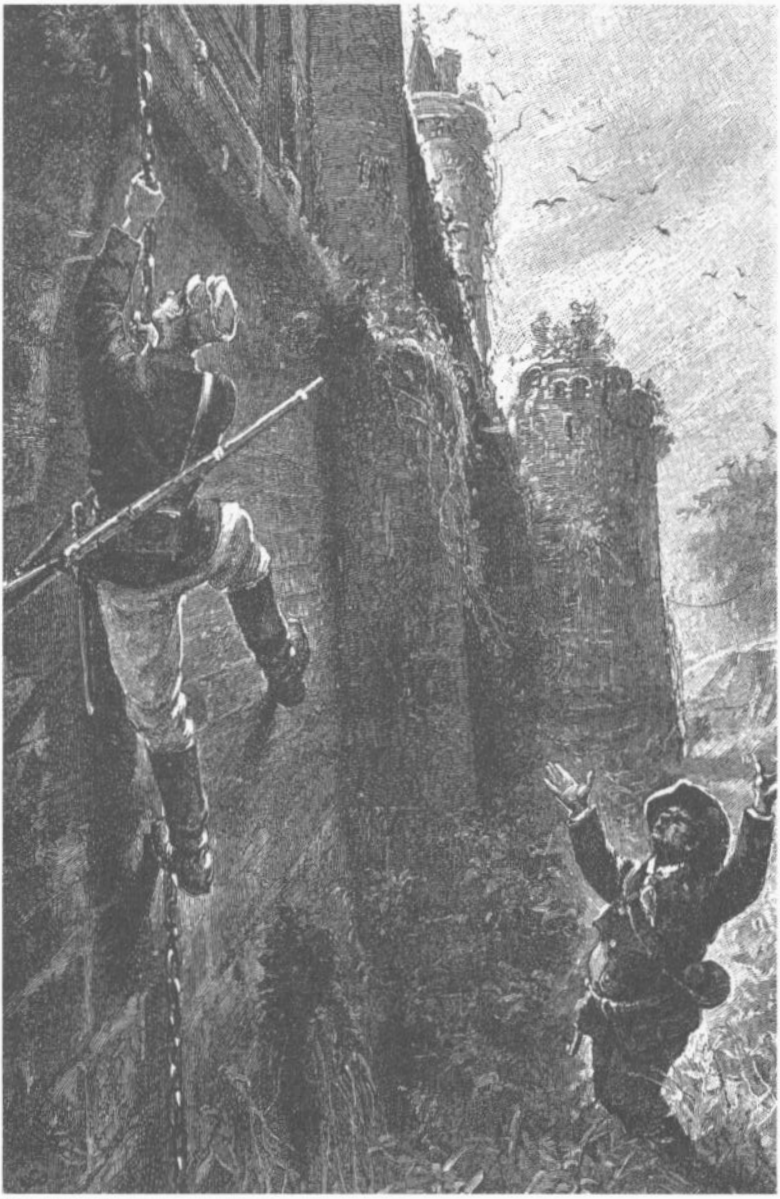

– Stai! Nicule… Stai!

pingelele cizmelor i s-au lipit de pământ... Să fi călcat doctorul peste resorturile unei capcane?... E prea înnebunit ca să-și dea seama... Parcă-i apucat mai degrabă de cuiele încălțărilor.

Oricum ar fi, sărmanul e ținut pe loc... Pironit de pământ... Nemaiavând nici puterea de a striga, își întinde deznădăjduit mâinile... Ai zice că vrea să se smulgă din strânsoarea unei iazme al cărei bot se ridică din fundul pământului...

Între timp, Nicu Deac ajunsese la înălțimea porții și pusese mâna pe o ferecătură în care intra una dintre țâțânele podiștii...

Scoase un țipăt de durere; apoi, zvârlindu-se îndărăt de parcă ar fi fost trăsnit, alunecă de-a lungul lanțului – de care, într-un ultim instinct, se prinsese din nou – și se prăbuși în fundul șanțului.

– A spus glasul că am s-o pățesc! șopti el și-și pierdu cunoștința.

VII

Cum să descriem neliniștea ce pusese stăpânire pe satul Verești, după plecarea tânărului pădurar și a doctorului Pațac? Ea nu încetase să sporească pe măsură ce orele se scurgeau și păreau nesfârșite.

Jupânul Colț, hangiul Ionas, dascălul Homorod și alți câțiva rămaseseră tot timpul pe terasă. Fiecare dintre ei se încăpățâna să supravegheze masa îndepărtată a cetățuii, cercetând dacă deasupra ei nu se ivește cumva o șuviță de fum. Niciun fum nu se vedea – ceea ce fu lămurit cu ajutorul lunetei, ațintită invariabil în aceeași direcție. Într-adevăr, cei doi florini cheltuiți pentru cumpărarea instrumentului fuseseră bani bine întrebuințați. Deși tare înclinat să-și păzească interesele, tare zgârcit cu punga lui, birăului nu-i păruse niciodată mai puțin rău pentru o cheltuială făcută la țanc.

La douăsprezece și jumătate, când se întoarse de la pășune, ciobanul Frig fu iscodit cu lăcomie. Ce mai era nou, neobișnuit, supranatural?

Frig răspunse că bătuse valea Jiului valah, fără să fi văzut nimic putând da de bănuit.

După prânz, către ora două, fiecare-și luă din nou în primire postul de observație. Nimănui nu i-ar fi dat prin minte să rămână acasă, și nimănui mai ales nu-i ardea să pună piciorul

la *Regele Matei*, unde se făceau auzite glasuri amenințătoare. Că zidurile au urechi, treacă-meargă, de vreme ce-i o zicală folosită în limbajul curent, dar gură!...

Așa că vrednicul hangiu se putea teme că hanul urma să-i fie pus la carantină, și gândul ăsta nu-i dădea pace. Va fi oare nevoit să tragă obloanele și să-și bea singur vinul, din lipsă de mușterii? Cu toate acestea, pentru a liniști populația din Verești, pornise la o temeinică cercetare a *Regelui Matei*, scotocise prin încăperi, până și pe sub paturi, cercetase dulapul și tejgheaua, explorase în amănunt colțurile și ungherele marii săli, ale pivniței și podului, unde un autor de glume proaste și-ar fi putut pune la cale înșelătoria. Nimic!... Tot nimic în ce privește fațada, care domina Doina. Ferestrele erau prea înalte pentru a îngădui cuiva să se cațăre până la pervaz, pe marginea exterioară a unui perete neted, cu temeliile înfipte în șuvoiul furtunos al torentului. Ce-are a face! Frica nu gândește și fără îndoială că urma să mai treacă multă vreme până ce obișnuiții mușterii ai lui Ionas aveau să-și reînnoiască încrederea în hanul, în șnapsul și în țuica lui.

Multă vreme?... Greșeală, căci se va vedea că neplăcuta prorocire era menită să nu se realizeze.

Într-adevăr, peste câteva zile – și ca urmare a unei împrejurări neașteptate – fruntașii satului aveau să-și reia zilnicele consfătuiri, întretăiate de câte o dușcă, la mesele *Regelui Matei*.

Dar să ne întoarcem la tânărul pădurar și la tovarășul său, doctorul Pațac.

Vă amintiți că, înainte de a părăsi Vereștii, Nicu Deac îi făgăduise deznădăjduitei Miorițe să nu zăbovească în cercetarea Castelului din Carpați. Dacă n-avea să pățească nimic, dacă amenințările zvârlite împotrivă-i nu s-ar fi adeverit, socotea să se înapoieze în primele ore ale serii. Era așteptat, prin urmare,

și cu câtă nerăbdare! De altfel, nici fata, nici tatăl ei, nici învățătorul nu puteau prevedea că greutățile drumului nu-i vor îngădui pădurarului să atingă creasta dealului Gorgan înainte de căderea serii.

Reiese din toate acestea că neliniștea, și așa puternică în timpul zilei, depăși orice măsură când clopotul din Vulcan, care era auzit foarte limpede în satul Verești, bătu de opt. Ce se întâmplase cu Nicu Deac și cu doctorul, de nu se iviseră după o lipsă de o zi? Așa stând lucrurile, nimănui nu i-ar fi dat prin minte să plece acasă înainte de a-i vedea întorcându-se. Din clipă în clipă li se părea că-i zăresc, ivindu-se la cotul drumului din trecătoare.

Jupânul Colț și fiica sa ieșiseră până la capătul uliței, acolo unde păcurarul fusese pus de strajă. De nenumărate ori crezură că văd niște umbre zugrăvindu-se în depărtare, prin rariștea copacilor. Curată nălucire! Trecătoarea era pustie ca de obicei, deoarece oamenii de lângă frontieră nu se prea îndemnau să umble noaptea. Și-apoi era și marți seara – marțea duhurilor rele – și într-o asemenea zi transilvănenii nu pornesc cu dragă inimă la drum, în amurg. Nicu Deac trebuie să fi fost nebun când alesese ziua aceea pentru a vizita cetățuia. Adevărul e că tânărul pădurar nu se gândise la asta, mai mult, nimeni în sat nu se gândise.

Tocmai la asta se gândea Miorița. Și ce imagini înspăimântătoare i se înfățișau! Își urmărise cu închipuirea logodnicul ceas cu ceas prin pădurile dese ale Pleșei, în vreme ce suia spre dealul Gorgan!... Acum, odată lăsată noaptea, i se părea că-l vede în incintă, încercând să scape de duhurile ce bântuiau Castelul din Carpați... Ajunsese jucăria vrăjilor lor... Victima răzbunării lor... Era închis în cine știe ce temniță de sub pământ... mort, poate...

Ce n-ar fi dat biata fată să se poată avânta pe urmele lui Nicu Deac! Și, de vreme ce nu putea face una ca asta, ar fi vrut măcar să-l aștepte acolo, în capul uliței, toată noaptea. Dar tatăl ei o sili să renunțe și, lăsându-l pe cioban de pază, se întoarseră amândoi acasă.

Miorița plânse în voie de cum rămase singură în odăița ei. Îl iubea din tot sufletul pe bunul ei Nicu, îl iubea cu atât mai multă recunoștință cu cât tânărul pădurar nu o pețise în ciudatele împrejurări în care se încheie de obicei căsătoriile la țară, în Transilvania.

An de an, de Sân-Petru, are loc „Târgul de fete". În ziua aceea se adună toate fetele din comitat. Au venit în cele mai bune căruțe, trase de cei mai buni cai; și-au adus cu ele zestrea, adică, în lăzi viu colorate, veșminte țesute, croite și cusute de mâinile lor; sunt însoțite de membrii familiei, de prietene, de vecine. Și atunci sosesc flăcăii, gătiți cu straie mândre, încinși cu brâie de mătase. Cutreieră bâlciul, împăunându-se; aleg fata care le place; îi dau un inel și o năframă în semn de logodnă, iar căsătoriile se încheie la întoarcere.

Nicu Deac n-o întâlnise pe Miorița la unul dintre aceste bâlciuri. Legătura dintre ei nu fusese stabilită de întâmplare. Se cunoșteau din copilărie, se iubeau de când împliniseră vârsta pentru a se iubi. Tânărul pădurar nu se dusese să-și caute viitoarea soție printre tarabele unui bâlci, și Miorița îi era îndatorată. Of, de ce avea Nicu Deac o fire atât de hotărâtă, de aspră, de ce se încăpățâna să țină o făgăduială nesocotită! O iubea totuși, o iubea, și ea nu avusese destulă tărie pentru a-l împiedica s-o pornească spre castelul blestemat.

Ce noapte trăi biata Mioriță, între neliniști și lacrimi! Nu voise să se culce. Plecată peste pervazul ferestrei, cu privirea ațintită asupra uliței suitoare, i se părea că aude un glas șoptind:

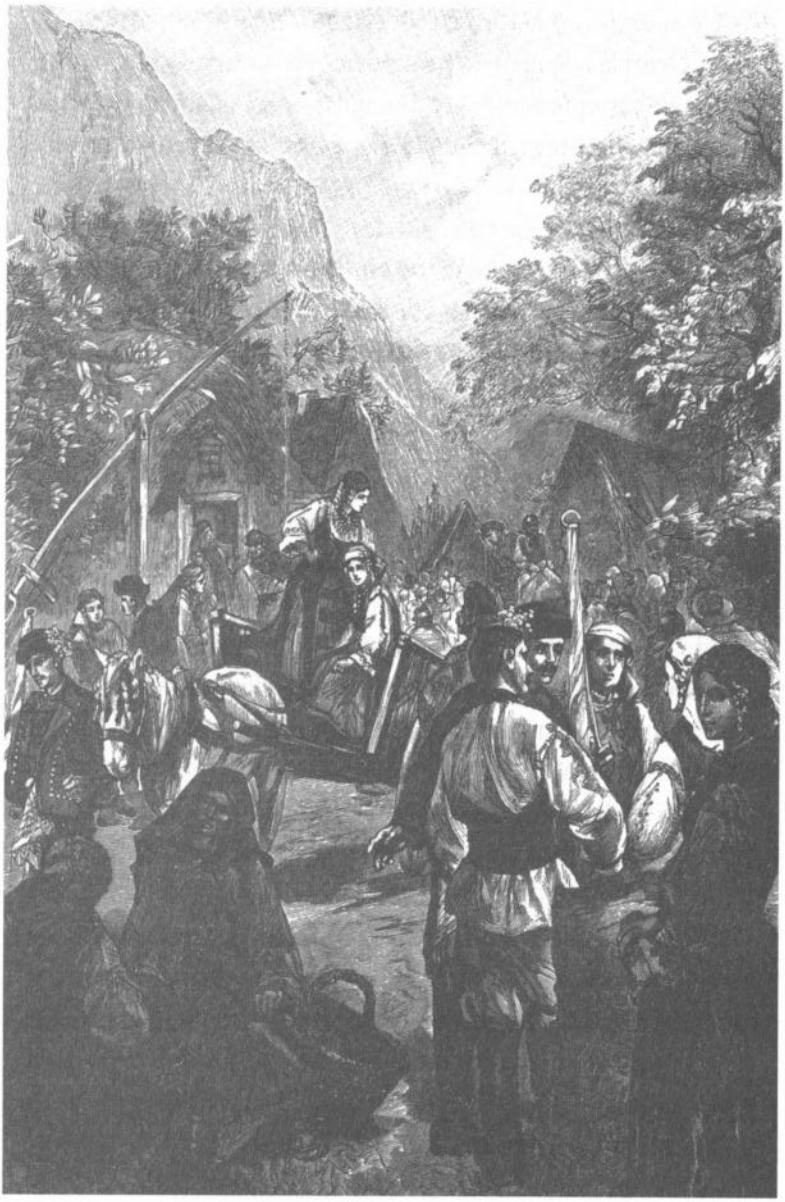

An de an, de Sân-Petru, are loc „Târgul de fete".

„Nicu Deac n-a ținut seamă de amenințări!... Miorița nu mai are logodnic".

Rătăcire a simțurilor ei tulburate. Niciun glas nu se înălța în tăcerea nopții. Inexplicabila minune din sala *Regelui Matei* nu se repeta în casa jupânului Colț.

A doua zi, în zori, populația satului Verești ieșise din case. Din dreptul terasei și până la cotul trecătorii, unii urcau și alții coborau ulița mare, cei dintâi în căutare de noutăți, ceilalți pentru a le împărtăși. Se zicea că ciobanul Frig se dusese cu o milă dincolo de sat, nu de-a curmezișul pădurilor Pleșei, ci pe la marginea lor, și că nu fără pricini o apucase pe-acolo.

Trebuiau să-l aștepte și, pentru a putea sta de vorbă cu el mai degrabă, jupânul Colț, Miorița și Ionas o porniră către marginea satului.

După o jumătate de oră Frig era semnalat la câteva sute de pași în susul drumului. Cum nu prea părea să se grăbească, oamenii văzură în asta un semn rău.

– Ei bine, Frig, ce știi?... Ce-ai aflat?... îl întrebă jupânul Colț de îndată ce ciobanul se apropie de el.

– N-am văzut nimic... n-am aflat nimic! răspunse Frig.

– Nimic! șopti fata, ai cărei ochi se umplură de lacrimi.

– La răsăritul soarelui, adăugă ciobanul, văzusem doi bărbați cale de o milă. Am crezut întâi că-i Nicu Deac, însoțit de doctor... Dar nu era el!

– Știi cine sunt? întrebă Ionas.

– Doi călători străini, care tocmai trecuseră frontiera valahă.

– Ai stat de vorbă cu ei?

– Da.

– Coboară cumva spre sat?

– Nu, merg către Retezat și vor să urce până-n vârf.

– Sunt vizitatori?

– Așa par, jupâne Colț.

– Și, trecând în noaptea asta prin pasul Vulcan, n-au văzut nimic înspre partea cetății?

– Nu... că se mai aflau de cealaltă latură a hotarului, răspunse Frig.

– Așa că n-ai nicio știre de la Nicu Deac?

– Niciuna.

– Doamne!... oftă biata Miorița.

– De altminteri, o să-i puteți întreba pe călători în câteva zile, adăugă Frig, că au de gând să poposească la Verești, înainte de a porni spre Cluj.

„De nu le-ar vorbi nimeni de rău hanul! gândi Ionas, nemângâiat. Ar fi în stare să nu mai vrea să tragă la mine!"

Că, de treizeci și șase de ore, preabunul hangiu era stăpânit de teama că niciun călător nu va mai îndrăzni să mănânce și să doarmă la *Regele Matei*.

Până la urmă, întrebările și răspunsurile schimbate între cioban și stăpânul lui nu lămuriseră defel lucrurile. Și cum nici tânărul pădurar, nici doctorul Pațac nu se iviseră la opt dimineața, se mai putea nădăjdui că se vor întoarce cândva?... Doar nu te apropii nepedepsit de Castelul din Carpați!

Zdrobită de emoțiile nopții nedormite, Miorița nu mai avea puterea să reziste. Sfârșită, abia mai izbutea să meargă. Tatăl ei fu nevoit s-o ducă acasă. Acolo lacrimile se întețiră... Îl striga cu voce sfâșietoare pe Nicu... Voia să pornească după el... Stârnea milă și existau temeiuri că se putea îmbolnăvi.

Era totuși nevoie să se ia grabnic o hotărâre. Trebuia pornit în ajutorul pădurarului și al doctorului, fără a se mai pierde nicio clipă. Că treaba era primejdioasă din cauza înfruntării represaliilor celor care, oameni sau altă aia, ocupau cetățuia, n-avea a face. Hotărâtor era să se știe ce se petrecuse cu Nicu

Deac și cu doctorul. Datoria asta se impunea prietenilor, ca și celorlalți locuitori ai satului. Cei mai îndrăzneți nu s-ar fi dat îndărăt să se zvârle în mijlocul pădurilor Pleșei pentru a sui până la Castelul din Carpați.

Odată hotărât așa, după nenumărate discuții și stăruințe, cei mai îndrăzneți se aflară în număr de trei: jupânul Colț, ciobanul Frig și hangiul Ionas – niciunul mai mult. Cât despre dascălul Homorod, podagra îl lovise deodată la picior și fusese nevoit să se întindă pe două scaune, în sala de clasă a școlii.

Către ora nouă, jupânul Colț și tovarășii lui, din prudență bine înarmați, o luară pe drumul către pasul Vulcan. Apoi, chiar acolo unde Nicu Deac îl părăsise, îl lăsară și ei pentru a se afunda în codru.

Își spuneau, nu fără dreptate, că dacă tânărul pădurar și doctorul erau pe drum, pentru a se reîntoarce în sat, aveau să apuce tot calea pe care fuseseră nevoiți s-o urmeze ca să străbată Pleșa. Și li se puteau recunoaște ușor urmele, ceea ce se și întâmplă, de îndată ce depășiră tustrei marginea pădurii.

Să-i lăsăm să înainteze, pentru a spune ce răsturnare se produsese la Verești, de cum fură pierduți din vedere. Dacă întâi se păruse că era neapărată nevoie ca niște binevoitori să pornească în întâmpinarea lui Nicu Deac și a lui Pațac, se socotea acum, când plecaseră, că făcuseră o nechibzuință fără seamăn. Frumos rezultat, dacă o primă catastrofă ar fi fost urmată de o a doua! Nimeni nu se mai îndoia că pădurarul și doctorul căzuseră victimă încercării lor, și la ce bun atunci ca jupânul Colț, Frig și Ionas să se expună, căzând victimă devotamentului lor? Mare scofală, când fata își va plânge tatăl, așa cum își plângea logodnicul, când prietenii păcurarului și ai hangiului se vor învinui de pieirea lor!

Jalea ajunse obștească la Vereşti şi nu se vădeau semne c-ar urma să se curme curând. Zicând chiar că n-aveau să pățească nimic, tot nu se putea aștepta întoarcerea jupânului Colț și a celor doi tovarăși ai săi înainte ca noaptea să fi învăluit înălțimile, de jur împrejur.

Mare mirare, deci, când – către ora două după-amiază – fură zăriți în depărtare, pe drum. Cu ce grabă le alergă în întâmpinare Miorița, care fu înștiințată îndată!

Nu erau trei, ci patru, și al patrulea se arătă sub trăsăturile doctorului.

– Nicu... bietul meu Nicu!... strigă fata. Nicu nu-i cu voi?...

Ba da... Nicu Deac era acolo, întins pe o targă de ramuri, pe care Ionas și ciobanul o cărau anevoie.

Miorița se aruncă asupra logodnicului ei, se plecă peste el, îl strânse în brațe.

– A murit... strigă ea, a murit!

– Nu... n-a murit, răspunse doctorul Pațac, dar ar fi meritat să moară... și eu la fel!

Adevărul e că tânărul pădurar își pierduse cunoștința. Membrele-i erau țepene, fața – lipsită de sânge, răsuflarea abia-i mai ridica pieptul. Cât despre doctor, dacă fața nu-i era decolorată ca aceea a tovarășului său, faptul se datora mersului, care-i înapoiase nuanța obișnuită, a cărămizii înroșite.

Glasul atât de drăgăstos, de sfâșietor al Mioriței nu avu puterea de a-l smulge pe Nicu Deac din toropeala în care era cufundat. Când fu adus în sat și așezat în odaia jupânului Colț, încă nu scosese o vorbă. Câteva clipe după aceea totuși, ochii i se deschiseră și un zâmbet îi rătăci pe buze, de îndată ce zări fata plecată peste căpătâiul lui; dar, când încercă să se ridice, nu izbuti. O parte a trupului îi era înțepenită, de parc-ar fi fost lovit

Cu ce grabă le alergă în întâmpinare Miorița, care fu înștiințată îndată!

de paralizie. Cu toate astea, dorind s-o liniștească pe Miorița, îi spuse cu o voce, ce-i drept, tare slăbită:

– Nu-i nimic... nu-i nimic!

– Nicule... bietul meu Nicu! repeta fata.

– Doar o țâră de oboseală, dragă Miorița, și puțină tulburare... Trece repede... cu îngrijirile tale...

Dar bolnavul avea nevoie de liniște și de odihnă. Așa că jupânul Colț părăsi încăperea, lăsând-o pe Miorița lângă tânărul pădurar, care, neputându-și dori o îngrijitoare mai harnică, nu întârzie să aținească.

În vremea asta hangiul Ionas povestea de față cu numeroși ascultători – și cu glas tare pentru a fi bine auzit de către toți – ce li se întâmplase de la plecare.

După ce găsiseră în pădure poteca pe care și-o tăiaseră Nicu Deac și doctorul, jupânul Colț, ciobanul și el o luaseră către Castelul din Carpați. Și urcau de vreo două ore coastele Pleșei, iar marginea pădurii nu se mai afla decât cale de o jumătate de milă, când văzură doi oameni. Erau doctorul și pădurarul, primul - pe care picioarele nu-l mai ascultau, celălalt - la capătul puterilor și căzut la poala unui copac.

Cât ai bate din palme, alergară spre doctor, îl iscodiră, fără a putea scoate de la el o vorbă, că era prea năucit pentru a răspunde, alcătuiră din ramuri o targă, îl culcară pe Nicu Deac, îl ridicară pe Pațac în picioare. Jupânul Colț și ciobanul, care se schimba uneori cu Ionas, o porniseră apoi spre Verești.

Acum, hangiul nu era mai în măsură decât jupânul Colț sau decât ciobanul Frig să spună de ce se afla în așa hal Nicu Deac și dacă cercetase ruinele cetății, căci doctorul nu-și venise încă de ajuns în fire pentru a le potoli curiozitatea.

Dar, dacă nu vorbise până atunci, Pațac trebuia să vorbească acum. Ce dracu'! Era în siguranță, în sat, înconjurat de prieteni

și în mijlocul pacienților săi... Nu mai avea a se teme de nimic din partea făpturilor de acolo!... Chiar de i-ar fi smuls jurământul de a păstra tăcerea, de a nu povesti nimic din câte văzuse în Castelul din Carpați, interesul obștesc îi poruncea să-și calce jurământul.

– Hai, vino-ți în fire, doctore, îi spuse jupânul Colț, și adună-ți mințile!

– Chiar vreți... să vorbesc...

– În numele locuitorilor din Vereși și pentru liniștea satului, îți poruncesc!

Un pahar de rachiu adus de Ionas izbuti să dezlege limba doctorului, și el se exprimă astfel, în fraze întretăiate:

– Am plecat amândoi... Nicu și cu mine... Niște nebuni... nebuni!... Ne-a trebuit aproape o zi încheiată pentru a străbate pădurile blestemate... Ajunși abia pe seară în fața cetății... Mai tremur și acum... am să tremur toată viața!... Nicu voia să intre... Da, voia să petreacă noaptea în donjon... cum s-ar zice, în iatacul lui Belzebut!

Doctorul Pațac spunea toate astea cu un glas atât de stins, încât se înfiorau cu toții doar ascultându-l.

– Nu m-am învoit... reluă el, nu... nu m-am învoit!... Și ce s-ar fi întâmplat... dacă i-aș fi făcut pe plac lui Nicu Deac?... Mi se ridică păru-n cap numai când mă gândesc!

Și părul doctorului se ridica pe creștetul lui pentru că-l răvășea cu mâna, fără să-și dea seama.

– Nicu s-a resemnat, așadar, să înnopteze pe culmea dealului Gorgan... Ce noapte... fraților, ce noapte!... Ia încercați să vă odihniți, când duhurile nu vă lasă să dormiți un ceas... nu, nici măcar un ceas!... Deodată, iată că niște dihănii de foc se ivesc printre nori, adevărați balauri!... Se năpustesc pe podiș, să ne înghită...

Toate privirile se îndreptară spre cer pentru a vedea dacă nu-i călărit de vreun alai de fantome.

– Și, peste câteva clipe, adăugă doctorul, iată că și clopotul bisericuței începe să bată!

Toate urechile se ciuliră spre zare, și povestirea doctorului era atât de tulburătoare, încât nu doar un singur ascultător socoti că prinde dangătele îndepărtate.

– Fără veste, strigă el, niște urlete înspăimântătoare umplu văzduhul... mai degrabă urlete de fiară... Apoi, o lucire țâșnește de la fereastra donjonului. O flacără drăcească luminează podișul până către brădet... Nicu Deac și cu mine ne privim... Of, cumplită vedenie... Suntem ca două cadavre... două cadavre pe care lucirile palide le fac să se strâmbe unul la altul!...

Și, privind fața doctorului Pațac, cuprinsă de spasme, privindu-i ochii de nebun, era într-adevăr cazul să te întrebi dacă nu se înapoia de pe lumea cealaltă, unde apucase să-și trimită destui semeni.

Trebuiră să-l lase să-și tragă sufletul, că n-ar fi fost în stare să-și urmeze povestirea. Asta-l costă pe Ionas încă un pahar de rachiu, ce păru să-i redea fostului infirmier o parte din mințile pe care duhurile i le rătăciseră.

– Dar, la urma urmei, ce-a pățit bietul Nicu Deac? întrebă jupânul Colț.

Și birăul dădea nu fără îndreptățire o mare însemnătate răspunsului, de vreme ce, în marea sală a *Regelui Matei*, tânărul pădurar fusese direct vizat de glasul duhurilor.

– Iată ce mai țin minte, răspunse doctorul. Se făcuse ziuă... Îl rugasem pe Nicu Deac să renunțe la planul lui... Dar îl știți... nu se poate scoate nimic de la un asemenea încăpățânat... A coborât în șanț... și am fost nevoit să-l urmez, că mă trăgea după el... De altminteri, nici nu mai știam ce fac... Nicu înaintează

atunci până în dreptul porții... Apucă un lanț al podiștii, cu ajutorul căruia se cațără pe zid... În clipa aceea îmi dau seama de ce se întâmplă... Mai am vreme să-l opresc pe nesocotitul ăsta... aș zice mai mult, nelegiuitul!... Pentru cea din urmă oară îi poruncesc să coboare, să se întoarcă, s-o ia împreună cu mine spre Verești... „NU!" strigă... Vreau să fug... da... fraților... mărturisesc... am vrut să fug și, în locul meu, niciunul dintre voi n-ar fi avut alt gând!... Dar zadarnic încerc să mă desprind de pământ... Picioarele-mi sunt pironite... înșurubate... prinse în rădăcini... încerc să le smulg din loc... Cu neputință... încerc să mă zbat... degeaba.

Și doctorul Pațac imita mișcările deznădăjduite ale unui om ținut de picioare, asemenea unei vulpi căzută-n capcană.

Apoi, întorcându-se la povestirea lui:

– În clipa aceea, spuse, s-a auzit un strigăt... și ce strigăt!... Nicu Deac l-a scos... Mâinile-i scapă lanțul pe care-l apucaseră și, ca izbit de o mână nevăzută, îl văd căzând în fundul șanțului!

E limpede că doctorul povestise lucrurile întocmai cum se petrecuseră și că, oricât de tulburată ar fi fost, închipuirea lui nu adăugase nimic. Așa cum le descrisese, așa se petrecuseră minunile cărora dealul Gorgan le slujise, cu o noapte în urmă, drept cadru.

Cât privește cele ce au urmat după prăbușirea lui Nicu Deac, iată: pădurarul și-a pierdut cunoștința și doctorul Pațac nu-i în stare să-i vină în ajutor, că cizmele-i sunt țintuite de pământ și picioarele umflate nu-i pot ieși din ele... Fără veste, puterea nevăzută care-l înlănțuie se risipește... Picioarele și-au dobândit libertatea... Se năpustește spre tovarășul lui și – ceea ce constituie din partea lui un act de mare curaj – umezește fața lui Nicu Deac cu batista pe care a înmuiat-o în apa canalului... Pădurarul își vine în simțiri, dar brațul stâng și o parte a trupului

îi sunt țepene de pe urma înspăimântătoarei zguduiri pe care a încercat-o... Cu toate astea, ajutat de doctor, izbutește să se ridice, să suie peretele șanțului, ajungând pe culme... Apoi o pornește spre sat... După un ceas de mers, durerile la braț și coapsă sunt atât de cumplite, că-l silesc să se oprească... În sfârșit, tocmai când doctorul se pregătea să plece la Verești pentru a cere ajutor, au sosit la timp jupânul Colț, Ionas și Frig.

În privința tânărului pădurar, doctorul Pațac se codea să hotărască dacă fusese grav lovit sau nu, deși vădea îndeobște o rară încredere atunci când era vorba de o problemă de ordin medical.

– Dacă-i lovit de o boală naturală, se mulțumi să răspundă cu un glas sigur de el, e destul de grav! Dar dacă-i vorba de o boală supranaturală, pe care Necuratul i-o vârâ-n trup, apăi numai Necuratul o poate lecui!

În lipsa unui diagnostic, pronosticul nu era prea liniștitor pentru Nicu Deac. Din fericire, vorba doctorului nu era literă de evanghelie, și câți medici, superiori doctorului Pațac, nu s-au înșelat, de la Hipocrat[1] și Galenos[2], și se mai înșală zilnic! Tânărul pădurar era un vlăjgan zdravăn; cu ajutorul constituției lui robuste, se putea nădăjdui că o va scoate la capăt – chiar fără vreo intervenție drăcească – și cu condiția să nu urmeze prea îndeaproape prescripțiile fostului infirmier al postului de carantină.

[1] Hipocrat (c. 460–377 î.e.n.), cel mai mare medic al Antichității.
[2] Claudios Galenos (c. 131–201 î.e.n.), medic grec, născut la Pergam.

VIII

Asemenea evenimente nu puteau avea darul de a potoli spaimele vereștenilor. Acum nu mai încăpea îndoială, „gura de umbră", cum ar spune poetul[1], nu-i pusese pe mușteriii *Regelui Matei* să asculte amenințări zadarnice. Lovit în chip inexplicabil, Nicu Deac fusese pedepsit pentru îndrăzneala și lipsa lui de supunere. Nu era oare un avertisment pentru toți cei îndemnați să-i urmeze pilda? Opreliște hotărâtă de a pătrunde în Castelul din Carpați, iată încheierea ce se cuvenea trasă de pe urma nefericitei încercări. Cel ce ar lua-o de la capăt și-ar pune viața în joc. De bună seamă că, dacă ar fi izbutit să treacă de zid, pădurarul nu s-ar mai fi arătat niciodată în sat.

Reiese din toate acestea că groaza era mai deplină ca oricând la Vereși, chiar la Vulcan, ba și în întreaga vale a celor două Jiuri. Se vorbea, nici mai mult, nici mai puțin, decât de părăsirea regiunii; câteva sălașe de țigani se și porniseră, mai degrabă decât să rămână în vecinătatea cetății. Acum, când slujea drept adăpost unor făpturi supranaturale și răufăcătoare, depășea tot ce firea omenească putea îndura. Nu mai rămânea decât mutarea într-o altă regiune a comitatului, dacă conducerea maghiară nu se hotăra să nimicească un asemenea cuib de neatins. Dar

[1] Victor Hugo.

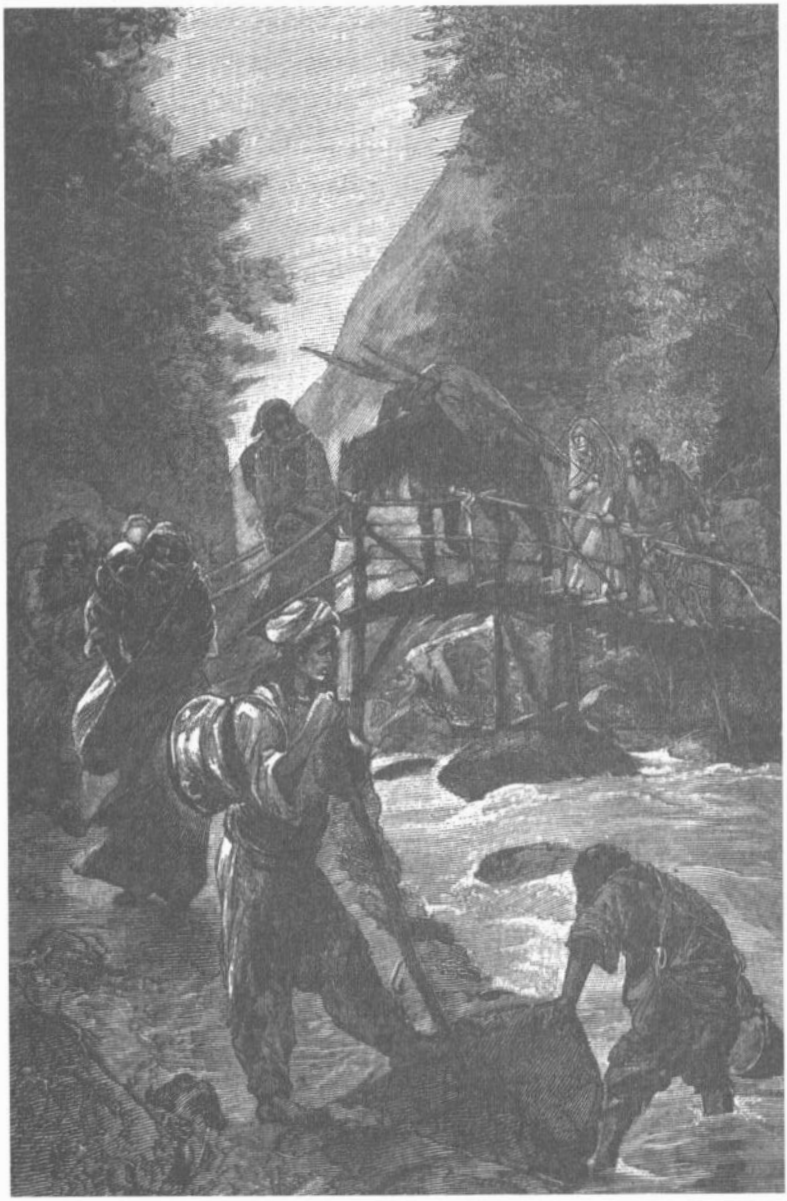

Se vorbea, nici mai mult, nici mai puțin, decât de părăsirea regiunii…

Castelul din Carpați putea fi oare nimicit numai cu mijloacele aflate la îndemâna oamenilor?

În prima săptămână a lunii iunie nu se aventură nimeni dincolo de sat, nici măcar pentru a lucra ogoarele. O lovitură de sapă nu putea pricinui ivirea vreunei fantome îngropate în fundul pământului? Croind o brazdă, fierul plugului n-ar fi făcut să zboare niscai cete de stafii sau de strigoi?... Acolo unde s-ar semăna grâu n-avea să încolțească vreo sămânță diavolească?

– Așa se va întâmpla! spunea cu încredințare ciobanul Frig.

Și, în ce-l privea, se păzea să-și mai ducă oile în lunca Jiului.

Astfel, satul era terorizat. Munca câmpului fusese părăsită. Toată lumea rămânea acasă, cu ușile și ferestrele închise. Jupânul Colț nu știa ce să înceapă pentru a redeștepta, printre cei pe care-i cârmuia, o încredere care-i lipsea, de altminteri, chiar lui. Hotărât lucru, singura cale era de a se duce la Cluj, pentru a cere intervenția autorităților.

Și fumul se mai ivea oare în vârful hornului de pe donjon?... Da, luneta îngădui să fie văzut de mai multe ori, printre aburii ce se târau la suprafața dealului Gorgan.

Iar norii nu aveau noaptea o culoare roșcată, asemănătoare răsfrângerii unui incendiu?... Ba da, și-ai fi zis că vălătuci aprinși se învârtesc deasupra castelului.

Și urletele, care-l înspăimântaseră până-ntr-atât pe doctorul Pațac, răsunau cumva peste codrii Pleșei, spre groaza celor din Verești?... Da, sau cel puțin, în ciuda depărtării, vânturile de sud-vest purtau prin văzduh bubuituri cumplite, pe care ecourile trecătorii le înmulțeau.

Mai mult, dacă te-ai fi luat după oamenii ăștia înnebuniți, ai fi zis că pământul era zguduit de zvâcnete subterane, de parcă un vechi crater s-ar fi redeschis în lanțul Carpaților. Poate că era o bună parte de exagerare în tot ce vereștenii credeau că văd,

aud și simt. Cum, necum, să mărturisim că fapte reale, pipăibile avuseseră loc și că viața nu mai era cu putință într-un ținut atât de amenințător.

E de la sine înțeles că hanul *Regele Matei* era tot pustiu. Un spital pe timp de molimă n-ar fi fost mai părăsit. Nimeni nu cuteza să-i calce pragul și Ionas se întreba dacă nu va fi nevoit să-și înceteze negoțul din lipsă de mușterii, când sosirea a doi călători schimbă starea lucrurilor.

În seara zilei de 9 iunie, către ora opt, clanța porții fu mișcată de afară, dar, zăvorâtă pe dinăuntru, poarta nu se deschise.

Ionas, care intrase deja în mansarda lui, se grăbi să coboare. La nădejdea de a se pomeni față-n față cu un mușteriu se adăuga teama ca oaspetele să nu fie vreun strigoi fioros, căruia n-ar fi știut cum să-i refuze mai repede cina și culcușul.

Fără a deschide, Ionas începu, așadar, să parlamenteze cu băgare de seamă, prin ușă.

– Cine-i acolo? întrebă el.

– Doi călători.

– Vii?

– Foarte vii.

– Sunteți siguri?

– Cât se poate de vii, hangiule, dar care nu vor întârzia să moară de foame, dacă vei avea cruzimea să-i lași afară.

Ionas se hotărî să desfacă zăvoarele și doi bărbați trecură pragul sălii.

Abia intrați, prima lor grijă fu să ceară fiecare câte o odaie, având de gând să rămână douăzeci și patru de ore la Verești.

La lumina lămpii, Ionas îi cercetă cu luare-aminte pe nouveniți și se încredință că avea de-a face cu niște făpturi omenești. Ce noroc pe *Regele Matei*!

Cel mai tânăr dintre călători părea să aibă vreo treizeci și doi de ani. Statura înaltă, fața nobilă și frumoasă, ochii negri, părul castaniu închis, barba castanie potrivită cu eleganță, înfățișarea puțin tristă, dar mândră, toate trădau un boier, iar un hangiu atât de bun observator ca Ionas nu se putea înșela.

De altfel, când întrebă sub ce nume trebuia să-i înscrie pe cei doi călători:

– Banul Frâncu Teleac, răspunse tânărul, și ordonanța sa, Roșca.

– De unde?...

– Din Craiova.

Craiova e unul dintre cele mai de seamă târguri ale României, care se mărginește cu provinciile transilvănene, la sudul lanțului carpatic. Frâncu Teleac era deci de obârșie românească, fapt de care Ionas își dăduse seama de la prima vedere.

Cât despre Roșca, bărbat de vreo patruzeci de ani, înalt, voinic, cu mustața stufoasă, părul des și aspru, avea o înfățișare tare militărească. Purta chiar ranița ostășească, ținută pe umeri cu ajutorul unor curele, și avea în mână o valiză destul de ușoară.

Era tot bagajul tânărului ban, care călătorea ca un excursionist, cel mai ades pe jos. Treaba asta se vedea după hainele lui, după mantaua atârnată pe umeri, căciula îmblănită, bluza strânsă la mijloc cu o curea de care atârna teaca de piele a cuțitului valah și ghetrele acoperind pantofii mari, cu talpa groasă.

Călătorii nu erau alții decât cei pe care ciobanul Frig îi întâlnise cu vreo zece zile în urmă, pe drumul trecătorii, pe când se îndreptau spre Retezat. După ce vizitaseră ținutul până la Mureș și urcaseră pe munte, veneau să se odihnească puțin la Verești, pentru a sui apoi pe valea celor două Jiuri.

– Ai odăi libere? întrebă Frâncu Teleac.

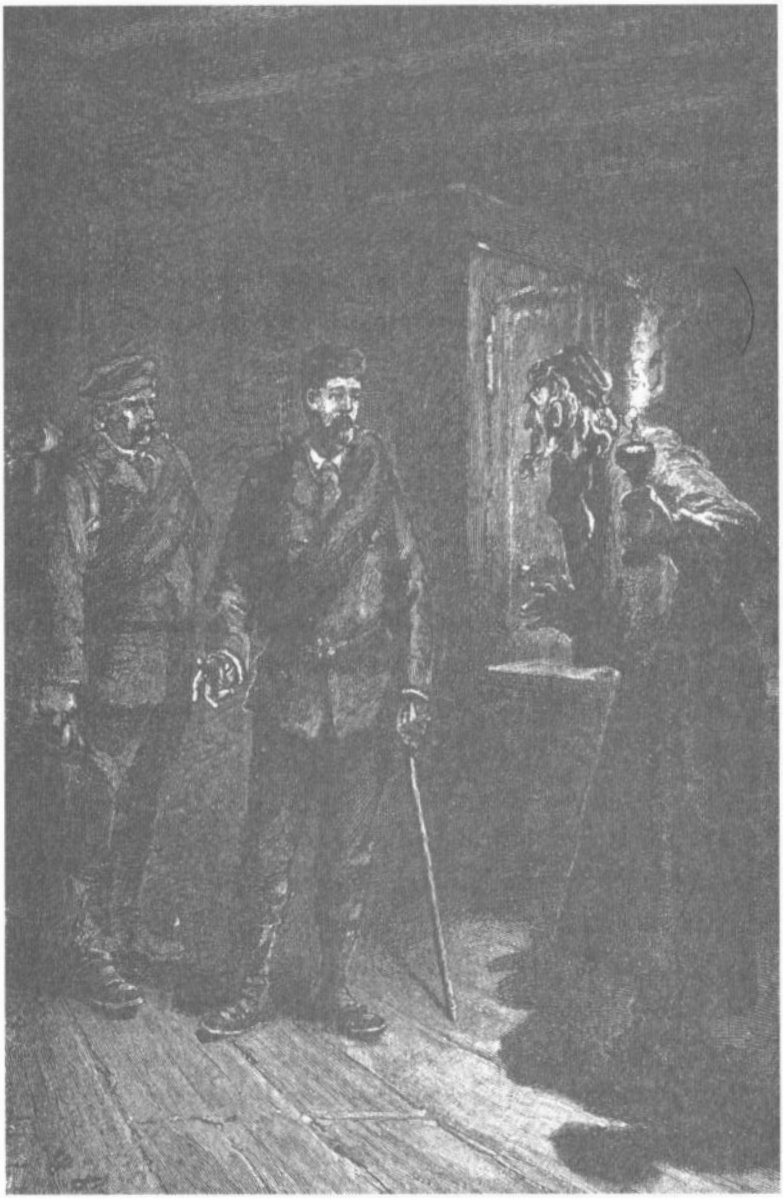

După cum se vede, Ionas n-avea a se teme de noii lui oaspeți.

– Două... trei... patru... câte ar pofti Măria Ta, răspunse Ionas.

– Două ne-or ajunge, spuse Roșca; numai să fie una lângă alta.

– Astea vă sunt pe plac? urmă Ionas, deschizând două uși la capătul marii săli.

– Foarte mult, răspunse Frâncu Teleac.

După cum se vede, Ionas n-avea a se teme de noii lui oaspeți. Nu erau făpturi supranaturale, duhuri împrumutând înfățișare omenească. Nu! Boierul arăta ca unul dintre oamenii de seamă pe care un hangiu se simte întotdeauna onorat să-i primească. Iată o împrejurare fericită, care avea să refacă vadul *Regelui Matei*.

– La ce depărtare ne aflăm de Cluj? întrebă tânărul ban.

– La vreo cincizeci de mile, luând drumul ce trece prin Petroșeni și Alba Iulia, răspunse Ionas.

– E un drum obositor?

– Tare obositor când mergi pe jos și, dacă mi-e îngăduit să-i atrag Măriei Tale luarea-aminte, s-ar părea că ai nevoie de câteva zile de odihnă.

– Putem cina? întrebă Frâncu Teleac, retezând scurt îndemnurile hangiului.

– O jumătate de ceas răbdare și voi avea cinstea de a înfățișa Măriei Tale o masă vrednică de...

– Niște pâine, vin, ouă și friptură rece ne vor ajunge în seara asta.

– Am să vi le aduc.

– Cât de curând.

– Îndată.

Și Ionas se pregătea să se ducă la bucătărie, când o întrebare îl opri locului.

– Nu prea pare să fie multă lume la han?... spuse Frâncu Teleac.

– Într-adevăr... acum nu e nimeni, Măria Ta.

– Păi nu e ora când cei din partea locului vin să bea și să-și fumeze luleaua?

– A trecut ora... Măria Ta... că la Verești oamenii se culcă odată cu găinile.

Nici în ruptul capului n-ar fi vrut să spună de ce *Regele Matei* nu adăpostea niciun mușteriu.

– Satul vostru nu numără patru-cinci sute de locuitori?

– Cam așa, Măria Ta.

– Și totuși, n-am văzut picior de om, pe când coboram ulița mare.

– Să vedeți... azi... e sâmbătă... și-n ajun de duminică...

Frâncu Teleac nu stărui, din fericire pentru Ionas, care nu mai știa ce să răspundă. Pentru nimic în lume nu s-ar fi învoit să destăinuie cum stăteau lucrurile. Străinii n-aveau să afle decât prea devreme totul și cine știe dacă nu se vor zori să părăsească un sat, pe bună dreptate, suspect!

„Numai de n-ar începe glasul să pălăvrăgească atunci când or sta la cină!" își zicea Ionas, pregătind masa în mijlocul sălii.

Peste câteva clipe, cina foarte simplă, pe care tânărul ban o poruncise, era cuviincios servită pe o față de masă albă. Frâncu Teleac se așeză, iar Roșca luă loc în fața lui, așa cum obișnuiau în timpul călătoriilor. Amândoi mâncară cu mare poftă; apoi, isprăvind cina, se retrase fiecare în odaia lui.

Cum tânărul ban și Roșca nu schimbaseră nici zece cuvinte în vremea mesei, Ionas nu se putuse amesteca în vorbă, spre marele lui necaz. De altminteri, Frâncu Teleac nu prea părea vorbăreț. Cât despre Roșca, după ce îl cercetase, hangiul înțelesese că nu

va putea scoate de la el nimic cu privire la familia stăpânului său.

Ionas fusese deci nevoit să se mulțumească să le ureze oaspeților noapte bună. Dar, înainte de a sui la mansardă, cuprinse sala cea mare cu privirea, ciulindu-și cu neliniște urechea la cele mai slabe zgomote dinăuntru și de afară și repetând întruna: „Numai glasul ăla păcătos să nu-i scoale din somn!"

Noaptea se scurse în liniște.

A doua zi, dis-de-dimineață, se răspândi știrea că doi călători trăseseră la *Regele Matei* și mulți locuitori se adunară în fața hanului.

Tare obosiți de pe urma excursiei din ajun, Frâncu Teleac și Roșca mai dormeau. Nu prea era de așteptat să se trezească înainte de ora șapte sau opt.

Din pricina asta, nerăbdarea era mare în rândurile curioșilor, care nu s-ar fi încumetat totuși să pătrundă în sală câtă vreme călătorii n-ar fi ieșit din odăile lor.

Amândoi se iviră, în cele din urmă, când bătea de opt.

Nu li se întâmplase nimic rău. Putură fi văzuți umblând încolo și încoace prin han. Apoi se așezară pentru micul dejun. Toate acestea erau liniștitoare.

De altfel, pe pragul porții, Ionas zâmbea binevoitor, îndemnându-și vechii mușterii să-i reînnoiască încrederea. De vreme ce călătorul care cinstea hanul *La Regele Matei* era un boier – un boier român, mă rog frumos, și încă dintr-una din cele mai vechi familii românești – de ce oare te mai puteai teme într-o atât de nobilă tovărășie?

Pe scurt, socotind că era de datoria lui să dea exemplul, jupânul Colț îndrăzni să facă act de prezență.

Birăul intră cu oarecare șovăială, către ora nouă. Fu urmat aproape îndată de dascălul Homorod, de trei sau patru mușterii

obișnuiți și de ciobanul Frig, Cât despre doctorul Pațac, fusese cu neputință să-l hotărască să-i însoțească.

– Să mai pun piciorul la Ionas? răspunsese. Nici în ruptul capului, chiar de mi-ar plăti vizita cu zece florini!

Se cuvine acum să atragem atenția asupra unui fapt nelipsit de oarecare însemnătate: dacă se învoise să revină la *Regele Matei*, jupânul Colț n-o făcuse numai pentru a-și satisface curiozitatea și nici din dorința de a se pune în legătură cu banul Frâncu Teleac. Nu! Interesul intra în bună măsură în hotărârea luată.

Într-adevăr, în calitate de călător, tânărul ban era silit să plătească o taxă de trecere pentru ostașul lui și pentru el însuși. Și, n-ați uitat, poate, taxele acestea intrau în buzunarul slujbașului din Verești.

Birăul se înfățișă, așadar, pentru a-și cere dreptul în termeni cuviincioși, iar Frâncu Teleac, deși întrucâtva mirat, se grăbi să-l mulțumească.

Îi pofti chiar pe jupânul Colț și pe dascălul Homorod să se așeze pentru o clipă la masa lui. Neputând refuza poftirea făcută în chip politicos, cei doi primiră.

Ionas se grăbi să servească felurite licori, cele mai bune pe care le avea în pivniță. Câțiva vereșteni îi cerură să aducă atunci câte un rând, spunând că fac cinste. Erau, așadar, temeiuri pentru a socoti că, o clipă împrăștiată, vechea clientelă nu va întârzia să ia din nou drumul *Regelui Matei*.

După ce plăti taxa de călătorie, Frâncu Teleac dori să afle dacă venitul era mulțumitor,

– Nu chiar pe cât am vrea, Măria Ta, răspunse jupânul Colț.

– Oare străinii nu calcă decât arareori prin partea asta a Transilvaniei?

– Rareori, într-adevăr, răspunse birăul și, cu toate astea, ținutul se cade a fi cercetat.

– E și părerea mea, spuse tânărul ban. Cât am văzut din el mi s-a părut vrednic de a atrage atenția călătorilor. Din vârful Retezatului am admirat mult văile Jiului, târgușoarele pe care le descoperi către răsărit și amfiteatrul muntos ce închide, în depărtare, masivul Carpaților.

– E tare frumos, boierule, tare frumos, răspunse dascălul Homorod, și, pentru a vă întregi plimbarea, vă îndemnăm să urcați pe Parâng.

– Mă tem că n-am avea vreme, răspunse Frâncu Teleac.

– O zi ar fi de ajuns.

– Fără îndoială, dar mă duc la Alba Iulia și vreau să plec mâine-dimineață.

– Cum, Măria Sa are de gând să ne părăsească atât de grabnic? spuse Ionas, luând cea mai binevoitoare înfățișare de care era în stare.

Nu s-ar fi supărat dacă cei doi oaspeți și-ar fi prelungit popasul la *Regele Matei*.

– Trebuie, răspunse banul Frâncu Teleac. De altfel, la ce mi-ar folosi să rămân la Verești?...

– Credeți-mă, un vizitator are de ce zăbovi în satul nostru! îi atrase jupânul Colț luarea-aminte.

– Și totuși, pare puțin cercetat, răspunse tânărul ban, de bună seamă pentru că împrejurimile lui nu oferă nimic deosebit...

– Într-adevăr, nimic deosebit... spuse birăul, gândindu-se la cetățuie.

– Nu... nimic deosebit... repetă dascălul.

– He!... He!... făcu ciobanul Frig, căruia exclamația îi scăpă fără să vrea.

Ce priviri îi zvârliră jupânul Colț și ceilalți, mai cu seamă hangiul!

Ce zor avea să împărtășească unui străin tainele regiunii? A-i dezvălui cele ce se petreceau pe dealul Gorgan, a-i atrage atenția asupra Castelului din Carpați nu însemna a vrea să-l înspăimânți, trezindu-i dorința de a părăsi satul? Și, pe viitor, cine ar mai fi pătruns în Transilvania prin pasul Vulcan?

Zău așa, ciobanul nu vădea mai multă deșteptăciune decât ultima dintre oile lui!

– Ci taci odată, neghiobule, tacă-ți fleanca! îi spuse cu jumătate de gură jupânul Colț.

Cu toate acestea, cum curiozitatea tânărului ban fusese trezită, i se adresă direct lui Frig, întrebând ce rost aveau „he, he"-urile lui pline de înțeles.

Ciobanul nu era omul care să dea îndărăt și, de fapt, socotea poate că Frâncu Teleac era în stare să dea un sfat bun, de pe urma căruia tot satul ar fi fost în câștig.

– Am zis! he!... he!... boierule, răspunse el, și nu-mi iau vorba îndărăt.

– Să se afle prin împrejurimile Vereștilor ceva vrednic de văzut? întrebă din nou tânărul ban,

– Ceva vrednic de văzut... îngăimă jupânul Colț.

– Nu!... Nu!... strigară cei de față.

Și se și îngrozeau la gândul că o nouă încercare de a pătrunde în cetățuie va atrage cu siguranță noi nenorociri.

Frâncu privi, nu fără oarecare mirare, spre oamenii de treabă ale căror fețe vădeau spaima în chip felurit, dar foarte sugestiv.

– Despre ce-i vorba? întrebă el.

– Despre ce-i vorba, stăpâne? răspunse Roșca. Ei bine, se pare că despre Castelul din Carpați.

– Castelul din Carpați?...

– Am zis! he!... he!... boierule, răspunse el, și nu-mi iau vorba îndărăt.

– Da... e numele pe care ciobanul mi l-a spus la ureche.

Și, grăind astfel, Roșca arătă către Frig, care-și clătina capul fără a îndrăzni să privească spre birău.

O spărtură se ivise acum în zidul apărând viața particulară a satului superstițios, iar printr-însa nu întârzie să treacă întreaga poveste.

Jupânul Colț, care se resemnase, ținu chiar el să-i înfățișeze tânărului ban cum stăteau lucrurile și-i povesti tot ce privea Castelul din Carpați.

E de la sine înțeles că Frâncu Teleac nu-și putu ascunde mirarea și simțămintele pe care povestirea i le stârni. Măcar că, asemenea tinerilor de seama lui, ce trăiau în castelele lor de prin coclaurii câmpiilor valahe, nu se prea simțea în largul lui pe tărâmul științei, era un om cu judecată sănătoasă. Așa că nu prea credea în năluci și-și cam bătea joc de legende. O cetățuie bântuită de duhuri era parcă anume făcută ca să-i stârnească neîncrederea. După părerea lui, în toate câte i le spusese jupânul Colț nu se afla nimic uimitor, ci numai niște fapte mai mult sau mai puțin dovedite, cărora cei din Verești le atribuiau o origine supranaturală. Fumul de pe donjon și clopotul tras din toate puterile puteau fi explicate foarte simplu. Cât privește fulgerele și urletele pornite din incintă, nu erau decât efectul unei halucinații.

Frâncu Teleac nu se sfii s-o spună și să glumească, spre marea indignare a ascultătorilor.

– Dar, Măria Ta, îi atrase jupânul Colț luarea-aminte, mai e ceva...

– Încă ceva?

– Da! În Castelul din Carpați nu se poate pătrunde.

– Zău?...

– De dragul satului, pădurarul și doctorul nostru au vrut să-i treacă zidurile, acum câteva zile, și cât pe ce să plătească scump încercarea.

– Ce li s-a întâmplat? întrebă cu destulă ironie Frâncu Teleac.

Jupânul Colț povesti în amănunt pățaniile lui Nicu Deac și ale doctorului Pațac.

– Așadar, zise tânărul ban, atunci când doctorul a vrut să iasă din șanț, picioarele i-au fost atât de zdravăn ținute la pământ că n-a mai putut face un pas?...

– Niciun pas înainte, niciun pas înapoi! adăugă dascălul Homorod.

– I s-o mai fi părut și doctorului, răspunse Frâncu Teleac, și-i călca frica pe urme... pornind din călcâie.

– Fie, Măria Ta, adăugă jupânul Colț. Dar cum să lămurim înfricoșătoarea zguduitură pe care a simțit-o Nicu Deac atunci când a pus mâna pe ferecătura podiștii?...

– S-o fi lovit zdravăn...

– Ba chiar atât de zdravăn, adăugă birăul, că din ziua aceea zace la pat...

– Nădăjduiesc că nu-i în primejdie de moarte? se grăbi să întrebe tânărul ban.

– Nu... din fericire...

Adevărul e că se pomenise de un fapt material, un fapt de netăgăduit, și jupânul Colț aștepta explicația pe care avea să i-o dea Frâncu Teleac.

Iată ce răspunse acesta, foarte deslușit:

– În tot ce am auzit nu se află nimic, repet, care să nu fie tare simplu. Ceea ce nu mi se pare îndoielnic e că, în prezent, Castelul din Carpați e ocupat. De către cine?... Nu știu. Oricum, nu-i vorba de duhuri, ci de oameni care au interesul să

se ascundă, odată ce-au găsit adăpost acolo... niște răufăcători, fără doar și poate...

– Răufăcători?... strigă jupânul Colț.

– Așa s-ar părea. Și cum nu vor să fie alungați, au ținut să se creadă că cetățuia e bântuită de făpturi supranaturale.

– Cum, Măria Ta, răspunse dascălul Homorod, crezi?...

– Cred că ținutul vostru e tare superstițios, că oaspeții castelului o știu și c-au vrut să preîntâmpine în felul ăsta vizitele nepoftite.

Era verosimil ca lucrurile să se fi petrecut astfel; dar să nu ne mirăm că nimeni la Verești nu s-a învoit să primească o asemenea explicație.

Tânărul ban își dădu seama că n-a convins defel un auditoriu care nu voia să se lase convins. De aceea se mulțumi să adauge:

– De vreme ce nu vreți să-mi dați dreptate, dragii mei, continuați să credeți despre Castelul din Carpați tot ce doriți.

– Credem ce-am văzut, Măria Ta, răspunse jupânul Colț.

– Și ce este, adăugă dascălul.

– Fie, dar zău îmi pare rău că n-am la îndemână douăzeci și patru de ore, că Roșca și cu mine ne-am fi dus să vizităm vestita voastră cetățuie și vă încredințez că am fi aflat curând cum stau lucrurile...

– Să vizitați cetățuia!... strigă jupânul Colț.

– Fără șovăire, și nici dracul gol nu ne-ar fi împiedicat să-i trecem zidul.

Ascultându-l pe Frâncu Teleac vorbind atât de răspicat, de batjocoritor chiar, toți fură cuprinși de o altă teamă. O purtare atât de necuviincioasă cu duhurile castelului nu putea oare atrage vreo năpastă asupra satului?... Oare duhurile nu auzeau tot ce se spunea în hanul *Regelui Matei*? Oare glasul n-avea să răsune pentru a doua oară?

Și, cu acest prilej, jupânul Colț îi împărtăși tânărului ban împrejurările în care, spunându-i-se pe nume, pădurarul fusese amenințat cu o pedeapsă cumplită dacă i-ar fi dat prin minte să descopere tainele cetățuii.

Frâncu Teleac se mulțumi să dea din umeri; apoi se ridică, zicând că niciun glas nu putuse fi auzit în sală, așa cum cu toții pretindeau.

Toate astea, spuse el, nu existau decât în închipuirea unor mușterii prea încrezători și cam prea iubitori de șnapsul *Regelui Matei*.

La vorbele astea câțiva se îndreptară către poartă, neavând chef să mai zăbovească într-un loc unde tânărul sceptic îndrăznea să susțină asemenea lucruri.

Frâncu Teleac îi opri printr-un semn.

– Hotărât, prieteni, văd că satul Verești se află sub stăpânirea fricii.

– Și nu fără pricini, Măria Ta, răspunse jupânul Colț.

– Ei bine, am un mijloc pentru a pune capăt drăcoveniilor care se petrec, după părerea voastră, în Castelul din Carpați. Poimâine voi fi la Alba Iulia și, dacă vreți, am să înștiințez autoritățile. Au să vă trimită o căprărie de jandarmi sau de agenți de poliție și vă asigur că voinicii ăștia au să intre în cetățuie, fie pentru a-i smulge dintr-însa pe glumeții care-și bat joc de buna voastră credință, fie pentru a-i aresta pe răufăcătorii care, mai știi, pun la cale vreo lovitură.

Nimic mai potrivit decât această propunere, și totuși fruntașilor din Verești nu le fu pe plac. Dacă te luai după ei, nici jandarmii, nici poliția, ba nici chiar armata nu le-ar fi venit de hac făpturilor supranaturale, în stare să se apere cu mijloace supranaturale.

– Dar, fiindcă veni vorba, adăugă atunci tânărul ban, încă nu mi-ați spus al cui e sau al cui a fost Castelul din Carpați.

– Al unui neam vechi de prin părțile noastre, neamul boierilor Gorj, răspunse jupânul Colț.

– Neamul Gorjenilor?... strigă Frâncu Teleac.

– Chiar el!

– Neamul din care se trăgea boierul Radu?...

– Da, Măria Ta.

– Și mai știți ceva despre el?

– Nu. Îs ani și ani de când boierul Gorj nu s-a mai ivit la castel.

Frâncu Teleac pălise și repeta în neștire, cu glasul schimbat:

– Radu Gorj!

IX

Neamul banilor craioveni, unul dintre cele mai vechi și mai vestite din România, a jucat un rol de frunte încă înainte ca țara să-și fi dobândit neatârnarea, către începutul secolului al XVI-lea. Amestecat în toate peripețiile politice alcătuind cronica acestor provincii, numele lui s-a înscris glorios în istorie.

Acum, mai puțin favorizată decât faimosul fag al Castelului din Carpați, căruia îi mai rămăseseră trei ramuri, vița de la Slatina era redusă la una singură, ramura Teleacilor din Craiova, al cărei ultim vlăstar era tânărul boier sosit în satul Verești.

În copilărie Frâncu nu părăsise niciodată castelul strămoșesc, unde locuiau banul și băneasa Teleac. Descendenții familiei se bucurau de multă prețuire și-și cheltuiau cu mărinimie averea. Ducând viața largă și ușoară a boierimii de țară, abia dacă-și părăseau o dată pe an moșia de lângă Craiova, atunci când treburile îi chemau în târgul cu același nume, deși el nu se afla decât la câteva mile depărtare.

Acest fel de viață avu în chip firesc o înrâurire asupra educației singurului lor fecior, iar Frâncu trebui să poarte multă vreme semnele mediului în care își petrecuse tinerețea. Nu-l avu drept dascăl decât pe un bătrân preot italian, care nu-l putu învăța decât ceea ce știa el însuși, și care nu prea știa mare lucru. De aceea, copilul, ajuns flăcău, nu dobândise decât tare puține

cunoștințe despre știința, artele și literatura contemporană. Ocupațiile obișnuite ale tânărului ban fură vânătoarea pătimașă, goana de zi și de noapte prin păduri și pe șesuri, urmărirea cerbilor și a mistreților, înfruntarea fiarelor de munte cu cuțitul și, fiind foarte îndrăzneț și hotărât, tânărul săvârși în asemenea aspre încercări adevărate fapte de vitejie.

Băneasa Teleac muri când feciorul ei avea abia cincisprezece ani, și încă nu împlinise douăzeci și unu când banul pieri într-un accident de vânătoare.

Durerea tânărului Frâncu fu nemărginită. Așa cum își plânsese mama, își plânse tatăl. Și unul, și celălalt îi fuseseră răpiți în câțiva ani. Toată duioșia, toate avânturile drăgăstoase ale inimii lui se concentraseră până atunci în iubirea filială, ce poate îndestula nevoile primei vârste și ale adolescenței. Dar atunci când dragostea asta îi lipsi, cum nu avusese niciodată prieteni și cum preceptorul îi murise, se pomeni singur pe lume.

Tânărul ban mai rămase trei ani în castelul de lângă Craiova, din care nu voia să iasă. Trăia acolo, fără a încerca să-și creeze vreo relație. Abia dacă, silit de unele treburi, s-a dus o dată sau de două ori la București. Nu erau, de altfel, decât scurte absențe, pentru că se grăbea să se întoarcă la moșie.

Un asemenea trai nu putea totuși dura și Frâncu sfârși prin a simți nevoia lărgirii orizontului limitat de munții românești, nevoia de a-și lua zborul pe deasupra lor.

Tânărul ban avea vreo douăzeci și trei de ani când se hotărî să călătorească. Averea îi îngăduia cu prisosință să-și împlinească noile dorințe. Într-o bună zi lăsă castelul de lângă Craiova pe seama bătrânilor lui slujitori și părăsi țara valahă. Îl lua cu el pe Roșca, fost ostaș aflat de zece ani în slujba Teleacilor, tovarășul tuturor expedițiilor lui de vânătoare. Era un bărbat viteaz și hotărât, devotat trup și suflet stăpânului său.

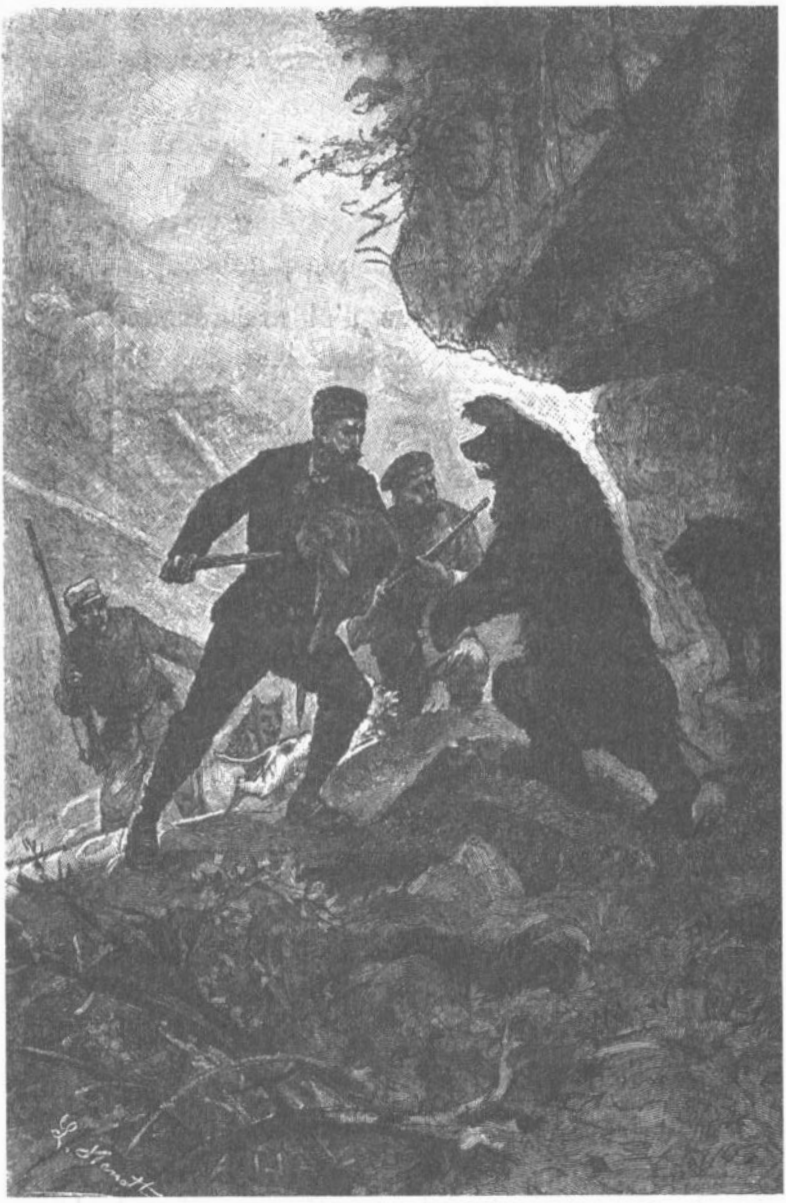

Ocupațiile obișnuite ale tânărului ban fură vânătoarea pătimașă...

Tânărul ban avea de gând să viziteze Europa, poposind pentru câteva luni în capitalele și orașele de seamă de pe continent. Socotea, nu fără îndreptățire, că educația lui, abia începută în castelul de lângă Craiova, se putea desăvârși cu ajutorul învățămintelor unei călătorii, căreia îi pregătise planul cu grijă.

Frâncu Teleac dori să viziteze mai întâi Italia, că vorbea destul de curgător limba italiană, pe care o învățase de la bătrânul preot. Vraja acestui pământ, atât de bogat în amintiri și către care se simțea atras cu deosebire, fu atât de puternică, încât rămase acolo timp de patru ani. Nu părăsi Veneția decât pentru Florența, Roma pentru Napoli, reîntorcându-se întruna la aceste centre artistice din care nu se putea smulge.

Urma să vadă mai târziu Franța, Germania, Spania, Rusia, Anglia, le va studia cu mai mult folos – i se părea – atunci când vârsta îi va mai fi copt gândurile. Dimpotrivă, avea nevoie de întreaga înflăcărare a tinereții pentru a gusta farmecul marilor cetăți italiene.

Frâncu Teleac avea douăzeci și șapte de ani când sosi pentru ultima dată la Napoli. Credea că n-are să rămână acolo decât câteva zile, înainte de a porni către Sicilia.

Dorea să-și încheie călătoria prin cercetarea vechii Trinacria[1], apoi urma să se înapoieze la castelul de lângă Craiova, pentru a se odihni timp de un an.

O împrejurare neprevăzută avea să-i schimbe nu doar gândurile, ci să-i pecetluiască și viața, cârmindu-i mersul.

Dacă tânărul ban nu putea dobândi cunoștințe științifice în cei câțiva ani petrecuți în Italia, simțământul frumuseții, în schimb, i se dezvăluise ca unui orb lumina. Cu mintea larg deschisă

[1] Numele antic al Siciliei.

către minunile artei, se entuziasma în fața capodoperelor picturii atunci când vizita muzeele din Napoli, Veneția, Roma și Florența. În același timp, teatrele îi făcuseră cunoscute operele lirice ale epocii și se pasionase pentru interpretările marilor artiști.

În vremea ultimului său popas la Napoli – și în anume împrejurări ce vor fi povestite – un simțământ de o natură mai intimă, de o pătrundere mai intensă puse stăpânire pe inima lui.

Se afla pe atunci la Teatrul *San Carlo* o vestită cântăreață a cărei voce limpede, tehnică desăvârșită, al cărei joc făceau admirația feluriților *dilettanti*. Stilla nu căutase niciodată până atunci aplauzele străinilor și nu cânta decât muzica italiană, care-și redobândise primul loc în arta componistică. Teatrul *Carignan* din Torino, *La Scala* din Milano, *Fenice* din Veneția, Teatrul *Alfieri* din Florența, Teatrul *Apollo* din Roma și *San Carlo* din Napoli și-o împărțeau, iar triumfurile nu-i lăsau păreri de rău pentru faptul că nu apăruse încă pe celelalte scene ale Europei.

În vârstă de douăzeci și cinci de ani, Stilla era pe atunci o femeie de o frumusețe fără seamăn, cu lungile ei plete aurii, ochii negri și adânci în care se aprindeau scântei, puritatea trăsăturilor, carnația fierbinte și trupul pe care nici dalta unui Praxiteles[1] nu l-ar fi mlădiat mai armonios. Și femeia aceasta era o artistă sublimă, o altă Malibrán[2] despre care Musset ar fi putut spune, de asemenea:

Și cântecele tale duceau spre cer durerea!

Dar glasul pe care cel mai iubit dintre poeți l-a slăvit în stanțele-i nemuritoare:

---

[1] Sculptor grec, născut către 390 î.e.n.

[2] María Felicia García, doamnă de Malibrán (1808–1836), celebră cântăreață de origine spaniolă, născută la Paris.

...al inimii glas ce-n inimă pătrunde,

glasul acesta era al Stillei, în toată măreția lui de nespus.

Marea artistă, care reproducea cu o asemenea desăvârșire accentele duioșiei și cele mai puternice mișcări sufletești, nu le simțise totuși niciodată efectele, pe câte se spunea, în propria ei inimă. Nu iubise niciodată, niciodată ochii ei nu răspunseseră miilor de priviri care o învăluiau pe scenă.

De cum o văzu pentru întâia dată pe Stilla, Frâncu simți irezistibila pornire a primei iubiri. De aceea, renunțând la proiectul de a părăsi Italia după vizitarea Siciliei, hotărî să rămână la Napoli până la sfârșitul stagiunii. De parcă un fir nevăzut pe care n-ar fi avut puterea să-l rupă l-ar fi legat de cântăreață, asista la toate reprezentațiile ei, pe care entuziasmul publicului le prefăcea în adevărate triumfuri. De mai multe ori, nefiind în stare să-și înfrâneze patima, încercase să se apropie de ea; dar ușa Stillei rămase fără milă închisă, pentru el, ca și pentru atâția dintre fanaticii ei admiratori.

Se înțelege că tânărul ban ajunse curând omul cel mai de plâns. Negândindu-se decât la Stilla, netrăind decât pentru a o vedea și auzi, neîncercând să lege cunoștințe în lumea către care numele și averea îl chemau, sănătatea nu întârzie să-i fie greu încercată de neîntrerupta tensiune în care inima și mintea i se aflau. Și gândiți-vă ce-ar fi pătimit dacă ar fi avut un rival. Dar, știa asta, nimeni nu-i putea da de bănuit – nici măcar un anume personaj destul de ciudat, căruia peripețiile acestei povestiri cer să-i zugrăvim trăsăturile și firea.

Era un bărbat de cincizeci spre cincizeci și cinci de ani, cel puțin așa se spunea în vremea ultimei călătorii a lui Frâncu Teleac la Napoli.

Puțin vorbăreț, părea să se țină în afara convențiilor sociale acceptate de clasele suspuse. Nu se știa nimic despre neamul,

starea și trecutul lui. Putea fi întâlnit astăzi la Roma, mâine la Florența și, trebuie spus, după cum Stilla se afla, la Florența sau Roma. De fapt, nu i se cunoștea decât o pasiune: aceea de a asculta primadona de mare renume, care ocupa pe atunci primul loc în arta cântului.

Dacă, din ziua când o văzuse pe scena din Napoli, Frâncu Teleac nu mai trăia decât pentru Stilla, acest excentric *dilettante* nu trăia de șase ani decât pentru a o asculta, și s-ar fi zis că viața lui avea tot atâta nevoie de glasul cântăreței ca de aerul pe care-l respira. Nu încercase niciodată s-o întâlnească altminteri decât pe scenă, nu i se înfățișase niciodată și nici nu-i scrisese. Dar ori de câte ori Stilla urma să cânte, indiferent în care teatru din Italia, un bărbat de statură înaltă, înfășurat într-o lungă mantie întunecată, cu capul acoperit de o pălărie mare, care-i ascundea fața, era văzut trecând pe dinaintea controlorului. Bărbatul se grăbea să ia loc în fundul unei loji zăbrelite, reținută din vreme. Nemișcat și tăcut, rămânea închis acolo pe toată durata reprezentației. Apoi pleca pe furiș de îndată ce Stilla își încheia aria finală, iar niciun alt cântăreț, nicio altă cântăreață nu l-ar fi putut reține; nici nu i-ar fi auzit.

Cine era nelipsitul spectator? Zadarnic încercase Stilla să afle. De aceea, având o fire lesne de impresionat, sfârșise prin a se înspăimânta de prezența ciudatului bărbat – o spaimă fără rost, dar, până-n cele din urmă, adevărată. Deși nu-l putea zări în fundul lojii, căreia nu-i cobora niciodată zăbrelele, îl știa acolo, simțea ațintind-o privirea poruncitoare ce o tulbura în asemenea măsură, încât nici nu mai auzea aplauzele cu care publicul îi întâmpina intrarea în scenă.

Am spus că acest personaj nu i se înfățișase Stillei niciodată. Dar, dacă nu încercase s-o cunoască – vom stărui îndeosebi asupra acestui punct – tot ce-i putea aminti artista constituia

obiectul grijilor lui statornice. Avea astfel cel mai frumos dintre portretele pe care marele pictor Michel Gregorio îl făcuse cântăreței, pătimașă, vibrantă, sublimă într-unul dintre cele mai frumoase roluri, iar portretul, dobândit cu prețul greutății lui în aur, făcea cât dăduse pentru el admiratorul.

Dacă acest original era întotdeauna singur atunci când venea să-și ia în primire loja la reprezentațiile Stillei, dacă nu ieșea din casă decât pentru a se duce la teatru, nu trebuie să socotim că trăia într-o singurătate deplină. Nu, un tovarăș – nu mai puțin neobișnuit decât el – îi împărtășea traiul.

Individul se numea Orfanik. Ce vârstă avea, de unde venea, unde se născuse? La aceste trei întrebări nimeni n-ar fi putut răspunde. Dacă te luai după el – că stătea bucuros de vorbă – era unul dintre savanții nerecunoscuți, al căror geniu n-a izbutit să iasă la lumină și care au început să urască lumea. Se bănuia, nu fără îndreptățire, că trebuia să fie vreun pârlit de inventator, pe care punga bogatului *dilettante* îl susținea cu dărnicie.

Orfanik era de statură mijlocie, slab, plăpând, jigărit, cu una dintre acele fețe palide cărora li se spunea, în limba veche, „chipuri sfoiegite". Semn particular, purta o cârpă neagră pe ochiul drept, pierdut în vreo experiență de fizică sau chimie, și, pe nas, o pereche de ochelari a căror singură lentilă groasă, de miop, îi ajuta ochiul stâng, aprins de o privire verzuie. În timpul plimbărilor sale singuratice gesticula ca și cum ar fi vorbit cu o ființă nevăzută care-l asculta, fără a-i răspunde vreodată.

Cei doi, ciudatul meloman și nu mai puțin ciudatul Orfanik, erau bine cunoscuți, cel puțin atât cât puteau fi, în orașele din Italia, unde stagiunea teatrală îi chema cu regularitate. Aveau privilegiul de a stârni curiozitatea generală și, măcar că admiratorul Stillei îi alungase întotdeauna pe reporteri, cu indiscretele lor interviuri, se sfârșise prin a i se cunoaște numele

și naționalitatea. Era de obârșie românească și, atunci când Frâncu Teleac întrebă cum îl cheamă, i se răspunse:

– Boierul Radu Gorj.

Așa stăteau lucrurile pe vremea când tânărul ban tocmai sosea la Napoli. Teatrul *San Carlo* era plin de două luni și succesul Stillei sporea seară de seară. Niciodată nu se arătase atât de minunată în diversele roluri ale repertoriului ei, niciodată nu trezise ovații mai pline de entuziasm.

La fiecare dintre reprezentații, în vreme ce Frâncu își ocupa fotoliul de orchestră, boierul Gorj, ascuns în fundul lojii, se topea în cântecul ales, se pătrundea de glasul tulburător, fără de care părea că nu mai poate trăi.

Atunci se răspândi la Napoli un zvon, zvon în care publicul refuza să creadă, dar care sfârși prin a alarma lumea feluriților *dilettanti*. Se spunea că, odată stagiunea încheiată, Stilla urma să renunțe la teatru. Cum? În deplinătatea talentului, în toată plenitudinea frumuseții, la apogeul carierei ei artistice, era cu putință să se gândească la retragere?

Oricât ar fi fost de necrezut, era adevărat și, fără să bănuiască, boierul Gorj era, într-o măsură, pricina acestei hotărâri.

Spectatorul cu aere misterioase, mereu prezent, deși invizibil îndărătul zăbrelelor lojii, sfârșise prin a-i pricinui Stillei o emoție nervoasă și persistentă, de care nu se mai putea apăra. De îndată ce intra în scenă, se simțea impresionată în asemenea măsură, încât tulburarea, foarte vizibilă pentru public, îi zdruncinase puțin câte puțin sănătatea. Știa că pentru a scăpa de prezența boierului Gorj n-ar fi fost de ajuns să părăsească Napoli, să fugă la Roma, la Veneția sau în oricare alt oraș al Peninsulei. N-ar fi izbutit să scape de el nici dacă ar fi părăsit Italia pentru Germania, Rusia sau Franța. Ar fi urmărit-o oriunde s-ar fi dus

să cânte și, pentru a se elibera de această apăsătoare neplăcere, singurul mijloc era să părăsească scena.

Iar, cu două luni în urmă, înainte ca zvonul retragerii ei să se fi răspândit, Frâncu Teleac se hotărî să întreprindă pe lângă cântăreață un demers ale cărui urmări aveau să pricinuiască, din nefericire, o iremediabilă catastrofă. Liber, stăpân pe o mare avere, izbutise să fie primit de Stilla și-i propusese să devină băneasa Teleac.

Stilla cunoștea de mult simțămintele pe care le inspira tânărului ban. Își spusese că era un nobil căruia oricare femeie, fie și din lumea mare, ar fi fost fericită să-i încredințeze propria ei fericire. De aceea, în starea de spirit în care se afla atunci când acesta îi oferi numele său, îl primi pe Frâncu Teleac cu o simpatie pe care nu încercă s-o ascundă. Cu o încredere deplină în simțămintele ei și fără să regrete că era nevoită să-și întrerupă cariera, primi să devină soția banului Teleac.

Știrea era, așadar, adevărată. Stilla n-avea să mai apară pe nicio scenă de îndată ce stagiunea Teatrului *San Carlo* se va fi încheiat.

Căsătoria, cumva bănuită, fu dată atunci drept sigură. E lesne de înțeles că vestea avu un efect nemaipomenit, nu numai în lumea artistică, dar și în lumea mare a Italiei. După ce nimeni nu voise să creadă în realizarea proiectului, trebuiră să se dea bătuți cu toții. Gelozii și uri se stârniră atunci împotriva tânărului ban care o răpea artei, succeselor și idolatriei nenumăraților *dilettanti* pe cea mai mare cântăreață a epocii. Urmară amenințări personale la adresa lui Frâncu Teleac, amenințări cu care tânărul nu-și bătu capul nicio clipă.

Dar, dacă publicul reacționă astfel, e ușor de închipuit ce trebui să simtă Radu Gorj la gândul că Stilla urma să-i fie răpită, că pierdea odată cu ea tot ce-l mai lega de viață. Se zvoni

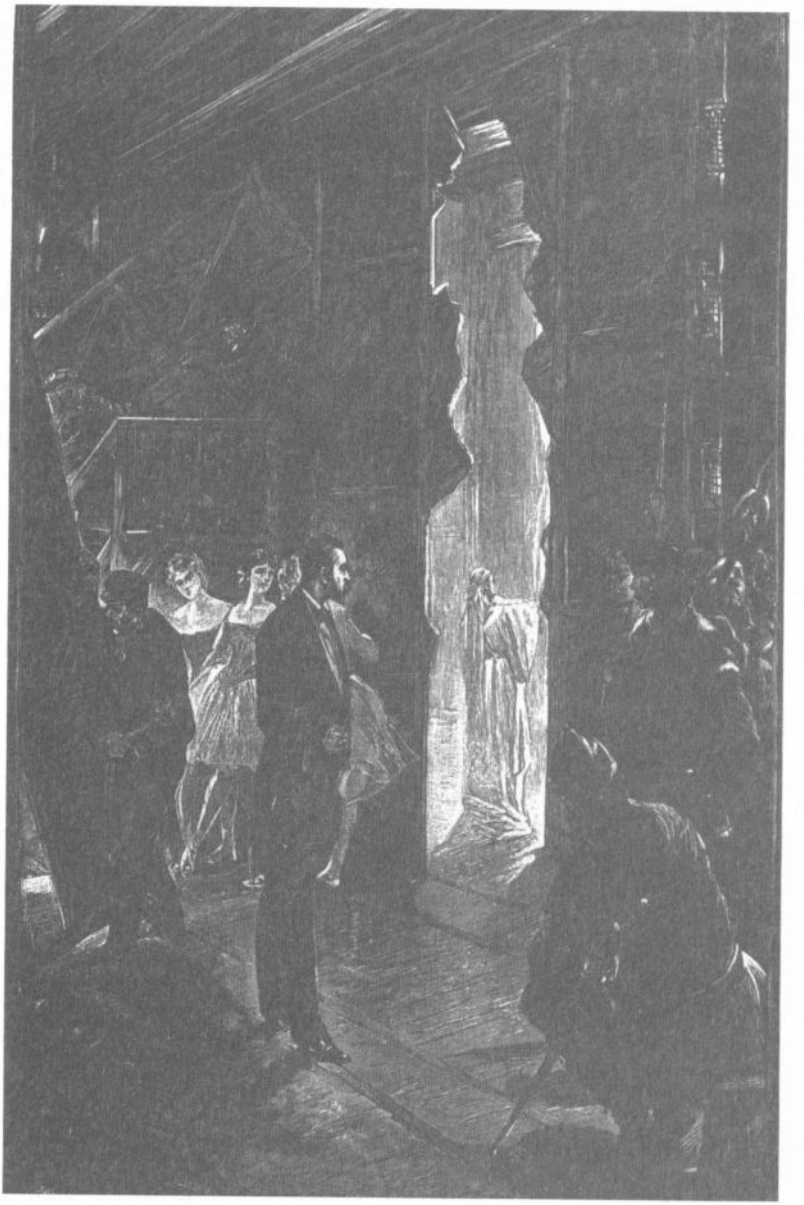

Spectatorul cu aere misterioase sfârșise prin a-i pricinui Stillei o emoție nervoasă și persistentă, de care nu se mai putea apăra.

că încercase s-o sfârșească, punându-și capăt zilelor. Sigur e că, din ziua aceea, Orfanik nu mai fu văzut gonind pe străzile din Napoli. Nemaipărăsindu-l pe boierul Radu, se închise chiar de câteva ori cu el în loja de la *San Carlo*, pe care boierul o ocupa la fiecare reprezentație, fapt ce nu i se mai întâmplase, deoarece, ca atâția alți savanți, era cu totul refractar la farmecul muzicii.

În vremea asta zilele treceau, emoția nu se potolea și avea să atingă culmea în seara când Stilla trebuia să-și facă cea din urmă apariție în teatru. Urma să-și ia rămas-bun de la public în minunatul rol al Angelicăi din *Orlando*, capodopera maestrului Arconati.

San Carlo fu în seara aceea de zece ori prea neîncăpător pentru spectatorii care se înghesuiau la intrări și dintre care cei mai mulți trebuiră să rămână pe dinafară. Erau temeri că banul Teleac putea fi victima unor manifestații ostile, dacă nu cât Stilla se va afla în scenă, măcar atunci când cortina se va lăsa la sfârșitul celui de al cincilea act al operei.

Boierul Gorj luase loc în lojă și Orfanik se afla, și de astă dată, alături de el.

Stilla păru mai mișcată decât oricând. Se liniști totuși și, dăruindu-se inspirației, cântă cu o desăvârșire, cu un incomparabil talent, ce nu poate fi spus în cuvinte. Entuziasmul de nedescris pe care-l trezi în mijlocul spectatorilor se ridică până la delir.

În timpul reprezentației, tânărul ban rămăsese în culise, nerăbdător, aţâţat, înfrigurat, fără a se putea stăpâni, blestemând lungimea scenelor, supărându-se pe întârzierile pricinuite de aplauze și bisuri. Ah, cum ardea de nerăbdare s-o smulgă din teatru pe cea care avea să devină băneasa Teleac, pentru a o duce departe, tare departe, atât de departe că nu va mai fi decât a lui, a lui singur!

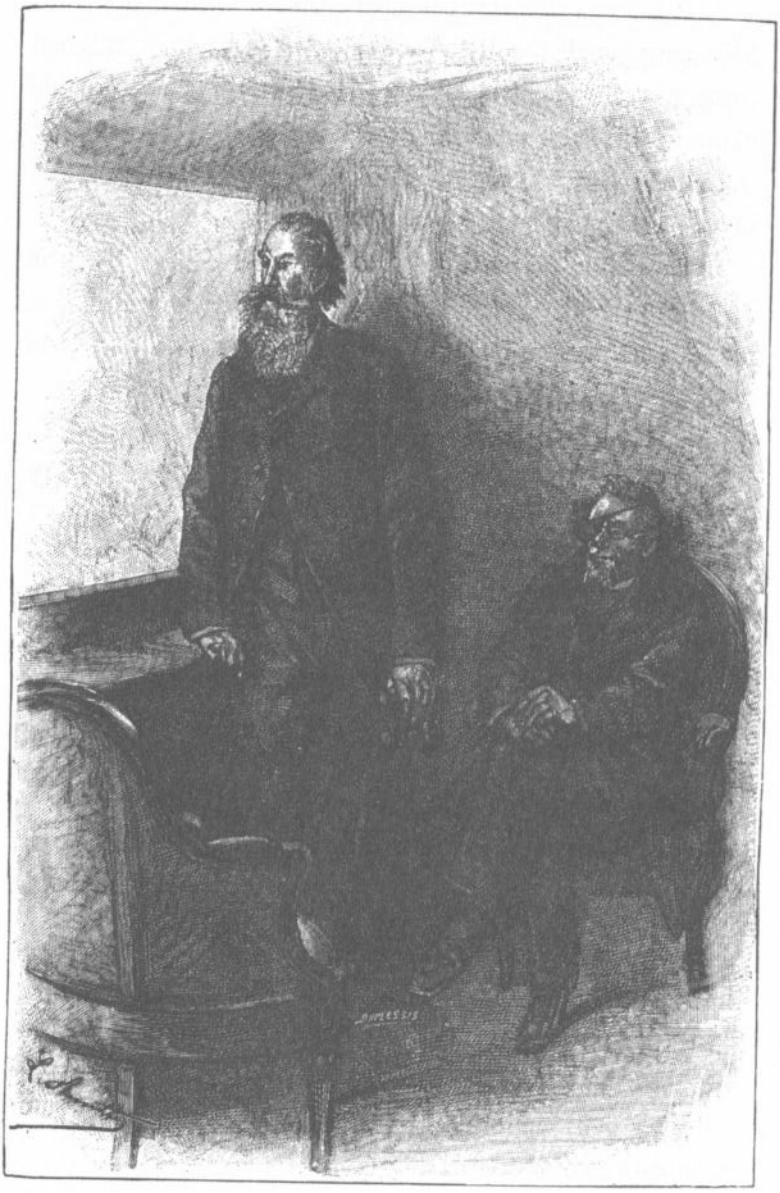

Boierul Gorj luase loc în lojă și Orfanik se afla, și de astă dată, alături de el.

Sosi și scena dramatică în care eroina din *Orlando* moare. Minunata muzică a lui Arconati n-a părut nicicând mai pătrunzătoare, nicicând Stilla n-a interpretat-o cu accente mai pătimașe. Parcă tot sufletul îi picura de pe buze... Și s-ar fi zis, cu toate acestea, că, sfâșiat când și când, glasul care n-avea să mai fie auzit urma să se sfărâme.

În clipa aceea zăbrelele de la loja baronului Gorj se lăsară. Se ivi un cap ciudat, cu plete începând a încărunți, cu ochi de foc; fața extatică era înspăimântător de palidă, iar din culise Frâncu o văzu în plină lumină, ceea ce nu i se mai întâmplase.

Stilla se lăsa târâtă de toată înflăcărarea avântatei *strette* a cântecului final... Tocmai repetase fraza plină de un simțământ sublim:

Innamorata, mio cuore tremante,
Voglio morire...[1]

Când se oprește deodată...

Chipul boierului Gorj o înspăimântă... O teamă inexplicabilă o paralizează... Își duce repede mâna la gură și mâna i se înroșește de sânge... Se clatină... cade...

Mișcat, înnebunit, în culmea neliniștii, publicul s-a ridicat...

Un strigăt pornește din loja boierului Gorj...

Frâncu s-a năpustit pe scenă, o ia pe Stilla în brațe, o ridică... o privește... o cheamă...

– Moartă!... Moartă... strigă el, moartă!...

Stilla a murit... O arteră i-a plesnit în inimă... Cântul i s-a stins odată cu ultimul suspin!

[1] *Îndrăgostită, cu inima fremătând.*
Vreau să mor... (în limba italiană).

Tânărul ban fu dus la hotel într-o asemenea stare, încât existau temeri că-și putea pierde judecata. Nu putu asista la funeraliile Stillei, celebrate în mijlocul unei mari mulțimi a populației napolitane.

La cimitirul *Campo Santo Nuovo*, unde cântăreața a fost înmormântată, nu se poate citi, pe marmura albă, decât numele:

STILLA.

În seara înmormântării, un bărbat sosi la *Campo Santo Nuovo*.

Acolo, cu ochii rătăciți, cu capul plecat și buzele strânse de parcă ar fi fost încă de pe atunci pecetluite de moarte, privi multă vreme locul unde Stilla fusese îngropată. Părea că ascultă, ca și cum glasul marii artiste avea să țâșnească pentru o ultimă oară din mormânt...

Era Radu Gorj.

În aceeași noapte, însoțit de Orfanik, boierul Gorj părăsi Napoli și, de la plecarea lui, nimeni n-ar mai fi putut spune ce i se întâmplase.

Dar o scrisoare sosi a doua zi pe adresa tânărului ban. Scrisoarea nu cuprindea decât aceste cuvinte, de un laconism amenințător:

Tu ai ucis-o!... Vai ție, bane Teleac!

Radu Gorj

X

Așa se petrecuse trista întâmplare. Timp de o lună, viața lui Frâncu Teleac fu în primejdie. Nu mai recunoștea pe nimeni, nici măcar pe Roșca. Când febra atinsese punctul culminant, un singur nume îi întredeschidea buzele, gata să lase să le scape ultima suflare: numele Stillei.

Tânărul ban scăpă de la moarte. Ajutat de tinerețe și natură, Frâncu fu salvat datorită priceperii medicilor și necurmatelor îngrijiri ale lui Roșca. Mintea îi ieși nevătămată din cumplita zguduire. Dar când își regăsi amintirile, când își aduse aminte de tragica scenă finală din *Orlando*, în timpul căreia sufletul artistei se sfărâmase:

– Stilla!... Stilla mea! strigă, iar mâinile i se întindeau ca pentru a aplauda încă.

De îndată ce stăpânul lui putu să părăsească patul, Roșca îi smulse încuviințarea de a fugi din cetatea blestemată, de a se lăsa dus în castelul de lângă Craiova. Totuși, înainte de a pleca din Napoli, tânărul ban voi să se reculeagă pe mormântul iubitei, luându-și astfel pentru totdeauna rămas-bun de la ea.

Roșca îl însoți la *Campo Santo Nuovo*. Frâncu se zvârli peste pământul neîndurător, se chinui să-l sape cu unghiile, pentru a se îngropa într-însul... Roșca izbuti să-l târască departe de mormântul în care-i zăcea fericirea.

Câteva zile mai târziu, întors la Craiova, în inima țării valahe, Frâncu Teleac revăzu vechea moșie a familiei sale. Trăi vreme de cinci ani într-o singurătate deplină, în castelul din care nu voia să iasă. Nici timpul, nici depărtarea nu-i alinaseră durerea. Ar fi trebuit să uite, și nici nu putea fi vorba despre așa ceva. Vie ca-n prima zi, amintirea Stillei făcea una cu viața lui. Sunt răni ce nu se închid decât la moarte.

În vremea când începe această poveste, tânărul ban își părăsise totuși, de câteva săptămâni, castelul. La cât de îndelungi și stăruitoare rugăminți trebuise să recurgă Roșca pentru a-și convinge stăpânul să rupă cu singurătatea în care se stingea!

Că Frâncu nu izbutea să se consoleze, fie; dar trebuia neapărat să încerce să-și aline durerea.

Întocmiseră planul unei călătorii, urmând să viziteze mai întâi provinciile transilvănene. Mai apoi, nădăjduia Roșca, tânărul ban se va învoi să reia, de-a lungul Europei, călătoria întreruptă de tristele întâmplări de la Napoli.

Frâncu Teleac plecase, așadar, de astă dată ca excursionist, și doar pentru scurtă vreme. Roșca și cu el străbătuseră câmpiile valahe până la masivul impunător al Carpaților; pătrunseseră în cheile pasului Vulcan; apoi, după ascensiunea Retezatului și o excursie prin valea Mureșului, veniseră să se odihnească în satul Verești, la hanul *Regele Matei*.

Se știe care era acolo starea de spirit în clipa când sosi Frâncu Teleac și cum a fost pus la curent cu faptele de neînțeles, cărora cetățuia le slujea drept cadru. Și se știe și cum tocmai aflase că boierul Radu Gorj stăpânea castelul.

Efectul numelui asupra tânărului ban fusese prea vizibil pentru ca jupânul Colț și ceilalți fruntași să nu-l fi luat în seamă. Așa că, odată cu toate poveștile sale prostești, Roșca îl dădu dracului din toată inima pe jupânul Colț, care-l rostise

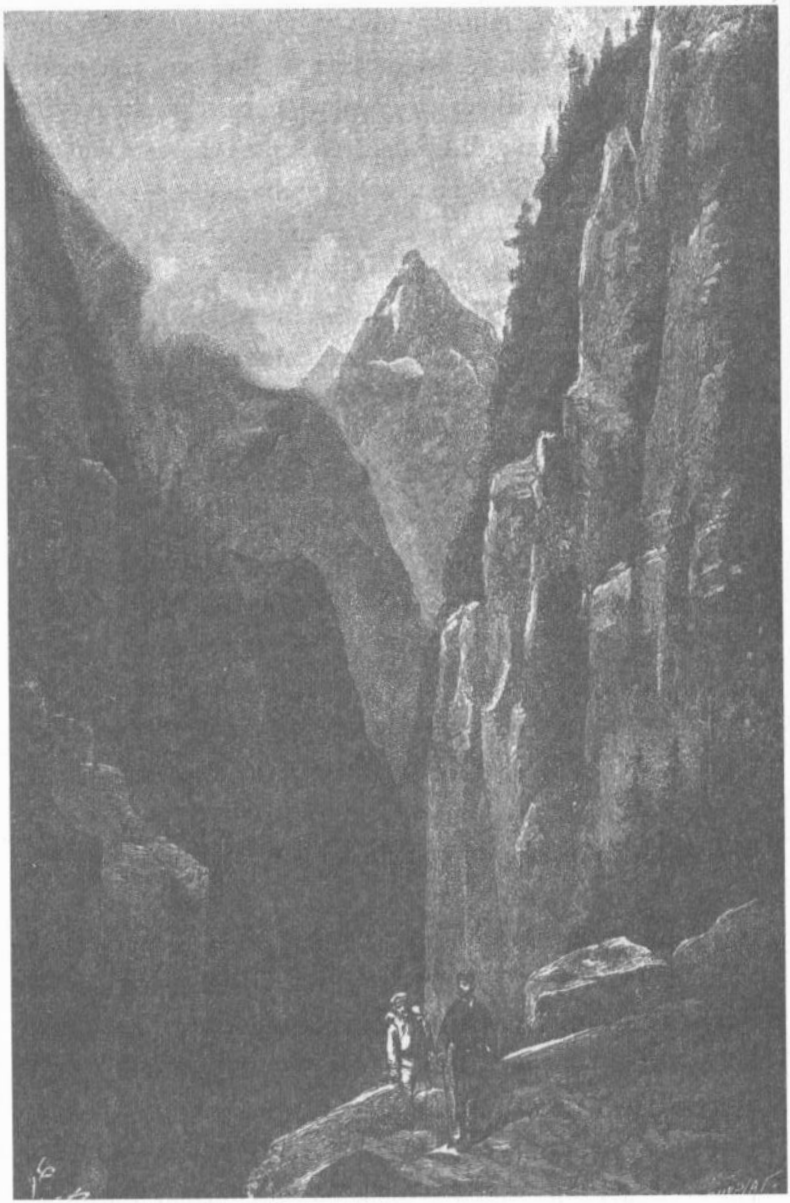

Frâncu Teleac plecase, așadar, de astă dată ca excursionist, și doar pentru scurtă vreme.

în împrejurări atât de nefericite. De ce-l adusese nenorocul pe Frâncu Teleac tocmai în satul Verești, în vecinătatea Castelului din Carpați!

Tânărul ban tăcea. Privirea lui, rătăcind de la unul la altul, nu arăta decât prea de ajuns adânca tulburare sufletească pe care se străduia, în van, s-o potolească.

Jupânul Colț și prietenii lui înțeleseră că o legătură tainică trebuia să-l unească pe banul Teleac de boierul Gorj, dar, oricât ar fi fost de curioși, se păstrară într-o cuviincioasă rezervă și nu stăruiră să afle amănunte. Urmau să vadă mai târziu ce era de făcut.

Peste câteva clipe părăsiseră cu toții hanul, tare nedumeriți de nemaipomenita înlănțuire de întâmplări ce nu prevesteau nimic bun pentru sat.

Acum, când tânărul ban știa al cui era Castelul din Carpați, își va mai ține făgăduiala? Odată ajuns la Alba Iulia va înștiința autoritățile și le va cere să intervină? Iată ce se întrebau birăul, dascălul, doctorul Pațac și ceilalți. Oricum, dacă n-o făcea el, jupânul Colț era hotărât s-o facă. Poliția va fi înștiințată, va veni să cerceteze castelul, va vedea dacă e bântuit de duhuri sau locuit de răufăcători, căci satul nu mai putea rămâne sub apăsarea unui asemenea chin.

Cei mai mulți locuitori, ce-i drept, socoteau de prisos o asemenea încercare, credeau că-i o măsură fără putere. Să te iei de duhuri!... Păi săbiile jandarmilor s-or sparge ca și cum ar fi de sticlă și puștile nu le-or lua foc.

Rămas singur în marea sală a *Regelui Matei*, Frâncu Teleac se lăsă pradă amintirilor evocate atât de dureros de numele boierului Gorj.

După ce rămase timp de o oră prăbușit într-un jilț, se ridică, părăsi hanul, se îndreptă către marginea terasei și privi în depărtare.

Castelul din Carpați se înălța pe culmea Pleșei, în vârful dealului Gorgan. Acolo trăise ciudatul personaj, spectatorul de la *San Carlo*, omul care-i inspira nefericitei Stilla o spaimă de neînvins. Dar cetățuia era acum părăsită și boierul Gorj nu se mai înapoiase, după fuga lui din Napoli. Nu se știa ce devenise și, în urma morții marii artiste, era cu putință să-și fi pus capăt zilelor.

Frâncu se pierdea astfel în hățișul ipotezelor, neștiind la care să se oprească.

Pe de altă parte, pățania pădurarului Nicu Deac îi stăruia și ea în minte și i-ar fi plăcut să-i dezlege taina, fie și numai pentru a-i liniști pe cei din Verești.

De aceea, cum tânărul ban nu se îndoia că niște răufăcători își găsiseră adăpost în castel, se hotărî să-și țină făgăduiala de a zădărnici tertipurile falșilor strigoi, înștiințând poliția din Alba Iulia.

Totuși, pentru a fi în măsură să acționeze, Frâncu voia să cunoască amănunte. Cel mai bine era să se adreseze chiar tânărului pădurar. Iată de ce, înainte de a se înapoia la *Regele Matei*, se înfățișă, către ora trei după-amiază, la locuința birăului.

Jupânul Colț se arătă preacinstit să-l primească – un boier ca banul Teleac... urmașul unui atât de vestit neam românesc... căruia satul Verești îi va rămâne îndatorat pentru regăsirea liniștii... și chiar a belșugului... de vreme ce excursioniștii vor vizita din nou ținutul... plătind taxa de trecere fără a se mai teme de duhurile rele ale Castelului din Carpați... ș.a.m.d., ș.a.m.d.

Frâncu Teleac îi mulțumi jupânului Colț pentru vorbele frumoase și întrebă dacă nimic nu se împotrivea să fie dus la Nicu Deac.

– Nimic, Măria Ta, răspunse birăul. Băiatul ăsta de ispravă o duce cât se poate de bine și nu va mai întârzia să-și ia slujba în primire. Apoi, întorcându-se: Așa-i, Mioriță? adăugă el, adresându-se fetei care tocmai intrase în încăpere.

– Să dea Dumnezeu, tată! răspunse mișcată Miorița.

Frâncu fu încântat de felul plăcut în care Miorița îl întâmpină. Și, văzând-o încă neliniștită de starea logodnicului ei, se grăbi să-i ceară câteva lămuriri.

– După câte am auzit, spuse el, Nicu Deac n-a fost lovit prea rău...

– Nu, Măria Ta, răspunse Miorița, fie Cerul lăudat!

– Aveți un doctor bun la Verești?

– Hm! rosti jupânul Colț cu un accent puțin măgulitor pentru fostul infirmier al postului de carantină.

– Îl avem pe doctorul Pațac, răspunse Miorița.

– Chiar cel care l-a însoțit pe Nicu Deac până la Castelul din Carpați?

– Da, boierule.

– Mioriță dragă, spuse atunci Frâncu, aș dori, pentru binele lui, să-ți văd logodnicul și să aflu de la el amănunte mai sigure în legătură cu întâmplarea asta.

– Se va grăbi să vi le dea, chiar dacă l-ar obosi o țară...

– O! N-am să stau prea mult, Mioriță, și n-am să întreprind nimic care i-ar putea dăuna lui Nicu Deac.

– Știu, boierule.

– Când urmează să vă căsătoriți?

– Cam peste două săptămâni, răspunse birăul.

– Atunci voi avea plăcerea de a fi de față, dacă jupânul Colț se învoiește să mă poftească, bineînțeles...

– Măria Ta, asemenea cinste...

– În două săptămâni, ne-am înțeles, și sunt sigur că Nicu Deac se va vindeca de îndată ce se va putea plimba cu mândra lui logodnică.

– Dumnezeu să-l ocrotească, boierule! răspunse fata, îmbujorându-se.

Și fața ei încântătoare exprimă în clipa aceea o neliniște atât de vădită, încât Frâncu întrebă ce o pricinuise:

– Da! Dumnezeu să-l ocrotească, răspunse Miorița, căci, încercând să pătrundă în castel, în ciuda opreliștii lor, Nicu a sfidat duhurile rele!... Și cine știe dacă nu s-or înverșuna să-l chinuiască toată viața...

– O, cât despre asta, răspunse Frâncu, punem noi bună rânduială, Mioriță, îți făgăduiesc!

– Și bietul meu Nicu n-are să pățească nimic?...

– Nimic, iar mulțumită agenților de poliție veți putea străbate – peste câteva zile – curtea cetățuii la fel de liniștit cum străbateți piața din Verești.

Socotind nepotrivit să pună problema elementelor supranaturale înaintea unor minți stăpânite de idei preconcepute, tânărul ban o rugă pe Miorița să-l ducă în odaia pădurarului. Fata se grăbi să-i facă pe plac și-l lăsă pe Frâncu singur cu logodnicul ei.

Nicu Deac aflase de sosirea celor doi călători la hanul *Regele Matei*. Pentru a-și primi oaspetele, se ridică din jilțul vechi, larg cât o gheretă, în care ședea. Cum aproape nu mai simțea efectele paraliziei care-l lovise vremelnic, era în stare să răspundă întrebărilor banului Teleac.

Nicu Deac aflase de sosirea celor doi călători la hanul Regele Matei.

– Dragă Deac, spuse Frâncu, după ce strânsese prietenește mâna tânărului pădurar, aș vrea să te întreb întâi și întâi dacă mai crezi că în Castelul din Carpați se află niscai făpturi supranaturale.

– Sunt nevoit să cred, boierule, răspunse Nicu Deac.

– Și ele să te fi oprit să treci zidul cetățuii?

– Nu mă îndoiesc.

– Și de ce asta?...

– Pentru că tot ce mi s-a întâmplat ar fi de neînțeles dacă n-ar fi vorba de duhuri.

– Vrei să fii bun să-mi povestești ce s-a petrecut, fără a lăsa nimic deoparte?

– Cu dragă inimă, boierule.

Nicu Deac povesti amănunțit ce i se ceruse. Nu putu decât să confirme faptele aduse la cunoștință lui Frâncu în timpul convorbirii lui cu oaspeții de la *Regele Matei*, fapte cărora tânărul ban, după cum se știe, le dădea o interpretare pur naturală.

Până la urmă, întâmplările acelei nopți cu peripeții se lămureau cu ușurință dacă ființele omenești, răufăcători sau alții care ocupau cetățuia, aveau o aparatură în stare să producă efecte fantasmagorice. Cât privește ciudata pretenție a doctorului Pațac, că se simțise legat de pământ ca urmare a cine știe cărei puteri nevăzute, se putea spune că numitul doctor fusese victima unei iluzii. Părea mai lesne de crezut că, pur și simplu, nu-l mai ținuseră picioarele, pentru că era înnebunit de spaimă, și Frâncu îi vorbi tânărului pădurar chiar în acest sens.

– Cum, boierule, răspunse Nicu Deac, pe fricosul ăsta să-l fi lăsat picioarele tocmai când voia să fugă? Nu prea e cu putință, mărturisește și Domnia Ta.

– Ei bine, spuse Frâncu, să zicem că a intrat cu picioarele în vreo capcană ascunsă-n ierburile de pe fundul șanțului...

– Când se închide, răspunse pădurarul, o capcană te rănește cumplit, îți sfâșie carnea, iar picioarele doctorului Pațac nu poartă nici urmă de rană.

– Ai dreptate, Nicu Deac, și, cu toate astea, crede-mă, dacă-i adevărat că doctorul nu s-a putut desprinde, înseamnă că picioarele-i erau ținute numai în felul ăsta...

– Te-aș întreba atunci, boierule, cum s-a putut deschide de la sine capcana pentru a-i da drumul doctorului?

Lui Frâncu îi veni destul de greu să răspundă.

– Mai mult, boierule, adăugă pădurarul, să-l lăsăm deoparte pe doctorul Pațac. La urma urmei, nu pot spune decât ceea ce știu că mi s-a întâmplat mie.

– Da... hai să-l lăsăm pe doctorul ăsta de treabă și să vorbim numai despre cele ce ți s-au întâmplat ție, Nicu Deac.

– E limpede ce mi s-a întâmplat. Am fost scuturat zdravăn, fără doar și poate, și-ntr-un fel care nu-i deloc firesc.

– N-ai avut pe trup nimic care să semene a rană? întrebă Frâncu.

– Nimic, boierule, și, cu toate astea, am fost izbit cu o putere...

– Era, într-adevăr, în clipa când ai pus mâna pe ferecătura podiștii?...

– Da, boierule, și numai ce-am atins-o că m-am simțit ca paralizat.

Din fericire, cealaltă mână n-a dat drumul lanțului de care mă țineam și am lunecat până în fundul șanțului, unde doctorul m-a ridicat, fără simțire.

Frâncu dădea din cap, ca unul pe care asemenea explicații îl lăsau neîncrezător.

– Păi bine, boierule, adăugă Nicu Deac, n-am visat toate câte ți le spusei și, dacă am rămas timp de opt zile întins în patul ăsta

cât eram de lung, fără să-mi pot mișca brațul și piciorul, nu-i înțelept să spui că toate mi s-au năzărit!

– De aceea nici nu spun una ca asta, și e sigur că ai trecut printr-o zguduire cumplită...

– Cumplită și drăcească!

– Nu, și pe chestia asta nu ne înțelegem, Nicu Deac, răspunse tânărul ban. Crezi că ai fost lovit de o făptură supranaturală și eu nu cred asta, din pricină că nu există făpturi supranaturale, nici rele, nici bune.

– Ai putea să-mi lămurești atunci, boierule, ce-am pățit?

– Încă nu, Nicu Deac, dar fii sigur că totul se va lămuri în chipul cel mai simplu.

– Să dea Dumnezeu! răspunse pădurarul.

– Spune-mi, adăugă Frâncu, oare castelul a fost dintotdeauna al neamului Gorj?

– Da, boierule, și-i tot al lui, măcar că cel din urmă vlăstar, boierul Radu, a pierit fără să i se mai fi auzit nici de nume.

– Și de când a pierit?

– De vreo douăzeci de ani.

– Douăzeci de ani?...

– Da, boierule. Boierul Radu a plecat într-o bună zi din castelul al cărui ultim slujitor a murit la câteva luni după aceea, și dus a fost.

– Și de atunci nimeni n-a mai pus piciorul în cetățuie?

– Nimeni.

– Și ce se zice pe la voi?...

– Se zice că boierul Radu o fi murit prin străinătăți și c-a murit la puțină vreme după ce plecase.

– Vă înșelați, Nicu Deac, boierul mai trăia, măcar acum cinci ani.

– Trăia, boierule?...

– Da... în Italia... la Napoli...

– L-ai văzut Domnia Ta acolo?...

– L-am văzut.

– Și de cinci ani încoace?...

– N-am mai auzit vorbindu-se de el.

Tânărul pădurar căzu pe gânduri. Îi venise o idee, pe care șovăia s-o exprime. Se hotărî în sfârșit și, ridicând capul, spuse încruntat:

– Nu-i de crezut că boierul Radu Gorj s-a înapoiat în țară pentru a se închide în cetățuia lui?...

– Nu... nu-i de crezut, Nicu Deac.

– Ce pricină ar avea să se ascundă... să nu îngăduie nimănui să ajungă până la el?...

– Niciuna, răspunse Frâncu Teleac.

Și totuși, în mintea tânărului ban gândul începea să prindă rădăcini. Nu era cu putință ca personajul a cărui viață fusese întotdeauna greu de înțeles să se fi refugiat în castelul lui, după plecarea din Napoli? Acolo, cunoscând starea de spirit a localnicilor din preajmă și mulțumită eresurilor întreținute cu dibăcie, nu-i fusese lesne să se apere de orice vizită supărătoare, dacă ținea să trăiască în deplină singurătate?

Frâncu socoti totuși inutil să-i pună pe vereșteni pe asemenea urme. Ar fi trebuit să le împărtășească fapte care-l priveau personal.

De altfel, își dădu prea bine seama că n-ar fi convins pe nimeni, atunci când Nicu Deac adăugă:

– Dacă boierul Radu e cel din castel, apăi trebuie să credem că boierul Radu e Necuratul, că numai Necuratul putea să mă târnosească în așa hal!

Dornic să nu se mai întoarcă pe acest teren, Frâncu schimbă vorba. Dacă folosi toate mijloacele pentru a-l liniști pe pădurar

cu privire la urmările încercării sale, îl sfătui totuși să n-o ia de la capăt. Nu era treaba lui, era treaba autorităților, iar agenții poliției din Alba Iulia se vor pricepe să pătrundă taina Castelului din Carpați.

Tânărul ban se despărți atunci de Nicu Deac, îndemnându-l să se pună cât mai repede pe picioare pentru a nu pricinui întârzierea căsătoriei lui cu Miorița, căsătorie la care voia să fie de față.

Pierdut în gânduri, Frâncu se înapoie la *Regele Matei*, de unde nu mai ieși toată ziua.

La ora șase Ionas îi aduse cina în sala mare, unde, dintr-o lăudabilă bună-cuviință, nici jupânul Colț, nici altcineva din sat nu veni să-i tulbure singurătatea.

Către ora opt Roșca îi spuse tânărului ban:

– Mai ai nevoie de mine, stăpâne?

– Nu, Roșca.

– Atunci mă duc pe terasă să-mi fumez luleaua.

– Du-te, Roșca, du-te.

Pe jumătate culcat într-un jilț, Frâncu se lăsă din nou pradă trecutului de neuitat. Se afla la Napoli, în timpul ultimei reprezentații a Teatrului *San Carlo*... Îl revedea pe boierul Gorj, așa cum îi apăruse scoțându-și capul din lojă, cu privirile înflăcărate ațintite asupra artistei, de parcă ar fi voit s-o fascineze.

Gândul tânărului ban se îndreptă apoi către scrisoarea semnată de ciudatul personaj care-l acuza pe el, Frâncu Teleac, că o ucisese pe Stilla...

Pierzându-se astfel în amintiri, Frâncu simți că somnul îl cuprinde treptat. Dar se mai afla în starea dintre vis și veghe, potrivită pentru a prinde cel mai mic zgomot, când se petrecu ceva uimitor.

Un glas dulce și unduitor parcă trece prin sala în care Frâncu e totuși singur, absolut singur.

Fără a se întreba dacă visează sau nu, Frâncu se îndreaptă în jilț și ascultă.

Da, s-ar zice că o gură s-a apropiat de urechea lui și buze nevăzute lasă să le scape melodia expresivă a lui Stefano, inspirată de cuvintele:

Nel giardino de mille fiori,
Andiamo, mio cuore[1]*...*

Frâncu își amintește romanța... Stilla a cântat romanța asta, de o inefabilă suavitate, la concertul pe care l-a dat la Teatrul *San Carlo*, înaintea reprezentației de adio...

Ca legănat, fără să-și dea seama, Frâncu se lasă pradă farmecului de a o mai asculta o dată...

Apoi fraza ia sfârșit și glasul, care scade treptat, se stinge odată cu vibrațiile moi ale aerului.

Dar Frâncu a ieșit din toropeală... S-a ridicat fără veste... Își ține răsuflarea, căutând să mai apuce un ecou depărtat al glasului care-i merge drept la inimă...

Totul tace, înăuntru și afară.

– Glasul ei!... șoptește. Da... era glasul ei... glasul pe care l-am iubit atât! Apoi, dându-și seama unde se află: Dormeam, spune. Și am visat...

[1] *În grădina cu o mie de flori,*
Vino, inima mea... (în limba italiană)

XI

Tânărul ban se trezi a doua zi în zori, cu mintea încă tulburată de arătările nopții.

Dimineața trebuia să plece din satul Verești pentru a lua drumul Clujului.

După ce vizitase târgușoarele industriale Petroșeni și Livezeni, Frâncu intenționa să se oprească o zi întreagă la Alba Iulia, înainte de a rămâne o vreme în capitala Transilvaniei. De acolo, drumul de fier urma să-l ducă prin provinciile Ungariei centrale, ultima etapă a călătoriei.

Frâncu părăsise hanul și, plimbându-se cu luneta la ochi pe terasă, cerceta, adânc mișcat, contururile cetății pe care răsăritul o făcea să se profileze destul de deslușit pe dealul Gorgan.

Gândurile i se învârteau în jurul întrebării: odată ajuns la Alba Iulia, își va ține făgăduiala făcută vereștenilor? Va înștiința poliția despre cele ce se petreceau în Castelul din Carpați?

Atunci când se legase să readucă liniștea în sat, tânărul ban fusese încredințat că cetățuia slujea drept adăpost unei bande de răufăcători, sau măcar unor oameni suspecți care, având interesul să nu fie căutați, se străduiseră să interzică orice apropiere.

Dar Frâncu cugetase peste noapte. În gândurile lui se produsese o schimbare și acum șovăia.

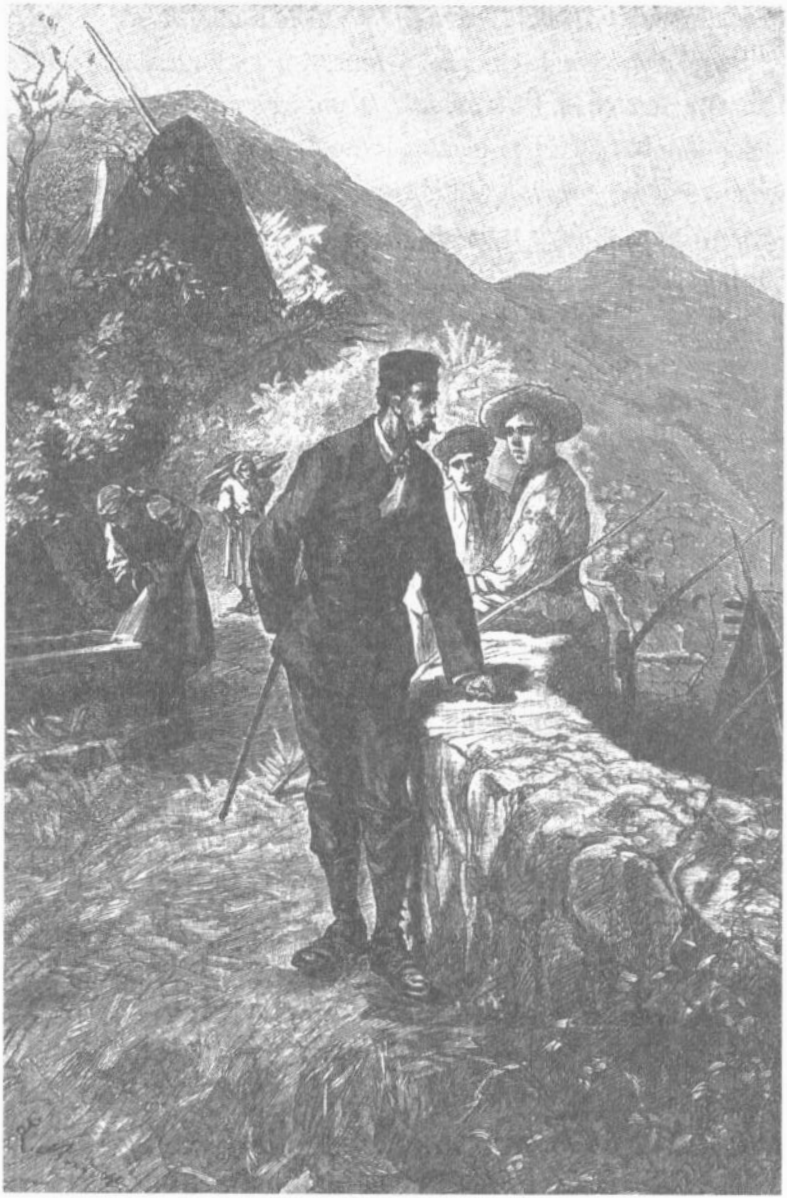

Dar Frâncu cugetase peste noapte.

Într-adevăr, ultimul descendent al neamului Gorj, boierul Radu, dispăruse de cinci ani și nimeni n-a izbutit să afle ce se întâmplase cu el. Fără îndoială, la puțină vreme după plecarea lui din Napoli se răspândise zvonul că murise. Dar ce era adevărat într-asta? Ce dovadă exista că murise? Poate că boierul Gorj trăia și, dacă trăia, de ce nu s-ar fi înapoiat în castelul strămoșilor săi? De ce nu l-ar fi însoțit Orfanik, singurul prieten care i se cunoștea, și de ce n-ar fi fost ciudatul fizician autorul și regizorul fenomenelor care nu încetau să alimenteze spaima în tot ținutul? Tocmai la asta se gândea Frâncu.

Ce-i drept, ipoteza părea plauzibilă, iar dacă boierul Radu Gorj împreună cu Orfanik se adăpostiseră în cetățuie, e lesne de înțeles că doriseră s-o facă inaccesibilă pentru a-și putea duce într-însa felul de viață singuratic, potrivit obiceiurilor și firii lor.

Iar dacă așa era, ce trebuia să facă tânărul ban? Se cuvenea să încerce să se amestece în treburile personale ale boierului Gorj? Tocmai se întreba, cântărind argumentele, când Roșca se apropie de el pe terasă.

Socoti nimerit să-i împărtășească gândurile lui, iar Roșca îi răspunse:

– Stăpâne, se prea poate ca boierul Gorj să fie cel ce se dedă la toate drăcoveniile astea. Ei bine, dacă așa stau lucrurile, eu zic că nu trebuie să ne amestecăm. Fricoșii din Verești or ieși din încurcătură cum s-or pricepe, treaba lor, și n-are rost să ne batem capul ca să liniștim satul.

– Fie, răspunse Frâncu, întorcând lucrurile pe o parte și pe alta, cred că ai dreptate, dragul meu Roșca.

– Și eu, zise simplu ostașul.

– Cât despre jupânul Colț și toți ceilalți, știu acum ce au de făcut pentru a sfârși cu așa-zisele duhuri din cetățuie.

– Într-adevăr, stăpâne, n-au decât să înștiințeze poliția din Alba Iulia.

– Pornim după micul dejun, Roșca.

– Totul va fi gata.

– Dar, înainte de a coborî în valea Jiului, vom face un ocol către Pleșa.

– Și de ce asta, stăpâne?

– Aș vrea să văd mai de aproape ciudatul Castel din Carpați.

– La ce bun?

– O trăsnaie, Roșca, o trăsnaie care nu ne va răpi nicio jumătate de zi.

Roșca se necăji din pricina hotărârii care i se părea cel puțin fără rost. Ar fi vrut să alunge tot ce-i putea aminti tânărului ban trecutul. De data asta însă se străduí în van, lovindu-se de hotărârea nestrămutată a stăpânului său.

De parcă ar fi fost supus unei înrâuriri de nestăvilit, Frâncu se simțea atras de vechea cetățuie. Fără să-și dea seama, atracția era poate legată de visul în cursul căruia auzise glasul Stillei, șoptind melodia tânguitoare a lui Stefano.

Dar visase oare?... Da, iată ce se întreba, amintindu-și că în aceeași sală a *Regelui Matei* un glas se mai făcuse auzit, după cum se spunea, glasul ale cărui amenințări fuseseră înfruntate în chip atât de nechibzuit de către Nicu Deac. Nu-i de mirare că, în starea de spirit în care se afla, tânărul ban plănuia de aceea să se îndrepte spre Castelul din Carpați, să urce până la poalele vechilor sale ziduri, fără a-și propune, de altfel, să pătrundă înăuntru.

E de la sine înțeles că Frâncu Teleac era hotărât să nu le împărtășească celor din Verești gândurile lui. Localnicii ar fi fost în stare să i se alăture lui Roșca pentru a-l sfătui să nu se apropie de cetățuie, așa că-i poruncise oșteanului să nu destăinuiască

nimănui planul. Văzând cum coboară din sat către valea Jiului, nimeni n-ar fi pus la îndoială că vrea s-o apuce spre Alba Iulia. Dar zărise de sus, de pe terasă, un alt drum mărginind poalele Retezatului până la pasul Vulcan. Se putea urca spre culmile Pleșei, așadar, fără a mai trece prin sat și, prin urmare, fără a fi văzut nici de jupânul Colț și nici de ceilalți.

Către prânz, după ce achită fără vorbe nota cam umflată pe care Ionas i-o înfățișă cu cel mai frumos zâmbet, Frâncu se pregăti de plecare.

Jupânul Colț, frumoasa Miorița, dascălul Homorod, doctorul Pațac, ciobanul Frig și mulți alți localnici veniseră să-și ia rămas-bun.

Tânărul pădurar își putuse părăsi odaia și se vedea bine că nu va mai întârzia să se pună pe picioare, fapt pentru care fostul infirmier se umfă în pene.

– Îți doresc noroc, Nicu Deac, ca și logodnicei dumitale, spuse Frâncu.

– Mulțumim frumos, răspunse fata, strălucind de bucurie.

– Drum bun, boierule, adăugă pădurarul.

– Da... de s-ar putea! răspunse Frâncu, a cărui frunte se înnegurase.

– Măria Ta, zise atunci jupânul Colț, te rugăm să nu uiți demersurile pe care ai făgăduit să le faci la Alba Iulia.

– N-am să uit, jupâne Colț, răspunse Frâncu. Dar, dacă voi zăbovi pe drum, cunoașteți mijlocul foarte simplu prin care puteți scăpa de vecinătatea asta neliniștitoare și în scurtă vreme castelul nu-i va mai înspăimânta pe oamenii de ispravă din Verești.

– Ușor de zis... șopti dascălul.

– Și de făcut, răspunse Frâncu. Dacă vreți, în mai puțin de patruzeci și opt de ore, jandarmii le vor veni de hac ființelor ascunse în cetățuie, oricare ar fi...

– Numai de n-ar fi duhuri, așa cum se pare, zise ciobanul Frig.

– Chiar și atunci, răspunse Frâncu, ridicând ușor din umeri.

– Boierule, spuse doctorul Pațac, dacă ne-ai fi însoțit, pe Nicu Deac și pe mine, poate că n-ai grăi așa!

– M-ar mira, doctore, răspunse Frâncu, ba chiar de-aș fi fost ținut de picioare în șanțul cetății, în chip tot atât de ciudat ca și dumneata.

– De picioare... da, boierule, sau mai degrabă de cizme! Numai dacă nu socoți că... în starea... în care mă aflam... am visat...

– Nu socot nimic, răspunse Frâncu, și n-am să încerc să-ți lămuresc ce ți se pare de nelămurit. Dar fii sigur că dacă jandarmii dau o raită prin Castelul din Carpați, cizmele lor, obișnuite cu disciplina, n-au să prindă rădăcini ca cizmele dumitale.

După cuvintele rostite la adresa doctorului, tânărul ban primi ultimele închinăciuni ale hangiului, preacinstit de cinstea pe care cinstitul Frâncu Teleac... ș.a.m.d. Salutându-i pe jupânul Colț, pe Nicu Deac, pe logodnica sa și pe locuitorii adunați în piață, îi făcu semn lui Roșca; amândoi coborâră apoi în pas voinicesc prin trecătoare.

Frâncu și ostașul lui atinseră în mai puțin de un ceas malul drept al râului, pe care-l urmăriră suind de-a lungul bazei sudice a Retezatului. Roșca se resemnase să nu-și mai dojenească stăpânul; ar fi fost zadarnic. Obișnuit să-l asculte milităreș te, s-ar fi priceput să-l scape chiar dacă se vâra în cine știe ce încurcătură primejdioasă.

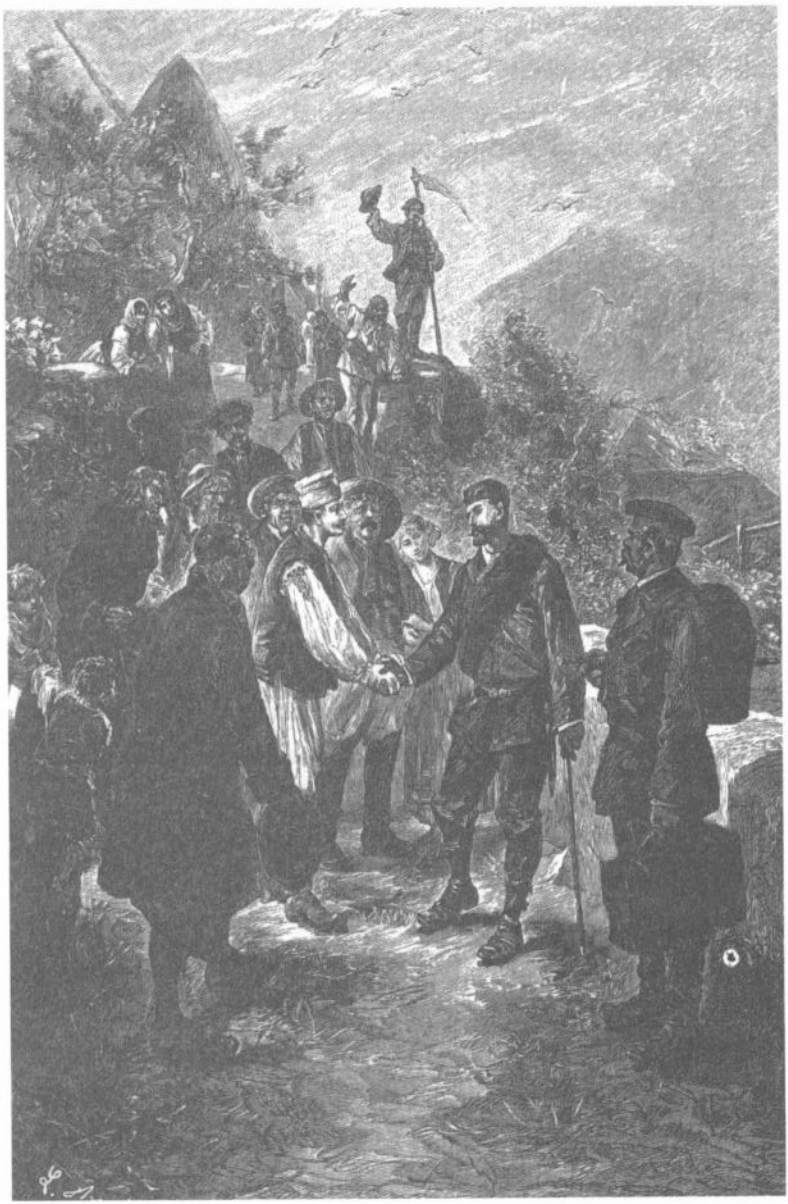

Salutându-i pe jupânul Colț, pe Nicu Deac, pe logodnica sa și pe locuitorii adunați în piață, îi făcu semn lui Roșca…

După două ore de umblet, Frâncu și Roșca se opriră pentru a se odihni puțin.

În locul acela, Jiul valah, care o lua puțin spre dreapta, se apropia de drum printr-un cot puternic. De cealaltă parte, pe culmea Pleșei, la depărtare de o jumătate de milă, adică aproape o leghe, se rotunjea dealul Gorgan. De vreme ce Frâncu dorea să străbată trecătoarea pentru a se îndrepta către castel, trebuiau să părăsească Jiul.

Firește, dacă evitau să treacă prin Verești, ocolul îndoia depărtarea dintre castel și sat. Cu toate astea, avea să mai fie zi atunci când Frâncu și Roșca urmau să ajungă pe creștetul dealului Gorgan. Tânărul ban avea deci vreme să cerceteze de afară cetățuia. Iar dacă aștepta să se însereze pentru a coborî drumul spre Verești, îi va fi lesne să-l urmeze cu siguranța că nu va fi văzut de nimeni. Frâncu avea de gând să-și petreacă noaptea la Livezeni, târgușor așezat la confluența celor două Jiuri, și să reia a doua zi calea spre Alba Iulia.

Popasul dură o jumătate de ceas. Cufundat în amintiri, tulburat de gândul că boierul Gorj se ascundea, poate, între zidurile castelului, Frâncu nu rosti niciun cuvânt…

Și Roșca avu nevoie de multă stăpânire de sine pentru a nu-i spune: „Degeaba mergem mai departe, stăpâne!… Hai să-ntoarcem spatele cetățuii blestemate și s-o luăm din loc!"

Amândoi începură să urmeze firul văii. Pătrunseră mai întâi într-un hățiș de copaci, nestrăbătut de poteci. Unele părți ale pământului erau destul de adânc brăzdate, căci în vremea ploilor Jiul se revarsă uneori și preaplinul se scurge în puhoaie furtunoase pe terenuri prefăcute în mlaștini. Treaba asta le pricinui unele greutăți la mers și, prin urmare, o oarecare întârziere. Avură nevoie de o oră pentru a reîntâlni drumul din pasul Vulcan, pe care-l trecură către ora cinci.

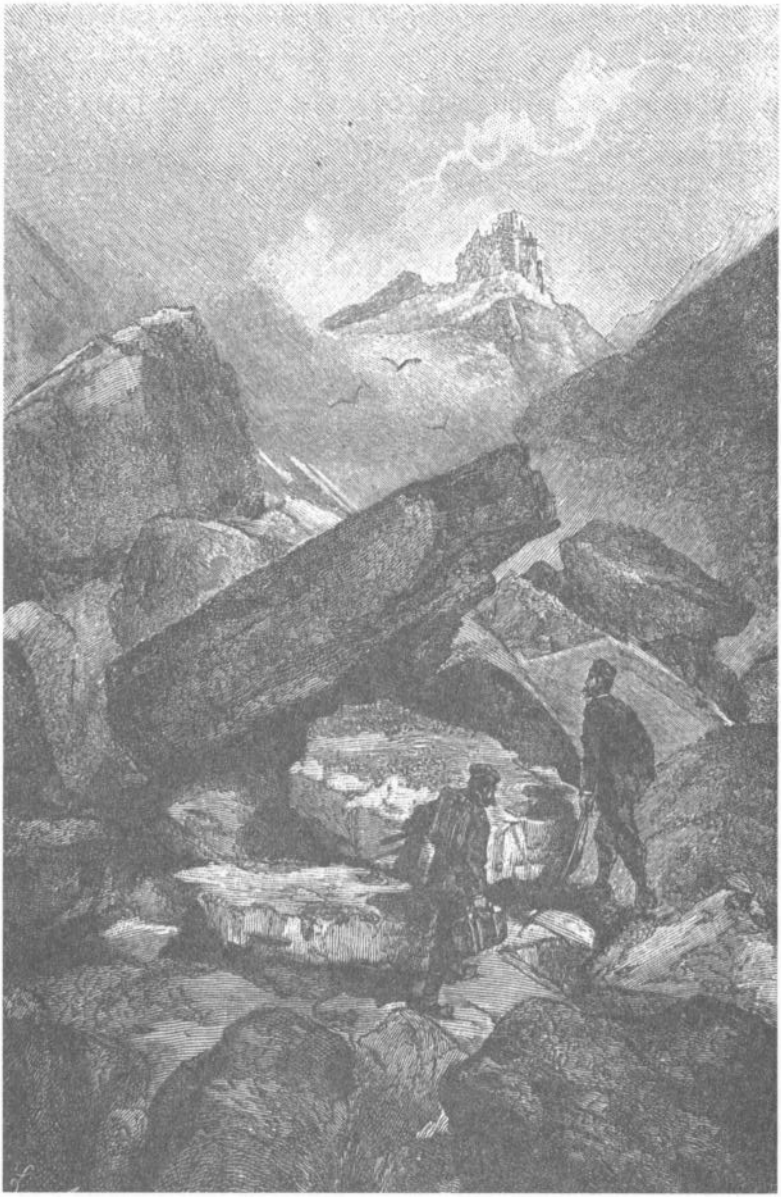

Urcarea costișei, în asemenea împrejurări, mai ceru o oră de eforturi grele.

Coasta dreaptă a Pleșei nu-i acoperită de pădurile pe care Nicu Deac nu le putuse străbate decât deschizându-și drum cu securea; dar trebuiră să țină seama de greutăți de alt fel. Erau revărsări de grohotiș, printre care nu se putea înainta decât cu băgare de seamă, denivelări bruște, falii adânci, blocuri prost înțepenite la bază și înălțându-se ca ghețarii unei regiuni alpine, tot talmeș-balmeșul unei îngrămădiri de pietre uriașe târâte din pisc de către avalanșe, în sfârșit, un adevărat haos în toată grozăvia lui.

Urcarea costișei, în asemenea împrejurări, mai ceru o oră de eforturi grele. S-ar fi zis, zău așa, că vechiul Castel din Carpați se putea apăra și numai cu ajutorul piedicilor presărate pe căile lui de acces. Poate că Roșca nădăjduia să dea peste niște stavile de netrecut, dar n-a fost așa.

Dincolo de zona blocurilor și a văgăunilor, atinseră în cele din urmă creasta anterioară a dealului Gorgan. Din acel loc profilul castelului se desena mai deslușit în mijlocul mohorâtului deșert de care spaima depărta de atâția ani localnicii.

Se cuvine să atragem atenția asupra faptului că Frâncu și Roșca aveau să ajungă la cetățuie în dreptul zidului lateral, dinspre nord. Nicu Deac și doctorul Pațac sosiseră în fața zidului de la răsărit, pentru că, luând-o pe la stânga Pleșei, lăsaseră la dreapta lor torentul Doinei și drumul trecătorii. Într-adevăr, cele două direcții alcătuiesc un unghi foarte deschis, al cărui vârf sfârșește în donjonul central. Dinspre nord, de altfel, zidul ar fi fost cu neputință de trecut; nu numai că acolo nu se aflau nici poartă, nici podișcă, dar, urmând neregularitățile terenului, zidul se ridica la o înălțime destul de mare.

Faptul că din partea aceea accesul nu era cu putință n-avea în fond prea multă însemnătate, de vreme ce tânărul ban nu se gândea să treacă dincolo de zidurile castelului.

Când Frâncu Teleac și Roșca sosiră în vârful dealului Gorgan se făcuse șapte și jumătate. În fața lor, înecat în beznă, se ridica mormanul sălbatic a cărui patină se contopea cu vechea culoare a stâncilor Pleșei. La stânga, flancată de bastionul din colț, incinta făcea un cot neașteptat. Acolo, pe o ridicătură de pământ și deasupra parapetului crenelat, se schimonosea fagul, ale cărui ramuri contorsionate dovedeau violența cu care rafalele de sud-vest suflau la acea înălțime.

Într-adevăr, ciobanul Frig nu se înșelase. După legendă, vechea cetățuie a boierilor Gorj mai avea de trăit numai trei ani.

Tăcut, Frâncu privea întreaga zidire dominată de donjonul îndesat din centru. Acolo, sub grămezile nedeslușite, se mai ascundeau fără îndoială săli boltite, vaste și sonore, culoare labirintice, tainițe îngropate în fundul pământului. Nicio altă locuință decât acest vechi castel nu i s-ar fi potrivit mai bine ultimului vlăstar al neamului Gorj, pentru a se înmormânta într-o uitare căreia nimeni nu-i putea pătrunde taina. Și cu cât tânărul ban se gândea mai mult, cu atât se încredința că Radu Gorj se adăpostise între zidurile singuraticului său castel din Carpați.

Nimic, de altfel, nu vădea prezența unor oaspeți în interiorul donjonului. Nicio șuviță de fum nu se desfăcea din hornuri, niciun zgomot nu ieșea prin ferestrele ermetic închise. Nimic, nici măcar un țipăt de pasăre nu tulbura taina întunecatei clădiri.

Timp de câteva minute, Frâncu îmbrățișă lacom cu privirea incinta plină odinioară de vâlva serbărilor și de larma armelor. Dar tăcea, cu mintea bântuită de gânduri apăsătoare, cu inima grea de amintiri.

Dorind să-l lase pe tânărul ban singur cu el însuși, Roșca avusese grijă să se tragă într-o parte. Nu și-ar fi îngăduit să-l stânjenească. Dar nu mai șovăi atunci când soarele coborî după

masivul Pleșei și valea celor două Jiuri începu să se umple de beznă.

– Stăpâne, spuse el, s-a înserat... Curând se face opt.

Frâncu nu păru să-l audă.

– E vremea să plecăm, adăugă Roșca, dacă vrem să fim la Livezeni înainte de închiderea hanurilor.

– Roșca... îndată... da... îndată sunt al tău, răspunse Frâncu.

– Stăpâne, avem nevoie de un ceas încheiat pentru a ajunge la drumul trecătorii și, cum atunci va fi noapte neagră, n-avem a ne teme că putem fi văzuți străbătându-l.

– Câteva clipe încă, răspunse Frâncu, și coborâm spre sat.

Tânărul ban nu se clintea din locul unde se oprise, odată ajuns pe culmea dealului.

– Nu uita, stăpâne, adăugă Roșca, ce greu ne va fi să trecem noaptea printre stâncile astea... Abia am scos-o la capăt ziua...

– Da... să mergem... Roșca... Te urmez...

Frâncu părea oprit în fața cetății de către o putere de nebiruit, poate de una dintre tainicele presimțiri de care inima nu se pricepea să țină seamă. Să fi fost înlănțuit de picioare, așa cum doctorul Pațac spunea că se pomenise în șanț, la poalele zidului?... Nu! Picioarele-i erau libere de orice piedică, de orice capcană... Putea umbla încoace și încolo și, dacă ar fi vrut, nimic nu l-ar fi împiedicat să dea ocol incintei, urmărind malul șanțului.

Dar poate că asta și voia.

Chiar așa gândi Roșca, și se hotărî să spună pentru ultima dată:

– Vii, stăpâne?...

– Da... da... răspunse Frâncu.

Și nu se clinti.

Dealul Gorgan se și întunecase. Urcând spre sud, bezna pornită din munte ascundea ansamblul clădirilor, ale căror

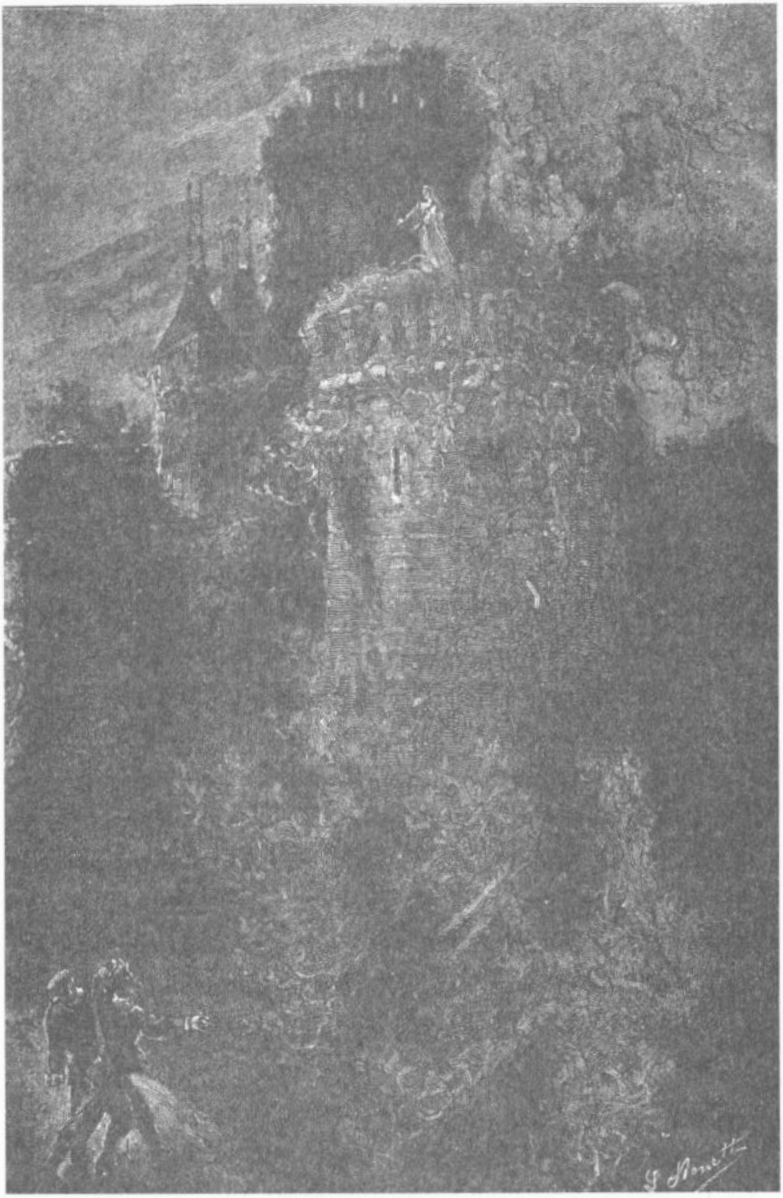

Era o femeie cu părul despletit, cu mâinile întinse și înfășurată într-un lung veșmânt alb.

contururi nu mai înfățișau decât o siluetă nedeslușită. Curând urma să nu se mai vadă nimic, dacă vreo lumină n-avea să țâșnească prin ferestruicile înguste ale donjonului.

– Stăpâne... hai odată! repetă Roșca.

Și Frâncu era să-l urmeze, în sfârșit, când o formă nedeslușită se ivi pe ridicătura de pământ a bastionului, acolo unde se ridica fagul legendar.

Frâncu se opri, privind forma al cărei profil se întărea, puțin câte puțin.

Era o femeie cu părul despletit, cu mâinile întinse și înfășurată într-un lung veșmânt alb.

Dar costumul nu era cel pe care Stilla îl purta în scena finală din *Orlando*, când Frâncu o văzuse pentru cea din urmă oară?

Da! Era Stilla, nemișcată, cu brațele întinse către tânărul ban, cu privirea atât de pătrunzătoare ațintită asupra-i...

– Ea!... Ea!... strigă el.

Și, năpustindu-se, s-ar fi prăvălit până la temeliile zidului, dacă Roșca nu l-ar fi oprit...

Vedenia pieri pe neașteptate. Stilla se arătase doar pentru puțin... N-avea importanță! Frâncu ar fi avut nevoie doar de o secundă spre a o recunoaște și cuvintele-i țâșniră de pe buze:

– Ea... ea... trăiește!

XII

Să fi fost cu putință? Stilla, pe care Frâncu Teleac nu credea s-o mai vadă, i se ivise pe ridicătura de pământ a bastionului! Nu fusese victima unei iluzii. Roșca o văzuse ca și el!... Era chiar marea artistă, în costumul Angelicăi, așa cum se arătase publicului în reprezentația de adio de la Teatrul *San Carlo*!

Tânărul ban înțelese adevărul cumplit. Așadar, femeia mult iubită, cea care urma să devină băneasa Teleac, era de cinci ani închisă în mijlocul munților transilvăneni! Așadar, cea pe care Frâncu o văzuse prăbușindu-se moartă pe scenă supraviețuise! Așadar, în vreme ce fusese transportat mai mult mort decât viu la hotel, boierul Radu izbutise să pătrundă la Stilla, s-o răpească, s-o ducă în Castelul din Carpați, și toată populația nu urmase a doua zi până la *Santo Campo Nuovo* din Napoli decât un sicriu gol!

Toate acestea păreau de necrezut, de neînțeles, contrarii bunului-simț. Țineau de minuni, erau neverosimile și Frâncu ar fi trebuit să-și repete asta până la îndărătnicie... Da!... Dar faptul rămânea: de vreme ce se afla în cetățuie, Stilla fusese răpită de către boierul Gorj... Era vie, odată ce o văzuse dincolo de zid!... Certitudinea era absolută.

Tânărul ban se străduia totuși să-și stăpânească gândurile răvășite, care se adunau, de altminteri, într-unul singur: să

i-o smulgă lui Radu Gorj pe Stilla, de cinci ani prizonieră în Castelul din Carpați!

– Roșca, spuse Frâncu gâfâind, ascultă-mă... înțelege-mă, mai ales... că mi se pare că-mi ies din minți...

– Stăpâne... dragul meu stăpân!

– Cu orice preț, trebuie să ajung la ea... la ea!... Chiar în seara asta...

– Nu... mâine...

– În seara asta, dacă-ți spun!... E acolo... M-a văzut, așa cum am văzut-o... Mă așteaptă...

– Ei bine... vin și eu...

– Nu!... Mă duc singur.

– Singur?...

– Da.

– Dar cum ai să pătrunzi în cetățuie, când Nicu Deac n-a izbutit?...

– Am să intru, dacă-ți spun.

– Poarta e închisă...

– Pentru mine nu... Am să caut... Am să găsesc o spărtură... Am să trec...

– Nu vrei să te însoțesc... stăpâne... zău, nu vrei?

– Nu! Ne despărțim și poți să mă slujești tocmai despărțindune...

– Să aștept aici?...

– Nu, Roșca.

– Atunci, unde să mă duc?...

– La Verești... sau mai bine... nu... nu la Verești... răspunse Frâncu. Cei de acolo n-au nevoie să știe... Coboară la Vulcan și rămâi peste noapte... Dacă nu mă vezi mâine, pleacă din Vulcan de dimineață... adică... nu... mai așteaptă câteva ceasuri... Apoi du-te la Alba Iulia... Acolo, înștiințează-l pe

șeful poliției... Povestește-i tot... În sfârșit, întoarce-te cu niște agenți... Dacă-i nevoie, atacați cetățuia!... Scăpați-o!... Of! Doamne Dumnezeule! Vie... în mâinile lui Radu Gorj!...

Și, pe măsură ce tânărul ban rostea fraze întretăiate, Roșca vedea surescitarea stăpânului său crescând și vădindu-se prin simțămintele răvășite ale unui om care nu se mai poate stăpâni.

– Du-te... Roșca! strigă el pentru ultima oară.

– Îmi poruncești?...

– Îți poruncesc!

În fața hotărârii răspicate, lui Roșca nu-i rămânea decât să se supună. Frâncu se îndepărtase, de altminteri, iar bezna îl și ascundea de privirile ostașului.

Roșca mai rămase câteva clipe locului, neputându-se hotărî să plece.

Atunci își zise că străduințele lui Frâncu vor fi zadarnice, că nu va ajunge nici să treacă de zid și va fi nevoit să se înapoieze la Vulcan... poate mâine... poate la noapte... Amândoi s-or duce atunci la Alba Iulia și agenții autorităților vor face ceea ce nici Frâncu, nici pădurarul nu izbutiseră... îi vor veni de hac lui Radu Gorj... i-o vor smulge pe biata Stilla... vor scotoci cetățuia din Carpați... la nevoie, fără a mai lăsa nici piatră pe piatră... Chiar dacă toți dracii din iad s-ar aduna s-o apere. Și Roșca începu să coboare povârnișurile dealului Gorgan, pentru a da de drumul pasului Vulcan.

Între timp, urmând marginea șanțului, Frâncu și ocolise bastionul din colț, care străjuia în stânga.

Mii de gânduri se încrucișau în mintea lui. Acum nu mai încăpea îndoială că boierul Gorj se afla în cetățuie, de vreme ce Stilla era închisă acolo... Numai el putea fi... Stilla trăia!... Dar cum să ajungă la ea?... Cum s-o scoată din castel?... Nu știa cum, dar așa trebuia să se întâmple... și se va întâmpla... Va

învinge piedicile pe care Nicu Deac nu le putuse învinge... Nu curiozitatea îl împingea în mijlocul ruinelor, ci patima, dragostea pentru femeia pe care o regăsea în viață. Da, în viață... după ce o crezuse moartă, și pe care avea să i-o smulgă lui Radu Gorj!

De fapt, Frâncu își spusese că nu putea intra decât din dreptul zidului de sud, unde se căsca poarta la care ducea podișca. De aceea, înțelegând că n-avea rost să încerce să treacă peste zidurile înalte, de îndată ce întoarse colțul bastionului, urmă să meargă de-a lungul crestei dealului Gorgan.

Peste zi, lucrul n-ar fi fost prea greu. Dar în plină noapte, pentru că luna încă nu răsărise – o noapte întunecată de cețurile care se condensează între munți – era mai mult decât primejdios. La primejdia pașilor greșiți, a prăbușirii în fundul șanțului se adăuga cea de a se lovi de stânci, pricinuind, poate, prăvălirea lor.

Frâncu înainta totuși, urmărind pe cât putea de aproape zigzagurile malului, pipăind cu mâna și cu piciorul pentru a se încredința că nu se depărtează. Susținut de o putere supraomenească, se mai simțea călăuzit și de un instinct neobișnuit, care nu-l putea înșela.

Dincolo de bastion se desfășura zidul sudic, cu care podișca intra în legătură când nu era ridicată și lipită de poartă.

De la bastion încolo piedicile păreau a se înmulți. Printre uriașele blocuri acoperind podișul nu mai era cu putință să urmărească șanțul și trebui să se depărteze de el. Închipuiți-vă că cineva încearcă să se orienteze în mijlocul unui câmp de felul celui de la Carnac, dar unde dolmenele și menhirele ar fi plasate fără rost. Și niciun punct de reper, nicio licărire în noaptea neagră ce învăluia până și acoperișul donjonului central!

Frâncu înainta totuși, aici cățărându-se pe un bloc uriaș care-i închidea drumul, acolo târându-se printre stânci, cu

mâinile sfâșiate de scaieți și mărăcini, pe când vulturii îi atingeau fruntea, zburând și scoțând cumplitul lor țipăt ascuțit.

Ah! De ce nu suna atunci clopotul vechii bisericuțe, așa cum sunase pentru Nicu Deac și pentru doctor? De ce nu se mai aprindea peste crenelurile donjonului lumina puternică ce-i învăluise pe ei? Ar fi mers către sunet, ar fi mers către lumină ca marinarul către șuierul sirenei de alarmă sau către fulgerările farului. Nu!... Nimic decât noaptea grea, mărginindu-i privirea la câțiva pași.

Așa trecu o oră. După panta ce pornea la stânga lui, Frâncu simți că se rătăcise. Sau coborâse mai jos de poartă? Depășise, poate, podișca?

Se opri, dând din picior, frângându-și mâinile. Încotro să se îndrepte? Ce furie îl cuprinse la gândul că era nevoit să aștepte să se facă ziuă!... Atunci avea să fie văzut de către cei din cetățuie... Nu-i mai putea lua pe neașteptate... Radu Gorj va fi cu ochii în patru.

Noaptea, încă noaptea asta, trebuia să pătrundă în incintă, iar Frâncu nu se putea orienta din pricina beznei.

Scoase un strigăt... un strigăt deznădăjduit:

– Stilla... răcni el, Stilla mea!...

Ajunsese să creadă că prizoniera îl putea auzi, că-i putea răspunde?!..

Și totuși, îi strigă de douăzeci de ori numele, pe care ecourile Pleșei îl întoarseră.

Fără veste, ochii lui Frâncu zăriră. O licărire destul de vie, al cărei izvor părea că se află la oarecare înălțime, se strecura prin întuneric.

– Acolo e cetățuia... acolo! își spuse.

Și, într-adevăr, după cum era plasată, licărirea nu putea veni decât din donjonul central.

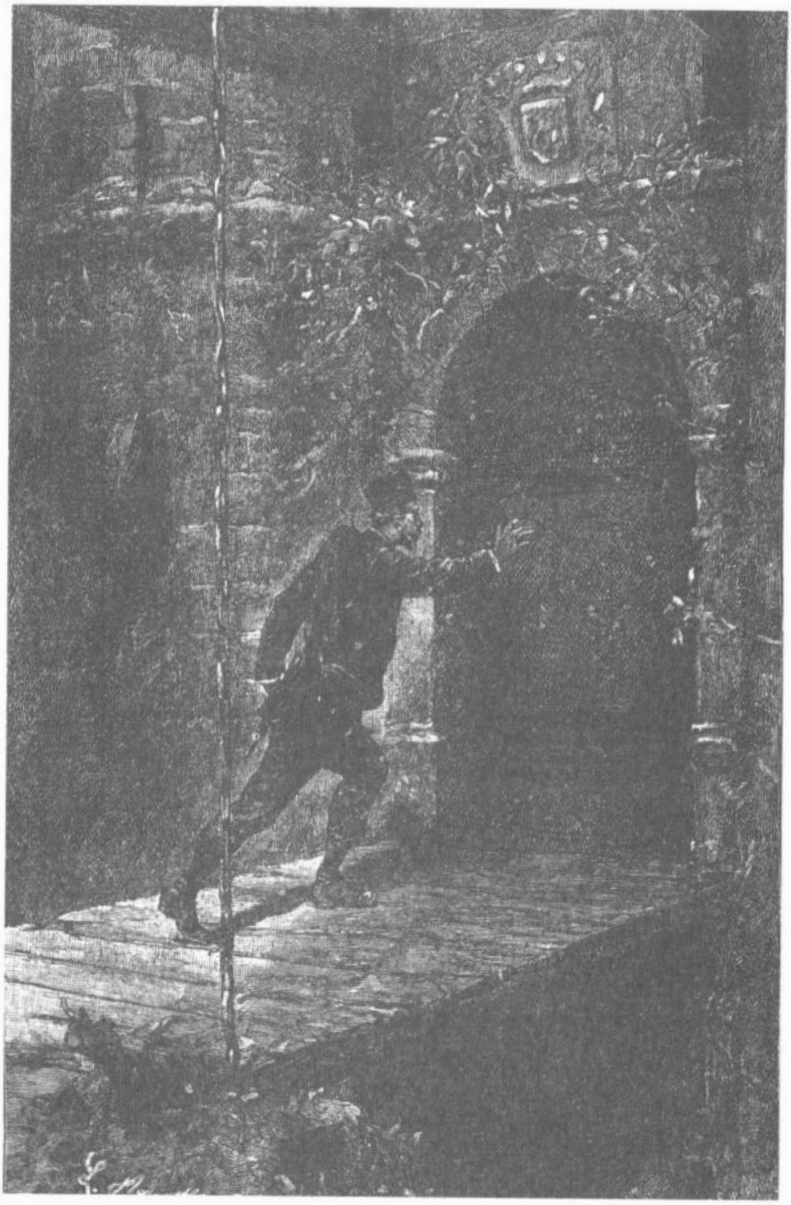

Podișca era lăsată. Fără a mai chibzui, păși peste bârnele podiștii ce se clătina și atinse poarta…

Dată fiind atâtarea ce pusese stăpânire pe el, Frâncu nu șovăi să creadă că Stilla îl ajuta astfel. Îl recunoscuse, fără îndoială, în clipa când și el o zărise pe movila bastionului. Și acum îi trimitea un semn, îi arăta drumul pe care să apuce pentru a ajunge în dreptul porții...

Frâncu se îndreptă spre lumina a cărei strălucire creștea pe măsură ce se apropia de ea. Cum o apucase prea mult spre stânga, pe culmea dealului Gorgan, fu silit să se înapoieze cu vreo douăzeci de pași la dreapta și, după câteva bâjbâieli, regăsi marginea șanțului.

Lumina strălucea în fața lui și înălțimea la care se afla dovedea că venea, într-adevăr, de la una dintre ferestrele donjonului.

Frâncu urma să se afle înaintea ultimelor piedici, de netrecut, poate!

Pe drept cuvânt, de vreme ce – poarta fiind încuiată, podișca ridicată – ar fi trebuit să se lase să alunece până la piciorul zidului... Apoi, ce putea face în fața unui zid ce se ridica până la cincizeci de picioare?...

Frâncu înaintă către locul unde se sprijinea podișca, atunci când poarta era deschisă...

Podișca era lăsată. Fără a mai chibzui, păși peste bârnele podiștii ce se clătina și atinse poarta... Poarta se deschise.

Frâncu se năpusti sub bolta întunecată. Dar abia făcuse câțiva pași că podișca se ridică, izbindu-se cu zgomot de brâul porții...

Banul Frâncu Teleac era închis în Castelul din Carpați.

XIII

Localnicii din Transilvania și călătorii ce urcă sau coboară prin pasul Vulcan nu cunosc decât înfățișarea exterioară a Castelului din Carpați. De la depărtarea respectuoasă la care terasa îi oprea pe cei mai îndrăzneți locuitori din Vereşti și împrejurimi nu se descoperea privirilor decât uriașul morman de pietre al unei cetăți în ruină.

Dar, în interiorul incintei, să fi fost cetățuia chiar atât de dărăpănată cum se putea crede? Nu. La adăpostul puternicelor ziduri, clădirile rămase întregi ale vechii fortărețe feudale ar mai fi putut găzdui o întreagă garnizoană.

Vaste săli boltite, pivnițe adânci, culoare nenumărate, curți ale căror așternuturi de piatră piereau sub covorul ierburilor înalte, chilii subpământene, unde lumina zilei nu pătrundea niciodată, scări ascunse în grosimea pereților, cazemate luminate de îngustele ferestruici ale zidului de incintă, donjonul central, cu trei caturi și apartamente destul de bune pentru a mai fi locuite, încununate de o platformă crenelată, apoi, printre nenumăratele construcții din incintă, culoare nesfârșite, încâlcindu-se în chip capricios, suind până la movilele de pământ ale bastioanelor, coborând până la nivelul temeliilor, ici și colo câteva cisterne în care se aduna apa ploilor și al căror preaplin se revărsa către torentul Doinei, în sfârșit, tuneluri lungi, neastupate, așa cum

se credea, și ieșind în drumul din pasul Vulcan – iată cum arăta în întregime Castelul din Carpați, al cărui plan era tot atât de complicat ca și cele ale labirintelor din Porsena, Lemnos sau Creta.

Un simțământ puternic – de neînvins, așa cum fusese cel al lui Tezeu voind s-o cucerească pe fiica lui Minos – îl atrăsese și pe tânărul ban în nesfârșitele meandre ale cetățuii. Avea să găsească firul Ariadnei, care slujise la călăuzirea eroului grec?

Frâncu nu fusese stăpânit decât de un singur gând, să pătrundă în incintă, și izbutise. Poate că ar fi trebuit să-și spună că podișca, până atunci ridicată, părea să se fi lăsat anume ca să-i îngăduie trecerea!... Poate că ar fi trebuit să-l neliniștească faptul că poarta se închisese brusc în urma lui!... Dar nici că-i păsa. Se afla, în sfârșit, în castelul unde Radu Gorj o închisese pe Stilla și și-ar fi dat viața numai să ajungă până la ea.

Galeria în care se năpustise, largă, înaltă, cu bolta lăsată către mijloc, era cufundată în cel mai deplin întuneric, și lespezile mișcate de la locul lor nu îngăduiau un mers sigur.

Frâncu se apropie de peretele din stânga și păși de-a lungul lui, sprijinindu-se de un ornament a cărui suprafață mâncată de salpetru i se măcina între degete. N-auzea niciun zgomot în afara pașilor lui, ce deșteptau ecouri depărtate. Un curent călduț, purtând o miasmă de mucegai, îl împingea din spate, ca și cum la celălalt capăt al galeriei s-ar fi aflat o deschidere.

După ce depăși un stâlp de piatră ce proptea ultimul colț, pe stânga, se pomeni la intrarea într-un culoar mult mai îngust. Îi atingea pereții numai desfăcându-și brațele.

Înaintă astfel, cu trupul plecat, pipăind cu piciorul și cu mâna și străduindu-se să-și dea seama dacă gangul merge drept înainte.

Cam la două sute de pași de la stâlpul de colț, Frâncu simți că o ia spre stânga, pentru ca să apuce în direcție contrarie peste alți cincizeci. Culoarul se întorcea oare spre zidul cetății sau ducea către donjonul central?

Frâncu încercă să meargă mai repede; dar era oprit în fiecare clipă de o denivelare a solului, de care se împiedica, sau de un unghi neașteptat, care-l silea să apuce în altă direcție. Din timp în timp dădea peste câte o deschidere care spărgea peretele, îngăduind trecerea în galerii laterale. Dar totul era întunecat, de nepătruns, și zadarnic încerca să se orienteze în labirint, adevărată operă a unor cârtițe.

Trebui să se întoarcă de câteva ori din drum, înțelegând că se vârâse prin fundături. Se temea ca vreun chepeng prost închis să nu se lase sub pașii lui, prăvălindu-l în fundul unei închisori subpământene, din care n-ar mai fi putut ieși. De aceea, ori de câte ori călca peste o lespede sunând a gol, avea grijă să se țină de pereți, înaintând însă mereu cu o înflăcărare ce nu-i lăsa nici răgazul de a chibzui.

Cu toate acestea, de vreme ce încă nici nu urcase, nici nu coborâse, se mai afla la nivelul curților interioare croite între feluritele clădiri ale incintei și putea avea norocul ca galeria să-l ducă până la donjonul central, chiar în locul de unde pornea scara.

Fără îndoială, trebuia să existe o cale mai directă de comunicare între poartă și clădirile cetățuii. Desigur, iar pe vremea când familia Gorj mai locuia aici nu era nevoită să se vâre prin toate trecerile acelea fără sfârșit. O altă poartă, față-n față cu cea de la intrare și deschisă la celălalt capăt al primei galerii, dădea către piața defilărilor, în inima căreia se înălța donjonul; dar poarta era acum zidită și Frâncu nu-i putuse recunoaște nici locul.

Trecuse o oră de când tânărul ban tot rătăcea după cum îl duceau ocolurile, încercând să prindă vreun zgomot depărtat, necutezând să strige numele Stillei, pe care ecourile îl puteau trimite până la etajele donjonului. Nu-și pierdea nădejdea și ar fi înaintat cât l-ar fi ținut puterile, câtă vreme o piedică de netrecut nu l-ar fi silit să se oprească.

Și totuși, fără să-și dea seama, Frâncu se și istovise. Nu pusese nimic în gură de când plecase din Verești. Suferea de foame și sete. Nu mai mergea cu pas sigur, picioarele i se înmuiaseră. În aerul umed și cald ce-i străbătea veșmintele începuse să gâfâie, iar inima-i bătea repede.

Trebuie să fi fost aproape nouă când, întinzând piciorul, nu mai dădu de pământ.

Se aplecă și mâna îi simți o treaptă, apoi încă una.

Era o scară.

Scara cobora către temeliile castelului și poate că n-avea ieșire?

Frâncu nu șovăi, coborî și numără treptele care se desfășurau pieziș față de direcția coridorului.

Coborî astfel șaptezeci și șapte de trepte pentru a atinge o a doua galerie orizontală, ce se pierdea în nenumărate coturi întunecoase.

Mai merse o jumătate de oră și, zdrobit de oboseală, tocmai se oprise, când un punct luminos se ivi la două sau trei sute de picioare înaintea lui.

De unde venea lumina? Era oare un fenomen natural, o emanație de hidrogen care se aprinsese la adâncimea aceea? Nu era mai curând un felinar purtat de către unul dintre cei ce locuiau în cetățuie?

– Să fie ea?... șopti Frâncu.

Și-și aminti că o lumină se mai ivise, ca pentru a-i arăta intrarea castelului, atunci când se rătăcise printre stâncile de pe dealul Gorgan. Dacă Stilla era cea care-i arătase lumina la una dintre ferestrele donjonului, nu încerca tot ea să-l călăuzească prin cotiturile subsolului?

Abia stăpân pe el, Frâncu se plecă și privi, fără a face vreo mișcare.

O lucire difuză, mai curând decât un punct luminos, părea să umple un fel de criptă subterană, aflată la capătul culoarului.

Frâncu hotărî să se grăbească, târându-se pentru că picioarele abia-l mai puteau duce și, după ce trecu printr-o deschidere îngustă, căzu pe pragul criptei.

Păstrată în bună stare, înaltă de vreo doisprezece pași, cripta se desfășura circular pe un diametru aproape egal. Nervurile catapetesmei, purtată de capitelurile a opt stâlpi pântecoși, se întâlneau în cheia bolții, în mijlocul căreia fusese vârât un glob de sticlă, plin de o lumină gălbuie.

Dincolo de poarta croită între doi stâlpi se afla o altă poartă, închisă, și ale cărei ținte mari, cu capetele ruginite, arătau locul unde se prindea armătura exterioară a zăvoarelor.

Frâncu se ridică, se târî până la această a doua poartă, încercă să-i clintească usciorii masivi...

Încercările-i fură zadarnice.

Cripta era prevăzută cu câteva mobile părăduite; aici, un pat sau mai degrabă niște rămășițe de stejar, peste care fuseseră zvârlite câteva așternuturi; colo, un scăunel cu picioare răsucite, o masă prinsă de perete cu scoabe de fier. Pe masă se aflau blide felurite, o cană cu apă, o farfurie cu o bucată de vânat rece, un codru de pâine semănând cu pesmetul marinăresc. Într-un colț șopotea un mic bazin alimentat de o șuviță de apă și al cărui

preaplin se vărsa într-o scurgere săpată la piciorul unuia dintre stâlpi.

Asemenea pregătiri nu vădeau că un oaspete fusese așteptat în criptă, sau mai curând un prizonier în temniță? Prizonierul să fi fost Frâncu, momit acolo în chip viclean?

În învălmășeala gândurilor sale, așa ceva nici nu-i trecu prin minte. Epuizat de foame și de oboseală, înghiți merindele puse pe masă. Își potoli setea cu apa din cană; apoi se lăsă să cadă de-a curmezișul patului grosolan, în care o odihnă de câteva clipe îi putea întoarce o parte din puterile pierdute. Dar când voi să-și adune gândurile, i se păru că ele-i scapă printre degete ca o apă.

Era mai bine să aștepte ziua, pentru a-și urma cercetările? Voința îi era în asemenea măsură adormită, încât nu mai era stăpân pe faptele lui?...

– Nu, își spuse, n-am să aștept!... La donjon... trebuie să ajung la donjon chiar în noaptea asta!...

Lumina înșelătoare care se revărsa din globul prins de cheia bolții se stinse deodată, iar cripta fu învăluită într-un întuneric deplin.

Frâncu voi să se ridice... Nu izbuti, iar gândurile-i adormiră, sau, mai bine zis, se curmară fără veste, ca acele unui orologiu căruia i s-a rupt arcul. A fost un somn ciudat, mai degrabă o toropeală apăsătoare, o nimicire deplină a ființei, ce nu venea dintr-o liniștire a minții...

Când se deșteptă, Frâncu nu-și putu da seama cât timp durase somnul. Ceasul i se oprise. Dar cripta era din nou luminată în mod artificial.

Frâncu se depărtă de pat, făcu câțiva pași în direcția primei porți: era tot deschisă; către cea de a doua: era tot închisă.

Voi să cugete, și lucrul nu mergea prea ușor.

Dacă trupul i se refăcuse după oboselile din ajun, își simțea capul și gol, și greu.

– Cât să fi dormit? se întrebă el. E noapte, e zi?...

În criptă nu se schimbase nimic, în afara luminii care fusese reaprinsă, a hranei reîmprospătate, a cănii din nou umplute cu apă proaspătă.

Să fi intrat cineva câtă vreme se prăbușise în sfârșeala aceea toropită? Se știa că ajunsese în adâncurile cetății?... Se afla în puterea boierului Radu Gorj... Era osândit să nu mai poată comunica în niciun fel cu semenii lui?

Nu era de crezut și, de altfel, avea să fugă, de vreme ce mai era în stare, avea să regăsească galeria ducând la poartă, va ieși din castel...

Să iasă?... Își aminti atunci că poarta se închisese în urma lui...

Ei bine, va încerca să ajungă la zidul de incintă și, printr-una dintre ambrazurile lui, va încerca să se strecoare afară... Până într-o oră, cu orice preț, trebuia să fie în afara cetățuii...

Dar Stilla... Va renunța să ajungă la ea?... Va pleca fără s-o fi smuls din mâna lui Radu Gorj?...

Nu! Și o va scoate la capăt cu ajutorul agenților, pe care Roșca trebuie să-i fi adus de la Alba Iulia la Verești... Vor lua cu asalt vechiul zid... Vor scotoci cetățuia, de jos și până sus!...

Odată hotărârea luată, trebuia s-o pună în aplicare fără a mai pierde o clipă.

Frâncu se ridică și se îndreptă către culoarul prin care sosise, când un fel de fâșâit se auzi îndărătul celei de a doua porți a criptei.

Fără îndoială, niște pași se apropiau tiptil.

Frâncu își lipi urechea de canatul porții și, ținându-și răsuflarea, ascultă...

Cineva părea să calce la intervale regulate, ca și cum ar fi urcat de la o treaptă la alta. Se afla acolo, fără doar și poate, o a doua scară, ce lega cripta de curțile interioare.

Spre a fi gata pentru orice împrejurare, Frâncu își scoase din teaca de la cingătoare cuțitul și-l apucă zdravăn.

Dacă intra unul dintre slujitorii boierului Gorj, se va zvârli asupra lui, îi va smulge cheile, îl va împiedica să-l urmărească și, năpustindu-se prin noua ieșire, va încerca să ajungă la donjon.

Dacă era boierul Radu Gorj – și-l va recunoaște pe cel zărit în clipa când Stilla se prăbușea pe scena Teatrului *San Carlo* – îl va lovi fără milă.

Între timp, pașii se opriseră pe palierul ce alcătuia pragul de afară.

Nemișcat, Frâncu aștepta ca poarta să se deschidă...

Nu se deschise, iar un glas de o blândețe nespusă ajunse până la tânărul ban.

Era glasul Stillei... Da!... Puțin slăbit, dar cu toate inflexiunile lui, cu farmecul de nedescris, cu modulațiile mângâietoare, admirabil instrument al minunatei arte ce părea că murise odată cu artista.

Iar Stilla repeta melodia tânguitoare care legănase visarea lui Frâncu pe când picotea în marea sală a hanului din Verești:

Nel giardino de mille fiori,
Andiamo, mio cuore...

Cântul pătrundea până-n adâncul sufletului lui Frâncu... îl aspira, îl sorbea ca pe o licoare divină, în vreme ce Stilla părea că-l poftește s-o urmeze, repetând:

Andiamo, mio cuore... andiamo...

După ce se pomenise închis în incinta cetății, se afla acum închis în criptă.

Și, cu toate acestea, poarta nu se deschidea pentru a-i îngădui să treacă!... Nu va putea ajunge până la Stilla, n-o va putea lua în brațe, scoțând-o din cetățuie?...

– Stilla... Stilla mea!... strigă el.

Și se aruncă asupra porții, care rezistă la încercările lui. Cântul părea să slăbească... glasul să se stingă... pașii să se depărteze...

Îngenuncheat, muncindu-se să desfacă scândurile porții, sfâșiindu-și unghiile în ferecături, Frâncu o chema întruna pe Stilla, al cărei glas aproape nu se mai auzea. Un gând cumplit îl străfulgera atunci.

– Nebună!... strigă el. E nebună, de vreme ce nu m-a recunoscut... n-a răspuns!... închisă de cinci ani... în puterea lui... biata mea Stilla... și-a pierdut mințile...

Atunci, cu ochii rătăciți, cu gesturi dezordonate, cu capul în flăcări, se ridică...

– Și eu... simt că-mi pierd mințile!... repetă el. Simt că înnebunesc...

Ca o fiară în cușcă, umbla încolo și încoace prin criptă...

– Nu! repeta el. Nu!... Nu trebuie să-mi pierd capul!... Trebuie să ies din cetățuie... Am să ies!

Și se aruncă asupra primei porți...

Fusese închisă fără zgomot.

Ascultând glasul Stillei, Frâncu nu-și dăduse seama de nimic...

După ce se pomenise închis în incinta cetățuii, se afla acum închis în criptă.

XIV

Era zdrobit. Așa cum se temuse, facultatea de a gândi, înțelegerea lucrurilor, inteligența necesară pentru a trage din ele concluzii îi scăpau, puțin câte puțin. Singurul simțământ rămas viu în ei era amintirea Stillei, impresia exercitată de cântul pe care ecourile criptei întunecoase nu i-l mai trimiteau.

Fusese oare victima unei iluzii? Nu, de o mie de ori nu! Pe Stilla o auzise abia adineauri și pe ea o zărise pe bastionul castelului.

Atunci, gândul că era lipsită de judecată îl cuprinse din nou, și cumplita lovitură îl izbi de parcă ar fi pierdut-o pentru a doua oară.

– Nebună! își repeta. Da!... Nebună... de vreme ce nu mi-a recunoscut vocea... de vreme ce nu mi-a putut răspunde... Nebună... Nebună!

Și era, într-adevăr, verosimil!

Ah, de-ar putea s-o smulgă din cetățuie, s-o ducă în castelul de lângă Craiova, să-i închine propria lui viață, îngrijirile și dragostea lui, ar ști s-o vindece...

Iată ce-și spunea Frâncu, pradă unui delir înspăimântător, iar mai multe ceasuri se scurseră până să-și vină în fire.

Atunci încercă să judece la rece, să se regăsească printre gândurile lui răvășite.

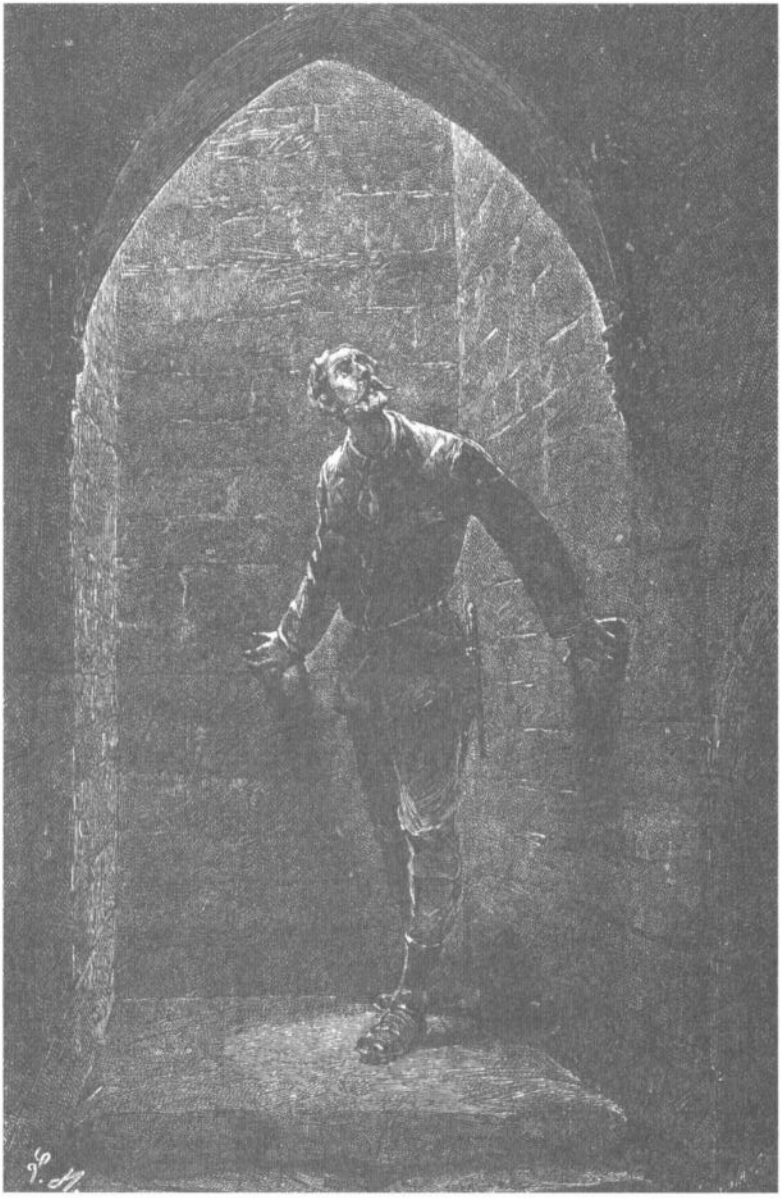

– Să fug de aici… își spuse. Cum?…

– Să fug de aici... își spuse. Cum?... De îndată ce au să deschidă poarta!... Da!... în timp ce dorm, îmi reîmprospătează merindele... Am să aștept... prefăcându-mă că dorm...

Îi trecu atunci prin minte o bănuială: apa din cană trebuia să cuprindă vreo substanță adormitoare... Numai pentru că băuse din apa aceea se cufundase în somnul greu, în nimicirea totală de a cărei durată nu-și mai putea da seama... Ei bine, n-avea să mai bea!... Nu se va atinge nici de alimentele puse pe masă... Unul dintre cei din cetățuie nu va întârzia să intre și, curând...

Curând?... De unde să știe?... Soarele urca în clipa aceea către zenit sau cobora la orizont?... Era zi sau noapte?

Așa că Frâncu se străduia să prindă zgomotul unor pași care s-ar fi apropiat de una sau alta dintre porți... Dar cum niciun zgomot nu ajungea până la el, se târî de-a lungul pereților criptei, cu fruntea în flăcări, cu ochii rătăciți, simțind că-i vâjâie urechile și răsuflând greu sub apăsarea unei atmosfere îngreunate, ce abia se reîmprospăta printre crăpăturile porților.

Deodată, la colțul unuia dintre stâlpii din dreapta, simți ajungându-i la buze o adiere mai răcoroasă.

Se afla acolo, așadar, o deschizătură prin care pătrundea puțin aer de afară?

Da... în umbra stâlpului exista o trecere ce nu putea fi bănuită.

Tânărul ban se strecură cât ai clipi între cei doi pereți, îndreptându-se către o lumină destul de vagă, ce părea că vine de sus.

Acolo se rotunjea o curticică, largă de cinci-șase pași, și ale cărei ziduri se ridicau până la vreo sută. S-ar fi zis că-i fundul unui puț slujind de curte celulei subpământene, și prin care se strecura un strop de aer și de lumină.

Frâncu își putu da seama că mai era zi. În orificiul de sus al puțului un unghi de lumină se desena pieziș față de nivelul ghizdurilor.

Soarele străbătuse cel puțin jumătate din zilnicul lui drum, căci unghiul luminos tindea să se îngusteze.

Să tot fi fost ora cinci, spre seară.

De aici încheierea că somnul lui Frâncu se prelungise timp de cel puțin patruzeci de ore, așa că nu se mai îndoi că fusese pricinuit de o băutură adormitoare.

Iar cum tânărul ban și Roșca părăsiseră Vereștii cu două zile în urmă, la 11 iunie, însemna că ziua de 13 era pe sfârșite...

Oricât de umed era aerul în fundul curții, Frâncu îl trase în plămâni și se simți întrucâtva ușurat. Dar, dacă nădăjduise că o evadare era cu putință printr-acel lung tub de piatră, fu repede dezamăgit. Îi era cu neputință să încerce a se ridica pe pereții care nu înfățișau nicio ieșitură.

Frâncu se înapoie în criptă. Deși nu putea fugi prin niciuna dintre cele două porți, voi să-și dea seama de starea în care se găseau.

Cea dintâi, pe care sosise, era tare solidă, groasă și părea să fie închisă pe dinafară cu zăvoare prinse în belciuge de fier; ar fi fost, prin urmare, zadarnic să caute să-i forțeze canaturile.

A doua poartă, de după care se auzise glasul Stillei, părea mai puțin bine păstrată, scândurile fiindu-i putrezite pe alocuri... Poate că n-ar fi fost prea greu să-și deschidă cale pe-acolo.

– Da... pe aici! își spuse Frâncu, regăsindu-și sângele rece.

Dar n-avea timp de pierdut, pentru că cineva avea să intre de bună seamă în criptă, de îndată ce l-ar fi socotit toropit de băutura adormitoare.

Treaba mergea mai repede decât ar fi nădăjduit, întrucât putregaiul rosese lemnul în jurul armăturii metalice de care

erau prinse zăvoarele vârâte în tocul porții. Frâncu izbuti să desprindă cu cuțitul partea rotundă, lucrând aproape fără zgomot, oprindu-se când și când pentru a trage cu urechea, încredințându-se că de afară nu se aude nimic.

Peste trei ore desprinsese zăvoarele și poarta se deschise, scârțâind din țâțâni.

Frâncu se duse atunci în curticică, pentru a respira un aer mai puțin înăbușitor.

În clipa aceea unghiul luminos nu se mai deslușea în orificiul puțului, dovadă că soarele coborâse dincolo de Retezat. Curtea era cufundată într-o beznă grea. Câteva stele străluceau în cercul ghizdurilor, ca văzute prin țeava lungă a unui telescop. Când și când adierile ce se alină noaptea împingeau alene pe cer nori mărunți. Nuanțele văzduhului arătau, de asemenea, că luna, aflată la jumătate, depășise orizontul munților dinspre răsărit.

Să tot fi fost ora nouă seara.

Frâncu se înapoie pentru a se hrăni puțin și a-și potoli setea cu apa din micul bazin, după ce o vărsă mai întâi pe cea din cană. Apoi, prinzându-și cuțitul la cingătoare, ieși pe poarta pe care o trase după el.

Poate că avea s-o întâlnească pe nefericita Stilla rătăcind prin galeriile subterane?... La gândul acesta inima-i bătea să se spargă.

Merse câțiva pași și se lovi de o treaptă. După cum socotise, acolo începea o scară căreia îi numără treptele în timp ce le suia – numai șaizeci în locul celor șaptezeci și șapte pe care fusese nevoit să le coboare pentru a ajunge pe pragul criptei. Mai lipseau, așadar, încă opt pași ca să se afle din nou la nivelul solului.

Dar, cum nu vedea nimic mai bun de făcut decât să urmeze coridorul întunecat, căruia îi atingea pereții dacă-și desfăcea brațele, înainte.

O jumătate de oră se scurse fără să-l fi oprit vreo poartă sau niște zăbrele. Dar numeroase coturi îl împiedicară să-și dea seama de direcția luată față de zidul de incintă, care făcea față culmii Gorganului.

După un popas de câteva minute, în care-și trase sufletul, Frâncu porni din nou și începea să i se pară că galeria nu mai are capăt, când trebui să se oprească înaintea unui obstacol.

Era un perete de cărămidă.

Pipăind la înălțimi felurite, mâna nu-i dădu nici peste cea mai mică deschizătură.

Pe acolo nu se putea trece.

Fără să vrea, scoase un strigăt. Toate speranțele i se zdrobeau de această piedică! Genunchii-i tremurară, îl lăsară picioarele și căzu de-a lungul peretelui.

Dar, la nivelul solului, peretele avea o crăpătură îngustă, cărămizile deplasate abia se mai țineau și se mișcau sub degetele lui.

– Pe aici... Da!... Pe aici!... strigă Frâncu.

Și începu să scoată una câte una cărămizile, când un zgomot se auzi din partea cealaltă.

Frâncu se opri. Zgomotul nu încetase și, totodată, o rază de lumină se strecura prin crăpătură.

Frâncu privi.

Acolo se afla vechea bisericuță a castelului. În ce jalnică stare o aduseseră timpul și părăsirea: o boltă pe jumătate prăbușită, ale cărei nervuri se mai racordau cu stâlpii gheboși, două sau trei arcade ogivale, gata să se dărâme; ferestre dislocate pe care se desenau fragile cruci de stil gotic; ici și colo câte o lespede

prăfuită de marmură, sub care dormea un strămoș al neamului Gorj; în fundul naosului, o bucată de iconostas împodobită cu sculpturi zgâriate, apoi o rămășiță de acoperiș peste altarul ferit de ploaie și, în sfârșit, deasupra intrării, turla gata să cadă, din care spânzura până la pământ o funie, funia clopotului ce bătea uneori spre nespusa spaimă a celor din Verești, când întârziau pe drumul trecătorii.

Ținând în mână un felinar a cărui strălucire îi lumina fața, cineva intrase în bisericuța de atâta vreme pustie și deschisă intemperiilor climatului din Carpați.

Frâncu îl recunoscu pe dată.

Era Orfanik, omul ciudat cu care boierul Radu se întovărășea în vremea ședерii în marile orașe italienești, originalul văzut pe străzi gesticulând și vorbind cu el însuși, savantul neînțeles, inventatorul urmărind mereu câte o himeră și care-și punea cu siguranță invențiile în slujba lui Radu Gorj.

Așa că, dacă Frâncu mai avea vreo îndoială cu privire la prezența boierului în Castelul din Carpați, chiar și după apariția Stillei, îndoiala lăsa loc certitudinii odată ce Orfanik se afla acolo, sub ochii lui.

Ce putea trebălui în bisericuța dărăpănată, la acel ceas târziu de noapte?

Frâncu încercă să-și dea seama și iată ce văzu, destul de limpede:

Plecat spre pământ, Orfanik ridicase mai mulți cilindri de fier, de care lega un fir desfășurat de pe o bobină așezată într-un colț al bisericuței. Și era atât de prins de ceea ce făcea, încât nu l-ar fi zărit pe tânărul ban nici dacă acesta s-ar fi putut apropia.

Ah, de ce crăpătura pe care Frâncu se apucase s-o lărgească nu era destul de mare pentru a-i îngădui să treacă dincolo! Ar

fi pătruns în bisericuță, s-ar fi năpustit asupra lui Orfanik, l-ar fi silit să-l ducă în donjon...

Dar era poate mai bine că nu era în stare să iasă, fiindcă, dacă încercarea n-ar fi izbutit, boierul Gorj l-ar fi făcut să plătească cu viața tainele pe care le descoperise!

La câteva minute după sosirea lui Orfanik, un alt bărbat pătrunse în bisericuță: era boierul Radu Gorj.

Chipul de neuitat al personajului nu se schimbase. Nici nu părea să fi îmbătrânit, cu fața lui palidă și prelungă, pe care lanterna o lumină de jos în sus, cu pletele date pe spate și începând a încărunți, cu privirea scăpărând până în fundul orbitelor!

Radu Gorj se apropie pentru a cerceta treaba pe care o făcea Orfanik.

Și iată șoaptele schimbate între cei doi:

XV

– Ai făcut racordul cu bisericuța, Orfanik?

– Am isprăvit.

– În cazematele bastioanelor e totul pregătit?

– Totul.

– Bastioanele și bisericuța sunt legate acum direct cu donjonul?

– Sunt.

– Și vom avea vreme să fugim după ce aparatul va da drumul la curent?

– Vom avea.

– Ai verificat dacă tunelul care dă în pasul Vulcan e liber?

– Este.

Urmară atunci câteva clipe de tăcere, pe când Orfanik, apucând felinarul, îi trimitea lumina în adâncurile bisericuței.

– O, bătrâna mea cetățuie! strigă boierul. Scump au să plătească cei ce-or încerca să-ți calce incinta!

Și Radu Gorj rosti cuvintele cu un glas care-l făcu pe tânărul ban să se înfioare.

– Ai auzit ce se spune la Verești? îl întrebă apoi pe Orfanik.

– Firul mi-a transmis acum cincizeci de minute ce se vorbea la hanul *Regele Matei*.

– Atacul a rămas pentru la noapte?

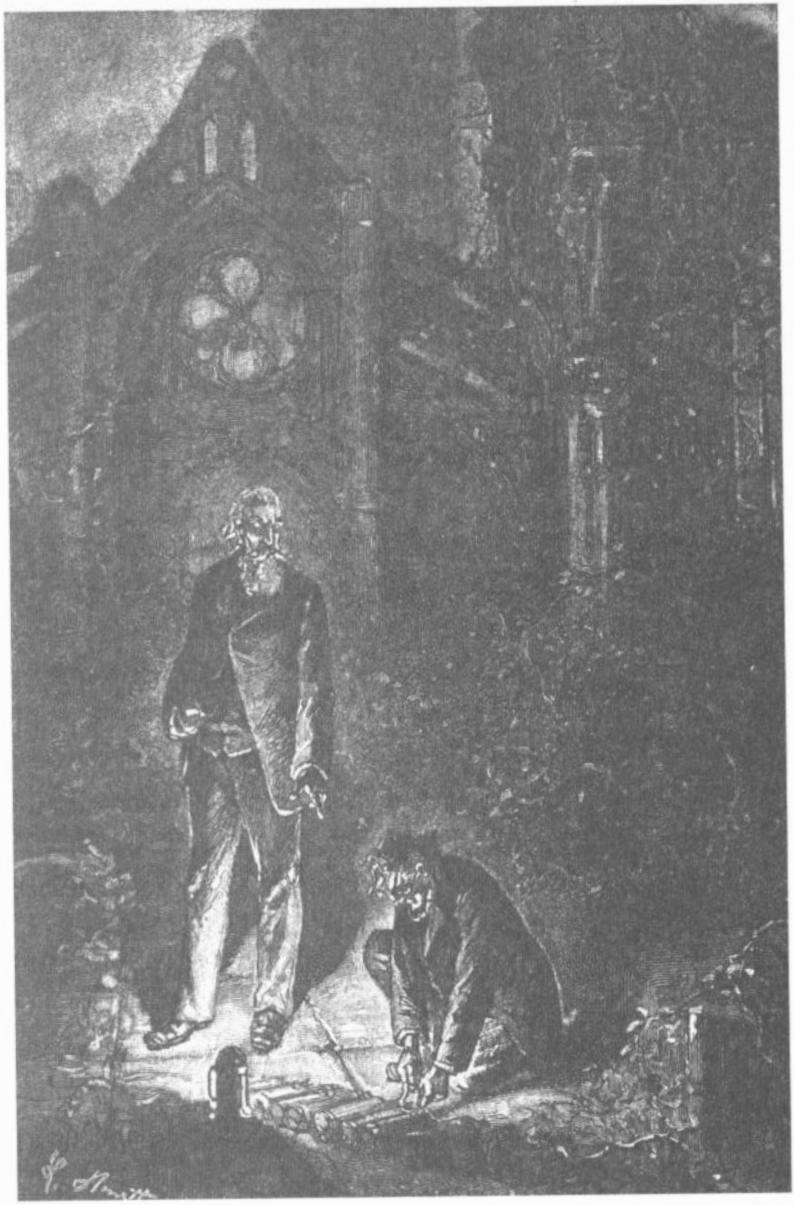

Urmară atunci câteva clipe de tăcere, pe când Orfanik, apucând felinarul, îi trimitea lumina în adâncurile bisericuței.

– Nu, va avea loc abia în zori.

– De când s-a înapoiat Roșca ăsta la Verești?

– De două ore, împreună cu agenții de poliție, pe care i-a adus de la Alba Iulia.

– Ei bine, de vreme ce nu mai poate fi apărat, repetă boierul Gorj, castelul îi va zdrobi sub dărâmături pe Frâncu Teleac, împreună cu toți câți îi vor sări într-ajutor. Apoi, peste câteva clipe, adăugă: Și firul, Orfanik? Nu trebuie să se poată afla niciodată că stabilea o comunicație între castel și satul Verești...

– Nu se va afla. Am să-l distrug.

Credem că e timpul să lămurim unele fapte petrecute în cursul acestei povestiri și a căror origine n-avea să întârzie a fi dată în vileag.

Pe vremea aceea – ținem să subliniem în chip deosebit că întâmplarea s-a petrecut într-unul din ultimii ani ai secolului al XIX-lea – folosirea electricității, socotită pe drept cuvânt „sufletul universului", fusese dusă până la ultimele perfecționări. Ilustrul Edison și ciracii săi își desăvârșiseră opera.

Printre alte aparate electrice, telefonul funcționa atunci cu o atât de minunată precizie, încât sunetele culese pe plăci de metal ajungeau liber la ureche, fără ajutorul cornetelor. Ceea ce se spunea, se cânta chiar, ceea ce se șoptea putea fi auzit la orice depărtare, și două persoane despărțite prin mii de leghe vorbeau între ele de parcă ar fi stat una în fața celeilalte[1].

Orfanik, tovarășul nedespărțit al boierului Radu Gorj, era de ani de zile un inventator de prima mână în toate domeniile privind utilizarea practică a electricității. Dar admirabilele lui descoperiri, se știe, nu fuseseră primite după cum meritau. În

[1] Puteau să se și vadă în niște oglinzi legate între ele, datorită invenției telefotonului. (n.a.) Jules Verne anticipează videofonul, aflat azi în stadiu experimental.

locul omului de geniu, lumea savantă nu voise să vadă în el decât un nebun. De aici ura neîmpăcată pe care inventatorul, neacceptat și dat deoparte, o nutrea față de semenii săi.

În această împrejurare, boierul Gorj îl întâlni pe Orfanik, de care mizeria se ținea scai. Îl încurajă, îi deschise propria lui pungă și, în cele din urmă, și-l apropie, cu condiția ca savantul să-i păstreze roadele invențiilor și el să rămână singurul în drept să le folosească.

Cei doi originali și maniaci, fiecare în felul său, erau făcuți să se înțeleagă. De aceea, din clipa întâlnirii nu se mai despărțiră, nici chiar când boierul Gorj o urmărise pe Stilla prin toate orașele italiene.

Dar, în vreme ce melomanul se lăsa îmbătat de cântecul artistei fără seamăn, Orfanik se îndeletnicea doar cu întregirea descoperirilor făcute în ultimii ani de către electricieni, cu perfecționarea aplicațiilor lor, cu obținerea celor mai năstrușnice efecte.

Boierul Gorj pieri fără urmă după incidentele care încheiară cariera dramatică a Stillei. Dar, părăsind Napoli, se refugiase în Castelul din Carpați, însoțit de către Orfanik, foarte mulțumit să se închidă acolo împreună cu el.

Când se hotărî să se îngroape între zidurile bătrânei cetăți, boierul Gorj dori ca niciun localnic să nu poată bănui că se înapoiase și nimeni să nu fie îndemnat să-l viziteze. E de la sine înțeles că Orfanik și cu el puteau asigura cu prisosință în castel cele necesare traiului. Într-adevăr, exista o cale de comunicație secretă cu drumul din pasul Vulcan și, pe acest drum, un om de încredere, vechi slujbaș al boierului, pe care nimeni nu-l cunoștea, aducea la anume răstimpuri tot ce boierul Gorj și tovarășul său puteau dori.

De fapt, ceea ce rămăsese din cetățuie – și mai ales donjonul central – era mai puțin dărăpănat decât se credea, și chiar mai confortabil decât cereau nevoile oaspeților săi. De aceea, înzestrat cu tot ce-i trebuia pentru realizarea experiențelor lui, Orfanik se putu îndeletnici cu uimitoare lucrări, cărora fizica și chimia le furnizau elementele. Și îi trecu prin minte să le folosească pentru a-i îndepărta pe nepoftiți.

Boierul Gorj îi primi bucuros propunerea și Orfanik instală un aparataj special, menit să înspăimânte regiunea prin producerea unor fenomene ce nu puteau fi atribuite decât unei intervenții diabolice.

Dar boierul Gorj voia mai întâi de toate să fie ținut la curent cu ceea ce se spunea în satul cel mai apropiat. Exista oare un mijloc pentru a-i auzi pe oameni vorbind, fără ca ei să bănuiască? Da, dacă se putea stabili o comunicație telefonică între castel și sala mare a hanului *La Regele Matei*, unde fruntașii din Verești obișnuiau să se adune seară de seară.

Asta și făcu Orfanik, cu îndemânare și în taină, în felul cel mai simplu cu putință. Un fir de aramă, învelit în teaca lui izolatoare și al cărui capăt pornea de la primul etaj al donjonului, fu desfășurat pe sub apele Doinei, până-n satul Verești. Odată treaba asta îndeplinită, Orfanik s-a dat drept turist și a petrecut o noapte la *Regele Matei* pentru a racorda firul la sala cea mare a hanului. Se înțelege că nu-i fu prea greu să tragă celălalt capăt al firului, cufundat în albia torentului, până la înălțimea ferestrei de pe fațada posterioară, care nu se deschidea niciodată. Apoi, ascunzând un aparat telefonic în desișul frunzelor, îl legă de fir. Iar cum aparatul era făcut în chip desăvârșit pentru a emite, pentru a primi sunetele, boierul Gorj putea auzi tot ce se spunea la *Regele Matei* și să facă auzit acolo tot ce poftea.

În primii ani liniștea cetățuii nu fu defel tulburată. Faima rea de care se bucura ajungea pentru a-i îndepărta pe cei din Vereşti. De altminteri, se ştia că fusese părăsită după moartea celor din urmă slujbaşi ai familiei. Dar într-o bună zi, tocmai când începe povestirea noastră, luneta ciobanului Frig îngădui descoperirea şuviţei de fum ieşind dintr-un horn al donjonului. Din clipa aceea se iscară tot felul de vorbe, şi ce le-a urmat, se ştie.

Comunicaţia telefonică se dovedi atunci folositoare, de vreme ce boierul Gorj şi Orfanik putură fi ţinuţi la curent cu tot ce se petrecea la Vereşti. Datorită firului aflară că Nicu Deac se legase să se ducă până la cetăţuie, şi cu ajutorul firului se auzi deodată în sala *Regelui Matei* glasul ameninţător, cerându-i să-şi schimbe gândul. Atunci, cum, în ciuda avertismentului, tânărul pădurar stărui să se ţină de vorbă, boierul Gorj hotărî să-l înveţe minte în aşa fel încât să-i piară cheful de a mai da vreodată pe-acolo. Aparatura lui Orfanik, pregătită să funcţioneze oricând, produse în noaptea aceea o seamă de fenomene de natură fizică, menite să vâre groaza în ţinutul din preajmă: clopotul bătând în turla bisericuţei, proiectarea unor flăcări intense, care, în amestec cu sare de mare, dădeau tuturor lucrurilor o înfăţişare spectrală, sirene formidabile din care aerul comprimat ţâşnea cu mugete înspăimântătoare, siluete fotografice ale unor monştri proiectate cu ajutorul unor reflectoare puternice, plăci metalice dispuse în iarba şanţului de incintă şi puse în legătură cu baterii, al căror curent îl apucase pe doctor de cizmele lui potcovite, în sfârşit, o descărcare electrică pornită din bateriile laboratorului, care-l răsturnase pe pădurar în clipa când pusese mâna pe ferecătura podiştii.

Întocmai cum socotise boierul Gorj, după ivirea acestor inexplicabile minuni, după încercarea lui Nicu Deac, sfârşită atât

de prost, groaza ajunse la culme și chiar plătit cu aur nimeni nu s-ar mai fi învoit să se apropie – nici la două mile – de Castelul din Carpați, bântuit de bună seamă de făpturi supranaturale.

Radu Gorj se putea crede la adăpost de orice curiozitate nepoftită, când Frâncu Feleac sosi la Verești.

În timp ce-i trăgea de limbă fie pe Ionas, fie pe jupânul Colț și pe ceilalți, prezența lui la hanul *Regele Matei* fu semnalată de firul din albia Doinei. Ura boierului Gorj pentru tânărul ban se reaprinse la amintirea evenimentelor petrecute la Napoli. Și nu numai că Frâncu Teleac se afla în sat, la câteva mile de cetățuie, dar iată că-și mai bătea joc de absurdele superstiții ale fruntașilor, nimicea faima de natură fantastică ce apăra Castelul din Carpați, ba mai și făgăduia să înștiințeze autoritățile de la Alba Iulia pentru ca poliția să dezvăluie deșertăciunea tuturor acestor legende!

Astfel că boierul Gorj hotărî să-l atragă pe Frâncu Teleac în cetățuie, și se știe prin ce mijloace de tot felul izbutise. Trimis prin aparatul telefonic la hanul *Regele Matei*, glasul Stillei îl îndemnase pe tânărul ban să se abată din drum pentru a se apropia de castel; ivirea cântăreței pe movila de pământ a bastionului îi insuflase dorința nestăvilită de a pătrunde înăuntru; o lumină așezată la una dintre ferestrele donjonului îl călăuzise către poarta deschisă pentru a-i îngădui să intre. În fundul criptei luminată electric, în care auzise din nou glasul răscolitor, între pereții celulei unde alimentele îi erau aduse pe când cădea într-un somn letargic, în temnița vârâtă în adâncurile cetățuii și a cărei poartă se închisese peste el, Frâncu Teleac se afla în puterea boierului Gorj, și boierul Gorj era încredințat că de acolo nu va mai putea ieși niciodată.

Acestea erau rezultatele misterioasei colaborări a lui Radu Gorj cu complicele său, Orfanik. Dar, spre marea lui ciudă,

boierul știa că Roșca dăduse alarma și, neurmându-și stăpânul în interiorul castelului, înștiințase autoritățile din Alba Iulia. O căprărie de agenți sosise la Verești și boierul Gorj n-avea să le poată face față. Într-adevăr, cum puteau el și Orfanik să se apere împotriva unei cete numeroase? Mijloacele întrebuințate împotriva lui Nicu Deac și a doctorului Pațac ar fi fost fără folos, căci poliția nu crede în intervenții drăcești. De aceea se hotărâseră amândoi să nimicească definitiv cetățuia și nu mai așteptau decât clipa în care să treacă la fapte. Un curent electric fusese pregătit pentru a da foc încărcăturilor de dinamită îngropate sub donjon, sub bastioane, sub vechea bisericuță, iar aparatul menit să declanșeze curentul trebuia să lase boierului Gorj și complicelui său răgazul de a fugi prin tunelul pasului Vulcan. Apoi, după explozia căreia aveau să-i cadă victime tânărul ban și mulți dintre cei care vor escalada zidul de incintă al castelului, amândoi trebuiau să fugă atât de departe, încât niciodată nu li s-ar mai fi dat de urmă.

Cât auzise din vorbele lor îi lămuri lui Frâncu întâmplările din trecut. Știa acum că între Castelul din Carpați și satul Verești exista o comunicație telefonică. Aflase și că cetățuia avea să fie nimicită în urma unei catastrofe care-l va costa viața și care trebuia să le fie fatală și agenților de poliție aduși de Roșca. Știa, în sfârșit, că boierul Gorj și Orfanik vor avea răgazul de a fugi, de a fugi târând-o cu ei pe Stilla cu mințile pierdute...

Ah, de ce nu putea intra în bisericuță, de ce nu se putea arunca asupra celor doi!... I-ar fi pus la pământ, i-ar fi lovit, i-ar fi făcut inofensivi, ar fi împiedicat înspăimântătoarea explozie!

Dar ceea ce era cu neputință acum n-avea să mai fie la fel, poate, după plecarea boierului. Atunci când vor fi părăsit amândoi bisericuța, Frâncu avea să-i urmărească până la donjon și, cu ajutorul lui Dumnezeu, va face dreptate!

Boierul Gorj și Orfanik se și aflau în fundul naosului. Frâncu nu-i pierdea din ochi. Pe unde aveau să iasă? Pe vreo poartă dând către una din curțile incintei, sau printr-un culoar interior, legând bisericuța cu donjonul, de vreme ce toate clădirile cetățuii păreau să comunice între ele? N-avea nicio importanță, dacă tânărul ban nu dădea peste vreo piedică pe care să n-o poată trece.

În clipa aceea boierul Gorj și Orfanik mai schimbară câteva cuvinte.

– Nu mai e nimic de făcut aici?

– Nimic.

– Atunci ne despărțim.

– Ați rămas la părerea să vă las singur în castel?...

– Da, Orfanik, și pornește chiar acum prin tunelul pasului Vulcan.

– Dar dumneavoastră?!

– N-am să părăsesc cetățuia decât în ultima clipă.

– Suntem înțeleși să vă aștept la Bistrița?

– La Bistrița.

– Rămâneți, așadar, boierule, și rămâneți singur, dacă asta vi-i voia.

– Da... pentru că vreau s-o aud... vreau s-o mai aud o dată, în cea din urmă noapte pe care o petrec în Castelul din Carpați!

Peste câteva clipe boierul Gorj și Orfanik părăsiseră bisericuța.

Deși numele Stillei nu fusese rostit, Frâncu înțelese că Radu Gorj vorbise despre ea.

XVI

Dezastrul era iminent. Frâncu nu-l putea preîntâmpina decât punându-l pe boierul Gorj în imposibilitatea de a-și îndeplini planul.

Era, atunci, ora 11 noaptea. Nemaitemându-se că poate fi descoperit, Frâncu se apucă din nou de lucru. Cărămizile peretelui se desfăceau destul de lesne, dar era atât de gros, că trecu o jumătate de oră până să lărgească deschiderea de ajuns ca să poată trece printr-însa.

De îndată ce puse piciorul în bisericuța bătută de vânt, Frâncu se simți înviorat de aerul de afară. Prin spărturile pereților și prin golul ferestrelor cerul lăsa să se vadă niște nori mărunți, goniți de vânt. Ici și colo se zăreau câteva stele, pe care strălucirea lunii, suind la orizont, le făcea să pălească.

Trebuia să găsească ușa ce se deschidea în fundul bisericuței, și pe care ieșiseră boierul Gorj și Orfanik. De aceea, străbătând pieziș naosul, Frâncu se apropie de altar.

În partea aceasta întunecoasă, unde razele lunii nu pătrundeau, piciorul se izbea de rămășițele mormintelor și de fragmente desprinse din boltă.

În sfârșit, tocmai în spate, dincolo de iconostas, lângă un ungher întunecat, simți că o ușă mâncată de cari se deschide, când o împinse.

Ușa dădea într-o galerie ce străbătea, pesemne, incinta. Pe acolo pătrunseseră în bisericuță boierul Gorj și Orfanik și tot pe acolo ieșiseră.

De îndată ce pătrunse în galerie, Frâncu se află din nou în mijlocul beznei. După o seamă de coturi, fără să fi trebuit să urce sau să coboare, era încredințat că se păstrase la nivelul curților interioare.

După o jumătate de oră întunericul păru mai puțin adânc; o lumină slabă se strecura prin câteva deschideri laterale ale galeriei.

Frâncu putu merge mai repede și pătrunse într-o cazemată mare, cruțată sub movila de pământ a bastionului din colțul stâng al zidului de incintă.

Cazemata era străpunsă de ferestruici înguste, prin care pătrundeau razele lunii. În față se afla o ușă deschisă.

Prima grijă a lui Frâncu fu să se așeze în dreptul uneia dintre ferestruici ca să tragă în piept, pentru câteva clipe, aerul proaspăt al nopții.

Dar, când să se dea îndărăt, i se păru că vede două sau trei umbre mișcându-se la marginea de jos a dealului Gorgan, luminat până către întunecata masă a brădetului.

Frâncu se uită mai bine.

Pe culme, câțiva oameni umblau încoace și încolo, pe dinaintea copacilor – fără îndoială agenții din Alba Iulia, aduși de Roșca. Se hotărâseră totuși să atace noaptea, în nădejdea că-i vor lua pe neașteptate pe oaspeții castelului, sau așteptau acolo primele licăriri ale zorilor?

Cât de mult trebui să se stăpânească pentru a opri strigătul gata să-i țâșnească de pe buze, pentru a nu-l chema pe Roșca, deși acesta l-ar fi auzit și i-ar fi recunoscut glasul! Dar strigătul putea fi auzit în donjon și, înainte ca agenții să fi sărit zidul,

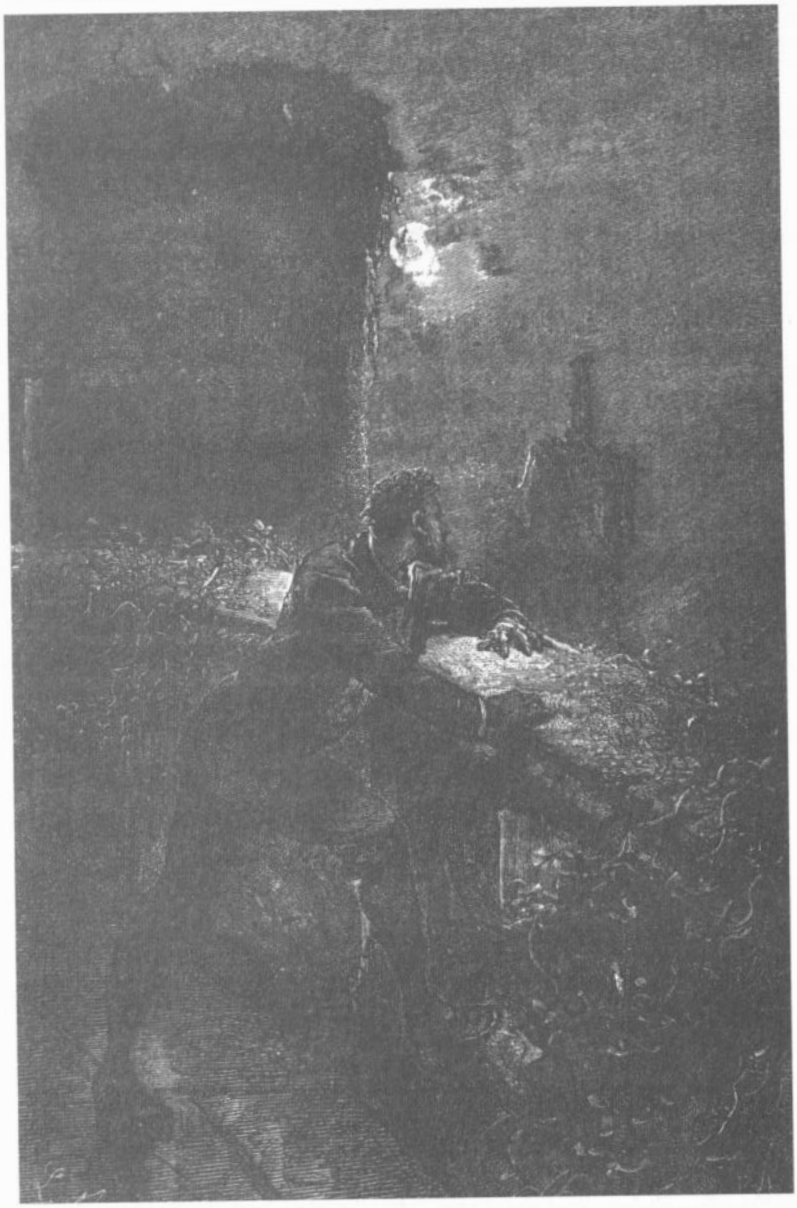

Frâncu se furișă pe terasă și, luând seama să se adăpostească pe după parapet, privi spre culmea Gorganului.

Radu Gorj ar fi avut răgazul să-și pună în funcțiune aparatul și să fugă prin tunel.

Frâncu izbuti să se stăpânească și se depărtă de ferestruică. Apoi, străbătând cazemata, trecu de ușă și urmă să pășească prin galerie.

După cinci sute de pași ajunse pe pragul unei scări săpate în grosimea zidului.

Se afla, în sfârșit, în donjonul ridicat în mijlocul pieții unde se primeau odinioară defilările? Așa s-ar fi zis.

Cu toate acestea, scara nu părea să fie scara principală, ducând către etajele donjonului. Era alcătuită dintr-o seamă de trepte circulare, așezate, ca spiralele unui șurub, în interiorul unei cuști înguste și întunecoase.

Frâncu sui fără zgomot, trăgând cu urechea, dar neauzind nimic și, la capătul a vreo douăzeci de trepte, se opri pe un palier.

O ușă se căsca acolo, dând către terasa ce înconjura primul etaj al donjonului.

Frâncu se furișă pe terasă și, luând seama să se adăpostească pe după parapet, privi spre culmea Gorganului.

Mai mulți oameni se vedeau încă la marginea pădurii de brad și nimic nu vădea că aveau de gând să se apropie de cetățuie.

Hotărât să-l găsească pe boierul Gorj înainte de fuga acestuia prin tunelul trecătorii, Frâncu ocoli etajul și ajunse înaintea unei alte uși, unde spirala scării își relua urcușul cotit. Puse piciorul pe prima treaptă, își lipi mâinile de perete și începu să urce.

Mereu aceeași tăcere!

Apartamentul de la etajul întâi nu era locuit.

Frâncu se grăbi să ajungă la palierele celorlalte etaje.

Când ajunse la al treilea palier, piciorul nu-i mai dădu peste nicio treaptă. Acolo sfârșea scara deservind apartamentul cel

mai de sus al donjonului, încununat de platforma crenelată pe care flutura odinioară steagul boierilor Gorj.

Pe stânga palierului, peretele era străpuns de o ușă, atunci închisă.

Prin broasca a cărei cheie se afla afară se strecura un fir de lumină puternică.

Frâncu ascultă și nu auzi, din apartament, niciun zgomot.

Lipindu-și ochiul de gaura cheii, nu văzu decât partea stângă a unei încăperi viu luminate, în vreme ce partea dreaptă era cufundată în întuneric.

După ce suci cheia încetișor, Frâncu deschise ușa.

O sală spațioasă ocupa tot etajul superior al donjonului. Pe pereții ei circulari se sprijinea o boltă de chesoane, ale cărei nervuri se întâlneau la mijloc pentru a se contopi într-un pandantiv grosolan. Draperii grele, tapiserii vechi cu personaje acopereau pereții. Câteva mobile bătrâne, dulapuri, blidare, jilțuri, scaune fără spătar o mobilau într-un fel destul de artistic. La ferestre spânzurau perdele groase, ce nu îngăduiau luminii să fie văzută de afară. Pe jos era întins un covor gros de lână, care amortiza pașii.

Rânduiala încăperii era cel puțin ciudată și, pătrunzând înăuntru, Frâncu fu izbit mai ales de contrastul pe care-l înfățișa, după cum era cufundată în întuneric sau scăldată în lumină.

În dreapta ușii, partea din fund se pierdea într-o beznă adâncă.

Dimpotrivă, la stânga, o estradă drapată în stofe negre primea o lumină puternică, provenind din vreun aparat de concentrare așezat în față, dar astfel încât să nu poată fi văzut.

La vreo doisprezece pași de estrada de care era despărțit printr-o balustradă ce-i venea până la brâu, se afla un jilț

vechi, cu spătar înalt, pe care ecranul îl înconjura cu un fel de penumbră.

Lângă jilț, pe o măsuță acoperită de un covor, o cutie dreptunghiulară.

Cutia, lungă de douăsprezece până la cincisprezece șchioape, largă de cinci sau șase, și al cărei capac, bătut în nestemate, era deschis, cuprindea un cilindru metalic.

De cum pătrunse în încăpere, Frâncu își dădu seama că jilțul era ocupat.

Ședea într-adevăr acolo o ființă cu totul nemișcată, cu capul lăsat pe spătarul jilțului, cu pleoapele închise, cu brațul drept întins peste masă și mâna sprijinită pe partea anterioară a cutiei.

Era Radu Gorj.

Oare pentru a dormi dorise boierul să-și petreacă ultima noapte în etajul de sus al vechiului donjon?

Nu!... După câte auzise Frâncu, pe când celălalt vorbea cu Orfanik, era cu neputință!

Boierul Gorj era, de altfel, singur în încăpere și, ascultând de porunca ce-i fusese dată, nu mai încăpea îndoială că tovarășul îi și fugise prin tunel.

Dar Stilla?... Nu spusese Radu Gorj că voia s-o mai audă pentru ultima dată în Castelul din Carpați, înainte ca acesta să fie nimicit de explozie?... Și de ce altfel ar fi venit în sala unde ea sosea, pesemne, seară de seară, pentru a-l îmbăta cu glasul ei?

Unde să fi fost Stilla?

Frâncu n-o vedea și n-o auzea...

La urma urmei, ce-i păsa acum, când Radu Gorj era la cheremul tânărului ban!... Frâncu va ști să-l silească să spună tot! Dar, dată fiind starea de surescitare în care se afla, n-avea să se năpustească asupra celui pe care-l ura, așa cum era urât de

către el, care i-o răpise pe Stilla... pe Stilla, în viață și nebună... nebună din pricina lui... și să-l izbească?...

Frâncu se așeză în spatele jilțului. Nu mai avea de făcut decât un pas pentru a apuca brațul boierului Gorj și, rătăcit, cu ochii înroșiți, își și ridicase mâna...

Deodată se ivi Stilla.

Frâncu scăpă cuțitul pe covor.

Stilla era pe estradă, în picioare, în plină lumină, cu părul despletit, cu brațele întinse, minunat de frumoasă în costumul alb al Angelicăi din *Orlando*, așa cum i se arătase pe bastionul cetății. Ochii ei, ațintiți asupra tânărului ban, îl pătrundeau până în adâncul sufletului...

Era cu neputință să nu-l vadă pe Frâncu și, cu toate acestea, Stilla nu făcea nicio mișcare pentru a-l chema... nu-și dezlipea buzele pentru a-i vorbi!... Vai! Era nebună!

Frâncu era gata să se năpustească pe estradă pentru a o cuprinde în brațe, pentru a o scoate afară...

Stilla începu să cânte. Fără a-și părăsi jilțul, boierul Goij se plecase spre ea. În culmea admirației, ciudatul *dilettante* respira glasul ca pe un parfum, îl sorbea ca pe o licoare divină. Așa cum fusese odinioară la reprezentațiile teatrelor din Italia, așa era acum în mijlocul sălii, în deplină singurătate, în vârful donjonului ce domina câmpia transilvană!

Da!... Stilla cânta... Cânta pentru el... doar pentru el!... Ceva ca o adiere se desprindea de pe buzele ei, ce păreau nemișcate... Dar, dacă-și pierduse judecata, sufletul ei de artistă rămăsese întreg!

Frâncu, și el, se îmbăta de farmecul glasului pe care nu-l auzise de cinci ani de zile... Se cufunda în contemplarea înflăcărată a femeii pe care nu crezuse s-o mai vadă vreodată și care se afla aici, vie, de parcă o minune ar fi înviat-o sub privirile lui.

Iar cântecul Stillei nu era cel care, mai presus de toate, trebuia să facă să vibreze strunele amintirii în inima lui Frâncu? Da! Recunoscuse finalul tragicei scene din *Orlando*, finalul în care sufletul cântăreței se fărâmase la cea din urmă frază:

Innamorata, mio cuore tremante,
Voglio morire...

Frâncu urmărea notă cu notă fraza inefabilă... Și-și spunea că nu se va mai întrerupe, așa cum se întâmplase pe scena Teatrului *San Carlo*... Nu!... Nu va muri pe buzele Stillei, precum murise la reprezentația ei de adio...

Frâncu nu mai răsufla... întreaga viață-i era legată de cântecul acesta... Câteva măsuri încă și cântecul urma să sfârșească în toată puritatea-i fără seamăn...

Dar iată că glasul începe să slăbească... S-ar zice că Stilla șovăie, repetând cuvintele de o sfâșietoare durere:

Voglio morire...

Va cădea oare Stilla acolo, pe estradă, așa cum căzuse odinioară pe scenă?

Nu cade, dar cântecul se oprește la aceeași măsură, la aceeași notă ca în Teatrul *San Carlo*... Scoate un strigăt... și e strigătul pe care Frâncu l-a auzit în seara aceea...

Cu toate acestea, Stilla e tot acolo, în picioare, nemișcată, cu privirea ei atât de îndrăgită, privire ce-i trimite tânărului ban toată dragostea din suflet...

Frâncu se repede spre ea... Vrea s-o scoată din sală, din castel...

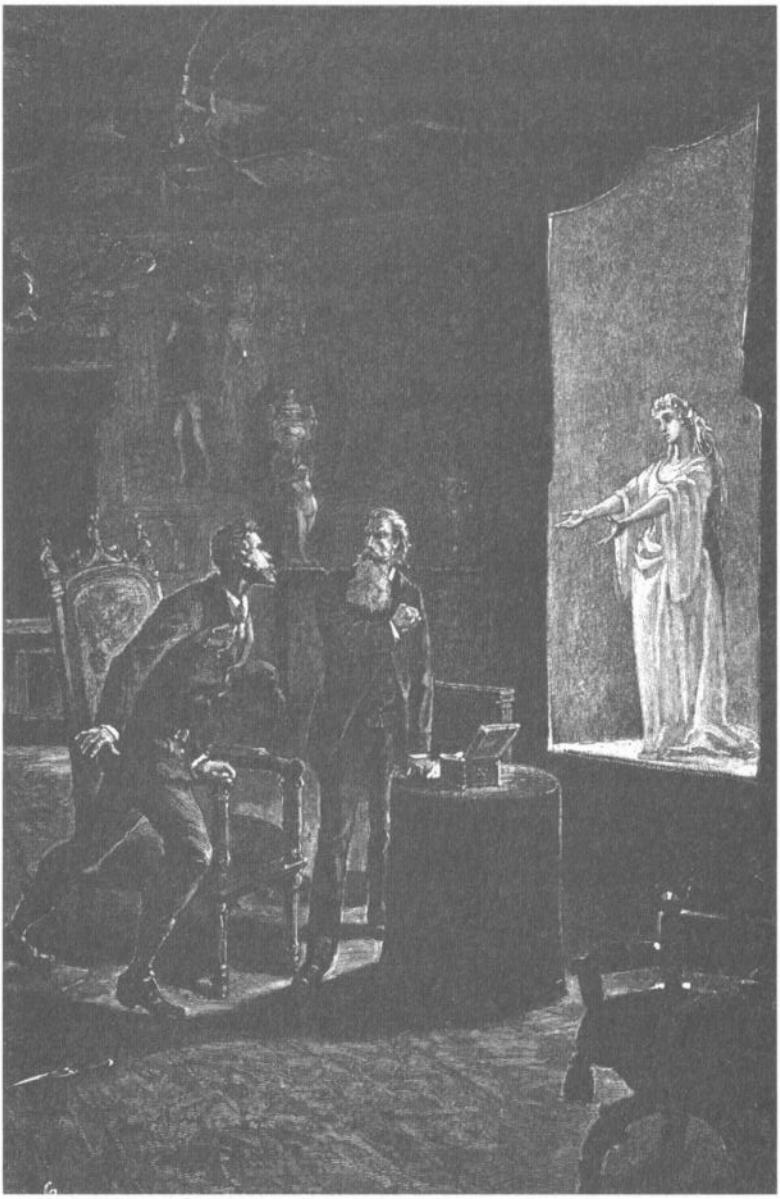

Frâncu și-a întins brațele către Stilla, ale cărei priviri arzătoare sunt ațintite asupra-i…

În clipa aceea se întâlnește față în față cu boierul Radu, care se ridicase.

– Frâncu Teleac!... strigă Radu Gorj. Frâncu Teleac a izbutit să scape!...

Dar Frâncu nici nu-i răspunde și, năvălind spre estradă, repetă:

– Stilla... draga mea Stilla, te regăsesc aici, în viață...

– În viață... Stilla! strigă boierul Gorj.

Și fraza ironică sfârșește printr-un hohot de râs în care se simte focul mâniei.

– În viață! adaugă Radu Gorj. Ei bine, încerce Frâncu Teleac să mi-o răpească!

Frâncu și-a întins brațele către Stilla, ale cărei priviri arzătoare sunt ațintite asupra-i...

În clipa aceea Radu Gorj se pleacă, ia de jos cuțitul scăpat din mâna lui Frâncu și-l îndreaptă către Stilla, încremenită...

Frâncu se aruncă spre el ca să abată lovitura ce o amenință pe nefericita nebună...

Prea târziu... Cuțitul o izbește în inimă...

Deodată se aude zgomotul unei oglinzi sfărâmate și, când mii de cioburi se împrăștie prin încăpere, Stilla piere...

Frâncu a încremenit... Nu mai înțelege... Oare a înnebunit și el?...

Iar Radu Gorj strigă:

– Frâncu Teleac o pierde din nou pe Stilla!... Dar glasul... glasul ei îmi rămâne... Glasul e al meu... numai al meu... și nu va fi niciodată al altcuiva!

Atunci când dă să se repeadă asupra boierului Gorj, puterile îl lasă și Frâncu se prăbușește la picioarele estradei, pierzându-și cunoștința.

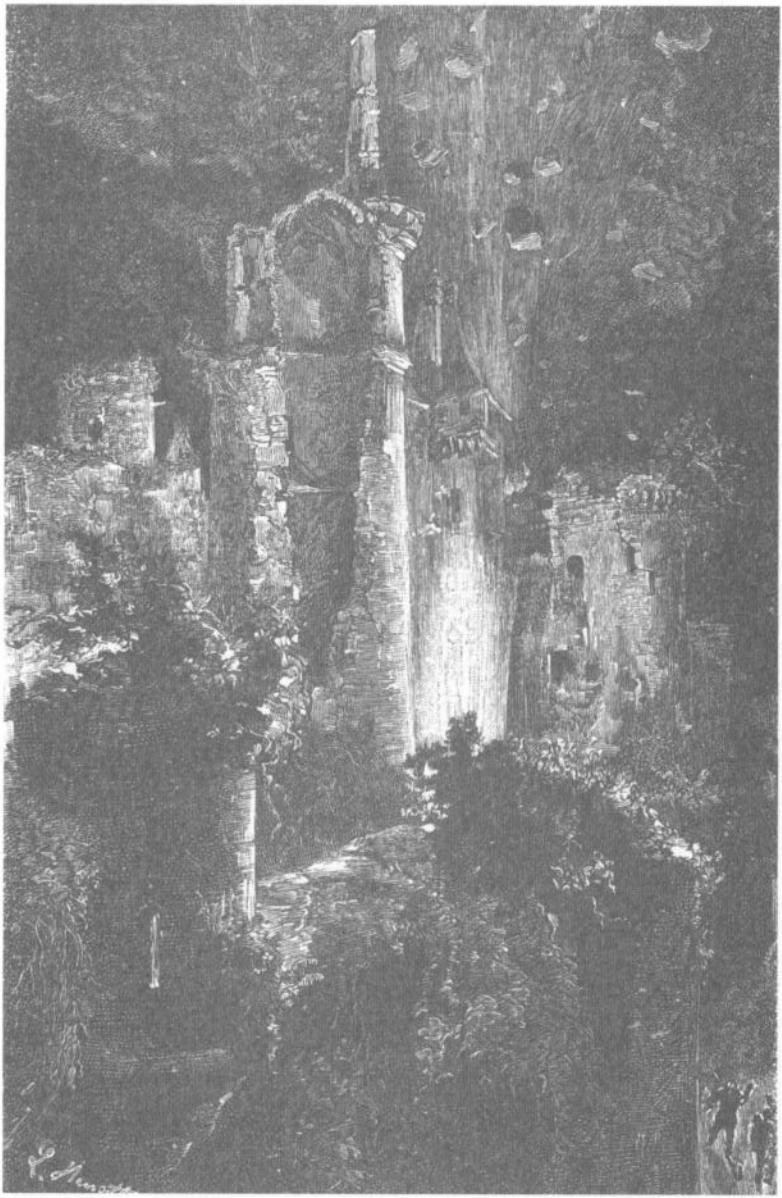

Aproape îndată, o cumplită explozie făcu să tremure masivul Pleșei.

Radu Gorj nici nu-l mai învrednicește cu o privire. Ia cutia așezată pe masă, iese năvalnic din sală, coboară la primul etaj al donjonului; apoi, ajuns pe terasă, îi dă ocol și e gata să iasă pe ușa cealaltă, când răsună o împușcătură.

De jos, de pe marginea șanțului, Roșca trăsese asupra boierului Gorj. Boierul nu fu atins, dar glonțul lui Roșca sfărâmă cutia pe care celălalt o ținea în brațe.

Scoase un strigăt cumplit.

– Glasul... glasul ei... repeta. Sufletul... sufletul Stillei... zdrobit... zdrobit... zdrobit!...

Și atunci, cu părul vâlvoi, cu mâinile crispate, fu văzut alergând de-a lungul terasei, în vreme ce striga întruna:

– Glasul... glasul ei!... I-au zdrobit glasul!... Să fie blestemați!

Apoi pieri pe ușă în clipa când Roșca și Nicu Deac încercau să escaladeze zidurile incintei, fără a mai aștepta căprăria agenților de poliție.

Aproape îndată, o cumplită explozie făcu să tremure masivul Pleșei. Jerbe de flăcări se ridicară până la nori și o avalanșă de pietre căzu peste drumul Vulcanului.

Din bastioane, ziduri, donjon, din bisericuța Castelului din Carpați nu mai rămânea pe culmea dealului Gorgan decât o grămadă de ruine fumegânde.

XVII

Conform convorbirii boierului cu Orfanik, vă amintiți, explozia trebuia să nimicească cetățuia abia după plecarea lui Radu Gorj. Dar în clipa când explozia se produsese era cu neputință ca boierul să fi avut răgazul să fugă prin tunel, pe drumul trecătorii. Nemaiștiind ce face, în zbuciumul durerii, în nebunia deznădejdii, să fi pricinuit Radu Gorj o catastrofă năprasnică, a cărei victimă să fi devenit? Să fi dorit să se îngroape sub ruinele castelului după rostirea cuvintelor de neînțeles care-i scăpaseră în clipa când glonțul lui Roșca sfărâmase cutia pe care o ducea?

În orice caz, a fost o fericire faptul că, surprinși de împușcătura lui Roșca, agenții se mai găseau la oarecare depărtare atunci când explozia zgudui muntele. Numai câțiva fură atinși de sfărâmăturile căzute la poalele dealului Gorgan. Doar Roșca și pădurarul se aflau atunci la piciorul zidului și, într-adevăr, a fost o minune că nu s-au pomenit striviți sub ploaia de pietre.

Explozia se produsese, așadar, înainte ca Roșca, Nicu Deac și agenții să izbutească, fără prea mare greutate, să treacă zidul, depășind șanțul pe jumătate umplut de năruirea pietrelor.

La cincizeci de pași dincolo de zid, la baza donjonului, un trup fu ridicat din mijlocul dărâmăturilor.

Era cel al lui Radu Gorj. Câțiva oameni mai în vârstă – jupânul Colț, printre alții – îl recunoscuseră fără să șovăie.

Cât despre Roșca și Nicu Deac, nu se gândeau decât să-l regăsească pe tânărul ban. De vreme ce Frâncu nu se ivise la răstimpul socotit de el și ostașul său, însemna că nu izbutise să scape din castel.

Dar Roșca nu mai nădăjduia că supraviețuise, că nu era una dintre victimele catastrofei; de aceea plângea cu lacrimi cât pumnul, iar Nicu Deac nu mai știa cum să-l potolească.

După o jumătate de oră de cercetări, tânărul ban fu totuși regăsit la primul etaj al donjonului, sub o boltă care îngăduise să nu fie strivit.

– Stăpâne... bietul meu stăpân!

– Boierule!...

Acestea fură cele dintâi cuvinte pe care Roșca și Nicu Deac le rostiră atunci când se plecară asupra lui Frâncu. Îl credeau mort, nu era decât leșinat.

Frâncu deschise ochii; dar privirea lui rătăcită nu părea să-l recunoască pe Roșca și s-ar fi zis că nici nu-l aude.

Nicu Deac, care-l ridicase în brațe, îi vorbi din nou; nu primi răspuns.

Doar ultimele cuvinte ale cântecului Stillei ieșiră din gura tânărului ban:

Innamorata...
Voglio morire...

Frâncu Teleac își pierduse mințile.

XVIII

De vreme ce tânărul ban avea mințile rătăcite, nimeni, fără îndoială, n-ar fi aflat vreodată explicația ultimelor întâmplări petrecute în decorul Castelului din Carpați, fără unele revelații făcute în următoarele împrejurări: așa cum se înțeleseseră, Orfanik aștepta timp de patru zile ca boierul Gorj să-l întâlnească în târgușorul Bistrița. Văzând că nu se ivește, se întrebase dacă nu fusese cumva răpus de explozie. Atunci, împins deopotrivă de curiozitate și de neliniște, părăsise târgușorul, o luase spre Verești și începuse să bântuie prin preajma cetății.

Rău îi prii, că agenții poliției nu întârziară să pună mâna pe el, după indicațiile lui Roșca, de vreme ce-l cunoștea de mult.

Odată ajuns în capitala comitatului și aflat în prezența magistraților, Orfanik nu se împotrivi să răspundă la întrebările puse în cursul anchetei cu privire la catastrofă.

Vom mărturisi, chiar, că tristul sfârșit al boierului Radu Gorj nu păru să-l miște pe savantul egoist și maniac, căruia nu-i stăteau la inimă decât invențiile lui.

Mai întâi și întâi, la cererile stăruitoare ale lui Roșca, Orfanik declară că Stilla murise, murise de-a binelea și că – sunt propriile lui cuvinte – „era îngropată de cinci ani, și bine îngropată, în cimitirul *Campo Santo Nuovo* din Napoli".

Această declarație nu trezi cea mai mică dintre mirările pe care ciudata aventură avea să le stârnească.

Într-adevăr, dacă Stilla murise, cum se făcea că Frâncu îi auzise glasul în sala mare a hanului, că o văzuse apoi ivindu-se pe movila de pământ a bastionului, că se îmbătase apoi cu cântecul ei, pe când era închis în criptă? Cum de o regăsise în viață în încăperea din donjon?

Iată explicația acestor felurite fenomene, ce păreau menite a rămâne neexplicate: nu s-a uitat ce deznădejde îl cuprinsese pe boierul Gorj ca urmare a răspândirii zvonului că Stilla părăsea teatrul pentru a deveni băneasa Teleac. Urma să-i lipsească minunatul talent al artistei, adică toate bucuriile lui de *dilettante*.

Orfanik îi propuse atunci să culeagă, cu ajutorul aparatelor fonografice, cele mai de seamă bucăți ale repertoriului, pe care cântăreața avea de gând să le cânte la reprezentațiile ei de adio. Aparatele erau admirabil perfecționate la vremea aceea și Orfanik le desăvârșise până într-atât, încât glasul omenesc nu era alterat de ele nici în farmecul și nici în puritatea sa.

Boierul Gorj primi oferta fizicianului. Pe rând și în taină, în ultima lună a stagiunii, niște fonografe fură instalate în fundul lojii zăbrelite. Așa fură gravate pe plăcile lor cavatinele, romanțele din opere sau concerte, printre altele melodia lui Stefano și aria finală din *Orlando*, întreruptă de moartea cântăreței.

Iată împrejurările în care boierul Gorj venise să se închidă în Castelul din Carpați, unde, seară de seară, putea auzi cântecele culese de minunatele aparate. Și nu numai că o asculta pe Stilla ca și cum s-ar fi aflat în loja lui, dar – ceea ce poate părea cu totul de neînțeles – o și vedea înaintea ochilor, de parcă ar fi fost vie.

Era un simplu artificiu de optică.

Boierul Gorj, se știe, cumpărase un minunat portret al cântăreței. Portretul o înfățișa în picioare, în costumul alb al Angelicăi din *Orlando* și cu părul despletit. Iar cu ajutorul unor oglinzi înclinate după un anume unghi calculat de Orfanik, atunci când puternice raze luminau portretul așezat în fața unei oglinzi, Stilla se ivea, datorită reflectării, la fel de „reală" ca în vremea când era plină de viață și în toată splendoarea frumuseții ei. Mulțumită acestui aparat, mutat noaptea pe movila de pământ a bastionului, Radu Gorj o făcuse să se ivească atunci când voise să-l momească pe Frâncu Teleac; mulțumită aceluiași aparat o văzuse tânărul ban pe Stilla în sala donjonului, pe când fanaticul ei admirator se îmbăta cu glasul și cântecele ei.

Acestea sunt, pe scurt, informațiile pe care Orfanik le împărtăși mai amănunțit în cursul interogatoriului. Și trebuie spus că, plin de o mândrie fără pereche, se declarase autorul acestor invenții geniale pe care le dusese până la cel mai înalt grad de perfecțiune.

Cu toate acestea, dacă Orfanik lămurise din punct de vedere material atâtea fenomene, sau mai degrabă „trucuri", pentru a folosi un termen consacrat, nu înțelegea nici el de ce, înainte de explozie, boierul Gorj nu avusese răgazul de a fugi prin tunelul făcând legătura cu pasul Vulcan. Dar când află că un glonț sfărâmase obiectul pe care Radu Gorj îl ducea în brațe, înțelese. Obiectul era aparatul fonografic cuprinzând ultimul cântec al Stillei, cel pe care Radu Gorj dorise să-l mai asculte o dată în sala donjonului, înaintea prăbușirii. Iar distrugerea aparatului însemna și distrugerea vieții boierului Gorj, care – înnebunit de deznădejde – voise să se îngroape sub ruinele cetățuii.

Boierul Radu Gorj a fost înmormântat în cimitirul din Vereşti, cu cinstea cuvenită vechiului neam ce sfârşea odată cu el. Cât despre tânărul ban Teleac, Roşca l-a dus în castelul de lângă Craiova, unde-şi închină viaţa îngrijirii stăpânului său. Orfanik i-a dăruit cu dragă inimă fonografele pe care sunt celelalte cântece ale Stillei şi, când aude glasul marii artiste, Frâncu devine cumva atent, îşi regăseşte luciditatea de odinioară, de parcă sufletul său încearcă să retrăiască în amintirile unui trecut de neuitat.

Într-adevăr, tânărul ban avea să-şi recapete peste câteva luni judecata şi, prin el, au fost cunoscute amănuntele ultimei nopţi a Castelului din Carpaţi.

Să spunem că nunta fermecătoarei Miorița şi a lui Nicu Deac a avut loc la o săptămână de la catastrofă. După ce primiră binecuvântarea popii din Vulcan, mirii se înapoiară la Vereşti. Unde jupânul Colţ le pregătise cea mai frumoasă încăpere a casei.

Dar să nu ne închipuim că, dacă feluritele întâmplări au fost lămurite în chip firesc, tânăra femeie nu mai crede în fantasticele năluci din cetăţuie. Degeaba-şi bate gura Nicu Deac – şi chiar Ionas, care ţine să-şi vadă din nou mușteriii la *Regele Matei* – ea nu se dă bătută, după cum nu se vor da, de altfel, nici jupânul Colţ, ciobanul Frig, dascălul Homorod şi ceilalţi vereşteni. Vor mai trece încă mulţi ani până ce oamenii ăştia de treabă se vor dezbăra de credinţele lor superstiţioase.

Măcar că doctorul Paţac, care şi-a reluat obişnuitele lăudăroşenii, nu încetează să spună cui vrea să-l asculte:

– Ei bine!... N-am zis eu?... Duhuri în cetăţuie!... Parcă există duhuri!

Dar nimeni nu-l ia în seamă şi, dacă batjocurile-i depăşesc măsura, e chiar poftit să tacă din gură.

De altfel, dascălul Homorod n-a încetat să-și susțină lecțiile pe studiul legendelor transilvănene. Tânăra generație din satul Verești va crede încă multă vreme de acum înainte că ruinele Castelului din Carpați sunt bântuite de duhuri venite de pe lumea cealaltă.

SFÂRȘIT

CUPRINS

I. 5
II. 22
III. 36
IV. 46
V. 62
VI. 79
VII. 94
VIII. 109
IX. 127
X. 142
XI. 156
XII. 170
XIII. 177
XIV. 187
XV. 195
XVI. 204
XVII. 216
XVIII. 218

BIBLIOTECA

JULES VERNE

O viață trăită
sub imperiul imaginației

EDIȚIE DE COLECȚIE

CELE MAI PALPITANTE CĂRȚI DE AVENTURĂ ALE TUTUROR TIMPURILOR, ÎNTR-O EDIȚIE DE LUX

Redescoperă geniul vizionar al lui Jules Verne și capodoperele sale literare într-o ediție exclusivă de colecție, care include cea mai bună selecție din ciclul *Călătorii extraordinare*, cu ilustrații inspirate din ediția originală Hetzel, din secolul al XIX-lea.

OCOLUL PĂMÂNTULUI ÎN OPTZECI DE ZILE

DOUĂZECI DE MII DE LEGHE SUB MĂRI

COPIII CĂPITANULUI GRANT. I. ÎN AMERICA DE SUD

CINCI SĂPTĂMÂNI ÎN BALON

COPIII CĂPITANULUI GRANT II. ÎN AUSTRALIA

CĂPITAN LA CINCISPREZECE ANI

COPIII CĂPITANULUI GRANT III. ÎN OCEANUL PACIFIC

INSULA MISTERIOASĂ I. NAUFRAGIAȚII AERULUI

DE LA PĂMÂNT LA LUNĂ

INSULA MISTERIOASĂ
II. ABANDONUL

DOI ANI DE VACANȚĂ

INSULA MISTERIOASĂ
III. SECRETUL INSULEI

ÎN JURUL LUNII

INSULA CU ELICE

NORD CONTRA SUD

DRUMUL FRANȚEI

ROBUR CUCERITORUL

CELE 500 DE MILIOANE ALE BEGUMEI

CASTELUL DIN CARPAȚI

O CĂLĂTORIE SPRE CENTRUL PĂMÂNTULUI

STEAUA SUDULUI

BURSE DE CĂLĂTORIE

UIMITOARELE PERIPEȚII
ALE JUPÂNULUI ANTIFER

CĂPITANUL HATTERAS.
ENGLEZII LA POLUL NORD

FRAȚII KIP

CĂPITANUL HATTERAS.
DEȘERTUL DE GHEAȚĂ

MIHAIL STROGOFF

UIMITOAREA AVENTURĂ
A MISIUNII BARSAC

UN ORAȘ PLUTITOR.
INVAZIA MĂRII

TESTAMENTUL UNUI EXCENTRIC
I. CEI ȘASE

TESTAMENTUL UNUI EXCENTRIC
II. MISTERIOSUL XKZ

UN PĂMÂNT CU SUSU-N JOS.
ȘARPELE DE MARE

ARHIPELAGUL ÎN FLĂCĂRI

AVENTURILE UNUI CHINEZ ÎN CHINA

MATHIAS SANDORF I

MATHIAS SANDORF II

UN BILET DE LOTERIE

O TRAGEDIE ÎN LIVONIA

ȘCOALA ROBINSONILOR

MINUNATUL ORINOCO

SATUL AERIAN

KERABAN ÎNCĂPĂȚÂNATUL

800 DE LEGHE PE AMAZON

HECTOR SERVADAC

NAUFRAGIAȚII DE PE JONATHAN

AGENȚIA THOMPSON AND CO.

PILOTUL DE PE DUNĂRE

CLAUDIUS BOMBARNAC

CASA CU ABURI I

AVENTURILE A TREI RUȘI ȘI TREI ENGLEZI ÎN AFRICA AUSTRALĂ

CASA CU ABURI II

INDIILE NEGRE

ȚINUTUL BLĂNURILOR I

DOAMNA BRANICAN

ȚINUTUL BLĂNURILOR II

CANCELARUL

CÉSAR CASCABEL

SFINXUL GHEȚARILOR

FAMILIA FĂRĂ NUME

ISBN 978-630-342-110-0

voxa